

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

รองศาสตราจารย์ ดร.นวลฉวี ประเสริฐสุข

อาจารย์ ดร.อุรปริย์ เกิดในมงคล

อาจารย์ ดร.วันัญญา แก้วแก้วปาน

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

พ.ศ. 2563

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

รองศาสตราจารย์ ดร.นवलฉวี ประเสริฐสุข

อาจารย์ ดร.อุรปริย์ เกิดในมงคล

อาจารย์ ดร.วันัญญา แก้วแก้วปาน

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

พ.ศ. 2563

Research Report

The Study of Approaches to Promote Guidance Operation of School in the 21st Century

Assoc. Prof. Nuanchavee Presertsuk, Ph.D.

Urapree Kerdnaimongkol, Ph.D.

Wananya Kaewkaewpan, Ph.D

This research is financially supported by
Faculty of Education, Silpakorn University

2020

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้มีส่วนร่วมในความสำเร็จครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่ช่วยตรวจเครื่องมือการวิจัยครั้งนี้ รองศาสตราจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร ประเสริฐสุข และ อาจารย์ ดร.ปวีณา ยอดสิน

ขอขอบคุณผู้บริหารสถานศึกษาที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลกับบุคลากร และ นักเรียนในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูแนะแนว นักเรียน ผู้ปกครอง รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญด้านการแนะแนว ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่ร่วมวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย ทำให้ ผลการวิจัยมีความถูกต้องสมบูรณ์ สามารถนำไปใช้เป็นแนวปฏิบัติต่อไป

ขอขอบคุณ คุณจารินี บ่อมสุข ที่ช่วยจัดพิมพ์รายงานการวิจัยให้สำเร็จเรียบร้อยเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่สนับสนุนทุนอุดหนุนการวิจัย ประจำปีงบประมาณ 2560 ในการทำวิจัยครั้งนี้

คณะผู้วิจัย

2563

ชื่องานวิจัย	การศึกษาแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21
ชื่อผู้วิจัย	1. รองศาสตราจารย์ ดร.นวลฉวี ประเสริฐสุข 2. อาจารย์ ดร.อุรปริย์ เกิดในมงคล 3. อาจารย์ ดร.วันัญญา แก้วแก้วปาน
หน่วยงาน	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
แหล่งทุนอุดหนุนการวิจัย	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีที่เสร็จ	พ.ศ. 2563
ประเภทการวิจัย	การวิจัยพื้นฐาน
สาขาวิชา	การศึกษา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะและแนวทางการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 2) ศึกษาคุณลักษณะและแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 3) วิเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไขที่สนับสนุนการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และ 4) เสนอแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ คณะกรรมการแนะแนวในสถานศึกษา 2 แห่ง ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ครูแนะแนวดีเด่น จำนวน 4 คน ครูแนะแนว จำนวน 11 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการแนะแนว จำนวน 3 คน ตัวแทนผู้เรียน จำนวน 24 คน ตัวแทนผู้ปกครอง จำนวน 2 คน ได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจงจากสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในภูมิภาคตะวันตก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แนวทางการศึกษารายกรณี แบบสัมภาษณ์ และแนวคำถามในการประชุมวิพากษ์ ที่คณะผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ลักษณะการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ บริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคล บริการสารสนเทศ บริการให้การปรึกษา บริการจัดวางตัวบุคคล และบริการติดตามผล โดยมีแนวทางการจัด ดังนี้ 1) การกำหนดนโยบายและการสนับสนุนทางด้านการแนะแนว 2) การส่งเสริมบทบาทและพัฒนาบุคลากรด้านการแนะแนว 3) การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ของบุคลากรด้านการแนะแนว 4) การทำแผนการจัดกิจกรรมแนะแนวที่ทันสมัย 5) การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน 6) การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมแนะแนว

2. คุณลักษณะของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ยึดมั่นปฏิบัติตามจรรยาบรรณของการแนะแนว มีความรู้ความสามารถในการจัดบริการแนะแนว มีบุคลิกภาพที่น่าไว้วางใจ มีอารมณ์ทางบวก เสียสละ ควบคุมอารมณ์ได้ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี โดยมีแนวทางในการส่งเสริมคุณลักษณะของครูแนะแนว คือ 1) ครูแนะแนวควรมีการกำหนดแผนงานด้านแนะแนวอย่างชัดเจน มีการพัฒนาตนเองด้านความรู้และทักษะที่จำเป็นโดยการฝึกอบรม การถ่ายทอดงาน และจากเครือข่าย 2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีแผนพัฒนาส่งเสริมครูแนะแนวที่ชัดเจน ทั้งในด้านความรู้ ชีวัญและกำลังใจ ตลอดจนความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสถานศึกษา 3) หน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องควรมีระบบและกระบวนการผลิตครูแนะแนวที่มีคุณภาพและมาตรฐาน มีการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการแนะแนว มีการสร้างเครือข่ายการทำงาน ตลอดจนจัดทำคู่มือ ฐานข้อมูล และนวัตกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความรู้ความสามารถของครูแนะแนว

3. ปัจจัยและเงื่อนไขที่สนับสนุนการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ 1) ครูแนะแนวมีคุณวุฒิ ความรู้ ความสามารถด้านการแนะแนว มีทีมงานแนะแนวที่เข้มแข็งสามารถร่วมงานและประสานงานกับผู้อื่นได้ดี มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาตนเองและงาน 2) ผู้บริหารสถานศึกษา มีความรู้ความเข้าใจและให้ความสำคัญกับงานแนะแนว ส่งเสริมครูแนะแนวในการพัฒนาตนเองและการทำงานแนะแนว 3) บุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้อง ให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมแนะแนว 4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมเป็นเครือข่ายแนะแนว ส่งเสริมการผลิตหรือพัฒนาครูแนะแนวให้มีความรู้ความสามารถสอดคล้องกับสภาพสังคม รวมทั้งร่วมจัดหาและพัฒนาสื่อสารสนเทศต่าง ๆ ที่ใช้ในการจัดบริการแนะแนว

4. แนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีดังนี้ 1) แนวทางสำหรับครูแนะแนว ได้แก่ ครูแนะแนวจะต้องเก่งงาน มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีการทำงานแบบเชิงรุก และมีเครือข่ายการทำงาน 2) แนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ การเป็นผู้สร้าง ผู้ส่งเสริม ผู้ประสานงาน ผู้ตรวจสอบ และผู้พัฒนา 3) แนวทางสำหรับบุคลากรหรือผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคลากรในสถานศึกษาเห็นความสำคัญ ให้ความร่วมมือ และมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมด้านแนะแนว ส่วนบุคลากรนอกสถานศึกษา เช่น ชุมชน ทีมสหวิชาชีพต่าง ๆ ควรดูแลช่วยเหลือ ป้องกันแก้ไขปัญหา ส่งเสริมพัฒนานักเรียนโดยการให้ข้อมูลและสนับสนุนส่งเสริมการจัดกิจกรรมต่าง ๆ 4) แนวทางสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่กำกับดูแล ควรมีแผนปฏิบัติงานและการติดตามประเมินผลงานแนะแนวที่ชัดเจน จัดสรรอัตรากำลังที่เพียงพอ สร้างเครือข่ายการทำงาน ผลิตและพัฒนาครูแนะแนวที่มีคุณภาพและมาตรฐาน ส่วนหน่วยงานเอกชน ควรมีการสร้างเครือข่ายเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการทำงานแนะแนว การพัฒนาครูและนักเรียน รวมทั้งการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัย

คำสำคัญ การดำเนินงานแนะแนว สถานศึกษา ศตวรรษที่ 21

Research Title	The Study of Approaches to Promote Guidance Operation of School in the 21 st Century
Researcher	1. Assoc. Prof. Nuanchavee Presertsuk, Ph.D. 2. Urapree Kerdnaimongkol, Ph.D. 3. Wananya Kaewkaewpan, Ph.D
Office	Faculty of Education, Silpakorn University
Research Grants	Faculty of Education, Silpakorn University
Year of Completion	2020
Type of research	Basic Research
Subjects	Education

Abstract

The research objectives for 1) studying the aspects of guidance services and approaches for students development in the 21st century 2) studying characteristics and approaches to promote guidance teachers in 21st century 3) analysing factors and conditions support guidance operation of schools in 21st century and 4) proposing the approaches to promote guidance operation of schools in 21st century. The sample groups were guidance committee in 2 schools, 2 school administrators, 4 best guidance teachers, 11 guidance teachers, 3 guidance experts, 24 students, 2 parents that selected by purposive sampling. The research instruments were case study guideline, interview form and critical meeting guideline. Data were collected by interviewing and analyzed by content analysis.

The research findings were:

1. The guidance services for students development in the 21st century were individual inventory service, information service, counseling service, placement service and follow up service. The approaches were as follows: 1) policy formulation and guidance support 2) role promotion and guidance personal development 3) exchange of knowledge of guidance personal 4) perform in modern guidance activities plan 5) applying technology in learning situation 6) encouraging learners to participate in guidance activities.

2. The characteristics of guidance teachers in the 21st century were: adherence the guidance ethics, had knowledge and capacity in providing guidance services, had a trustworthy personality, positive emotions, selflessness, emotional control, good relationship, work well with others. The approaches to promote the characteristics of guidance teachers were as follows: 1) Guidance teachers had clear guidance plan, had self development in knowledge and skill by training, job transfer and the network 2) School administrators had a clear development plan to promote guidance teachers in the school 3) Agency or related parties had system and process for producing quality and standard guidance teachers, had training in guidance knowledge, building working network and creating manual, data bases, innovation which useful for developing guidance teachers' knowledge and abilities.

3. Factors and conditions supporting the guidance operation of schools in the 21st century were as follows: 1) Guidance teachers educated in guidance, had strong guidance team, able to collaborate and coordinate well with others, lifelong learning for self and job development 2) School administrators had knowledge and understanding and emphasized in guidance services, promoted guidance teachers in self development and guidance work. 3) Other related personal cooperated and participated in guidance activities 4) Related agencies participated in guidance network, promoted the education or development of guidance teachers to be knowledgeable and capable in accordance with social situation, provided and developed media and information used in guidance services.

4. The approaches to promote guidance operation of schools in 21st century were as follows: 1) Approaches for guidance teachers: guidance teachers must be good at work, lifelong learning, active working and had a working network 2) Approaches for school administrators: school administrators must be creators, promoter, coordinators, inspectors and developers. 3) Approaches for related personals or others involved: personals in schools emphasized, cooperated and participated in guidance activities, as well as personals outside schools helped and took care, prevented and improved problems, promoted the students development by providing informations and supporting activities. 4) Approaches for related agencies: regulated government agencies should had clear action plans, monitoring and evaluation guidance services; allocated sufficient guidance teachers; created working networks; produced and developed quality and standard guidance teachers. Private sectors created working networks for promoting guidance services, developed teachers, students and modern media and technology.

Keywords Guidance Operation, School, 21st Century

สารบัญเรื่อง

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
สารบัญแผนภาพ	ฎ
สารบัญภาพ	ฏ
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย.....	1
คำถามการวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์การวิจัย	5
กรอบแนวคิดการวิจัย	5
ขอบเขตการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	9
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
นโยบายการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษา.....	10
มาตรฐานการแนะแนวของสถานศึกษา.....	13
การดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21.....	14
การจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	15
คุณลักษณะและการพัฒนาครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	24
บทบาทความรับผิดชอบของผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานแนะแนว.....	41
ลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21	43

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	50
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	52
การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	53
การเก็บรวบรวมข้อมูล	56
การวิเคราะห์ข้อมูล	59
การตรวจสอบผลการวิจัย	59
บทที่ 4 ผลการศึกษาข้อมูล	
ตอนที่ 1 การดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จากกรณีศึกษา	60
ตอนที่ 2 ลักษณะและแนวทางการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนใน ศตวรรษที่ 21	76
ตอนที่ 3 คุณลักษณะและแนวทางส่งเสริมคุณลักษณะของครูแนะแนวใน ศตวรรษที่ 21	85
ตอนที่ 4 ปัจจัยและเงื่อนไขที่สนับสนุนการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21	92
ตอนที่ 5 แนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาใน ศตวรรษที่ 21	95
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย	106
อภิปรายผล	111
ข้อเสนอแนะ	123

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม.....	125
ภาคผนวก	129
ประวัติผู้วิจัย	138

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
1.1	กรอบแนวคิดในการวิจัย	6
4.1	สรุปลักษณะการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21.....	81
4.2	สรุปแนวทางการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21.....	85
4.3	สรุปแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21.....	104

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
3.1	การเก็บข้อมูลจากโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา.....	56
3.2	การเก็บข้อมูลจากโรงเรียนพรหมานุสรณ์	57
3.3	การสัมภาษณ์ตัวแทนผู้เรียน.....	57
3.4	การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการแนะแนว	58
3.5	การประชุมวิพากษ์	58
4.1	บรรยากาศทั่วไปของโรงเรียนโรงเรียนพรหมานุสรณ์.....	61
4.2	รางวัลเกียรติยศเกี่ยวกับงานแนะแนวที่โรงเรียนได้รับ	62
4.3	บริการสารสนเทศ	63
4.4	บริการสำรวจข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล.....	63
4.5	บริการให้การปรึกษา.....	64
4.6	บริการจัดวางตัวบุคคล	64
4.7	บริการติดตามผล	65
4.8	บรรยากาศโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา	69
4.9	รางวัลเกียรติยศเกี่ยวกับงานแนะแนวที่โรงเรียนได้รับ.....	70
4.10	บริการสารสนเทศ	70
4.11	บริการสำรวจข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล.....	71
4.12	บริการให้การปรึกษา.....	72
4.13	บริการจัดวางตัวบุคคล	72
4.14	บริการติดตามผล	73
4.15	การสำรวจข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล	76
4.16	บริการสารสนเทศ	77
4.17	บริการให้การปรึกษา.....	78

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
4.18	บริการจัดวางตัวบุคคล.....	79
4.19	บริการติดตามผล.....	80

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย

การแนะแนวเป็นกระบวนการพัฒนาคนให้รู้จักตนเองอย่างถ่องแท้ ตลอดจนส่งเสริมให้บุคคลได้มีบทบาทอย่างเต็มที่ในการเรียนรู้ เพื่อที่จะพัฒนาศักยภาพตนเองให้มีความรู้และทักษะต่าง ๆ มีความสามารถในการตัดสินใจ ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ และมีความสุขในการดำเนินชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ.2545 และฉบับที่ 3 พ.ศ.2553 ที่มีความมุ่งหมายและหลักการว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้นงานแนะแนวจึงเป็นงานหลักที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องดำเนินงานควบคู่ไปกับการเรียนการสอน จึงจะสามารถจัดการศึกษาให้บรรลุผลตามเป้าหมายของหลักสูตรได้

การจัดบริการแนะแนวเข้ามามีบทบาทในระบบการศึกษามากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการจัดบริการแนะแนวมีจุดมุ่งหมายและหลักการที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษา คือการช่วยให้เด็กและเยาวชนของชาติเป็นผู้ที่คิดเป็น โดยเน้นให้ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมพัฒนาในทุก ๆ ด้าน มุ่งสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน โดย UNESCO (UNESCO, 1999, อ้างถึงใน Omosule, 2013) ได้แบ่งการแนะแนวไว้ 3 ประเภท ได้แก่ การให้คำปรึกษาด้านการศึกษา (Educational Counseling) การให้คำปรึกษาด้านส่วนตัวและสังคม (Personal/Social Counseling) และการให้คำปรึกษาด้านอาชีพ (Vocational Counseling) และโรงเรียนหลายแห่งได้จัดให้มีบริการแนะแนวทั้งทางด้านส่วนตัว การเรียนและการศึกษาต่อ เพื่อใช้แก้ปัญหาให้ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่ง Folasade (2017) ได้กล่าวถึงบริการแนะแนวในระบบโรงเรียนว่ามีความจำเป็นสำหรับผู้เรียนในการที่จะทำให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากระบบการศึกษา และส่งเสริมให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม การแนะแนวและให้คำปรึกษาควรเน้นที่การป้องกันและพัฒนา ไม่ใช่การรักษาโดยโรงเรียนควรส่งเสริมพัฒนาโปรแกรมแนะแนวให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและทำงานในลักษณะการร่วมมือกับครูและผู้บริหารโรงเรียนจึงจะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ในปัจจุบันการจัดบริการแนะแนวถือว่ามีสำคัญและจำเป็นสำหรับผู้เรียนในทุกระดับชั้น การศึกษามากขึ้น เนื่องจากผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อประเทศชาติ ซึ่งจะต้องรับผิดชอบประเทศต่อไป จึงสมควรได้รับการส่งเสริมพัฒนาทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตใจ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเหล่านั้นสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี อยู่ตลอดเวลาได้อย่างมีความสุข และเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติเป็นที่พึงประสงค์ของประเทศชาติ อีกทั้งกิจกรรมที่ใช้ในการจัดบริการแนะแนวถือเป็นสิ่งที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้เรียนทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ ความสามารถของตนได้อย่างเต็มที่ สามารถเลือกและตัดสินใจได้อย่างฉลาด แก้ปัญหาต่าง ๆ ของตนได้อย่างเหมาะสม สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี และสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สืบเนื่องจากกระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 การแนะแนวในศตวรรษที่ 21 จึงควรเน้นการจัดบริการแก่ผู้เรียนร่วมกับผู้ปกครอง โดยมีผู้แนะแนวในโรงเรียนทำหน้าที่จัดบริการแนะแนวต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนโดยต้องเชื่อมโยงกับแนวคิดตามโครงสร้างของระบบการศึกษาและเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น เป็นผลให้การแนะแนวกลายเป็นงานที่มีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงผู้เรียนไม่ใช่เพียงแค่กิจกรรมเสริม ดังนั้นผู้แนะแนวของโรงเรียนจึงต้องใช้เวลาและจัดสรรทรัพยากร เพื่อเพิ่มความเชี่ยวชาญของตนอย่างเต็มที่ (Herr, 2001: 9)

จากความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของคนในสังคมอย่างทั่วถึง ครูจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ที่เปลี่ยนไป โดยทักษะนี้ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กในศตวรรษที่ 21 มีความรู้ ความสามารถและทักษะจำเป็นเป็นผลจากการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยสนับสนุนทำให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่ทุกคนต้องใช้ในเรียนรู้ ได้แก่ 3Rx7C ซึ่ง 3R ได้แก่ Reading (อ่านออก), (W) Riting (เขียนได้), และ (A) Rithmetics (คิดเลขเป็น) ส่วน 7C ได้แก่ Critical thinking and problem solving (การคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา) Creativity and innovation (ความคิดสร้างสรรค์และการคิดค้นนวัตกรรม) Cross-cultural understanding (ความเข้าใจบนวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลาย) Collaboration, teamwork and leadership (การประสานความร่วมมือการทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ) Communications, information and media literacy (การสื่อสาร และการมีความรู้เท่าทันสื่อและข้อมูล) Computing and ICT literacy (คอมพิวเตอร์และข้อมูลสารสนเทศ)

และ Career and learning skills (ทักษะอาชีพและการเรียนรู้) (วิจารณ์พานิช, 2555: 16) และจากแนวคิดของ Bello กล่าวว่าในโลกแห่งศตวรรษที่ 21 บุคคลต้องประกอบไปด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ ได้แก่ โลกาภิวัตน์ (Globalization) การปฏิวัติระบบสารสนเทศ (The ICT Revolution) และการเกิดขึ้นของ เศรษฐศาสตร์ความรู้ (The emergence of the knowledge Economy) (Bello, 2013, อ้างถึงใน Omosule, 2013) ดังนั้นจึงมีการนำเสนอแนวคิดของคุณลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 ดังนี้คือ 1. ทักษะพื้นฐาน (Fundamental skills) ได้แก่ ภาษา เหตุผลเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical reasoning) ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ (Scientific and social enquiry) ทักษะทางเทคนิค (Technical skills) เช่น วิเคราะห์ การสื่อสาร เป็นต้น และ ทักษะการเรียนรู้ (Learning-to-learn skills) 2. ทักษะภายในตัวบุคคล (Intra-personal skills) 3. ทักษะระหว่างบุคคล (Inter-personal skills) ซึ่งจะเสริมสร้างพลังอำนาจให้บุคคลทำหน้าที่ในสภาพการทำงานที่มีความแตกต่างทางสังคมและอาชีพ

โดยการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องมุ่งเน้นในการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมกับการใช้ชีวิตในศตวรรษที่ 21 ซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญของกระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพในสังคมอย่างทั่วถึง การจัดบริการแนะแนวจึงต้องมีความทันสมัยและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 ที่เปลี่ยนไป โดยการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กในศตวรรษที่ 21 นี้ มีความรู้ความสามารถ และทักษะจำเป็น จากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน ซึ่ง Mihaela และ Cristina (2015) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการให้คำปรึกษาและการแนะแนวที่มีต่อผู้เรียนว่า ทำให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความสนใจ ความต้องการ และวางแผนอนาคตของตนเองได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะการแนะแนวและให้คำปรึกษาทางอาชีพ (career guidance & counseling) จึงควรดำเนินการในสถานศึกษาทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

ดังนั้นการแนะแนวจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพของสังคม เนื่องจากการแนะแนวจะครอบคลุมทุกมิติของชีวิตทั้งในด้านการศึกษา อาชีพ ชีวิต และสังคม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนรู้จัก เข้าใจ รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ค้นพบและพัฒนาความสามารถของตน มีทักษะการดำเนินชีวิต วางแผนชีวิต และสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้นเมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไปเข้าสู่ยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงหลายด้านไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีสารสนเทศ และที่เกี่ยวข้องกับวงการศึกษามากที่สุดก็คือ

ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงจำเป็นที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจะต้องมีการปรับเปลี่ยนบทบาทการทำงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เช่นเดียวกับการแนะแนวในฐานะเป็นกลไกของสถานศึกษาในการส่งเสริมพัฒนา ป้องกันและช่วยเหลือให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพที่ดีของสังคม เมื่อคุณลักษณะผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงไป การจัดบริการแนะแนวจึงต้องมีการปรับเปลี่ยน รวมทั้งครูแนะแนวในฐานะผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนโดยผ่านกระบวนการของการจัดกิจกรรมและการให้บริการแนะแนว จึงต้องมีการพัฒนาตนเองเพื่อให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการทำหน้าที่การพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ปัจจุบันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการดำเนินงานแนะแนวในสถานศึกษา ได้แก่ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ร่วมกับสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย ดำเนินการจัดทำมาตรฐานการแนะแนวขึ้น สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การแนะแนวระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ซึ่งมาตรฐานการแนะแนวนี้สามารถเป็นแนวทางให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พัฒนาคุณภาพการดำเนินงานแนะแนว และการประเมินงานแนะแนวใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านคุณภาพการดำเนินงานแนะแนว และด้านคุณภาพการบริหารจัดการการแนะแนว (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย, 2559) สำหรับในการวิจัยครั้งนี้สนใจศึกษาด้านการดำเนินงานแนะแนว ซึ่งจะครอบคลุมมาตรฐานด้านครูแนะแนว และด้านการจัดบริการและกิจกรรมแนะแนวของสถานศึกษา โดยมุ่งที่จะศึกษาการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และศึกษาคุณลักษณะครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 เพื่อนำมาเสนอเป็นแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

คำถามการวิจัย

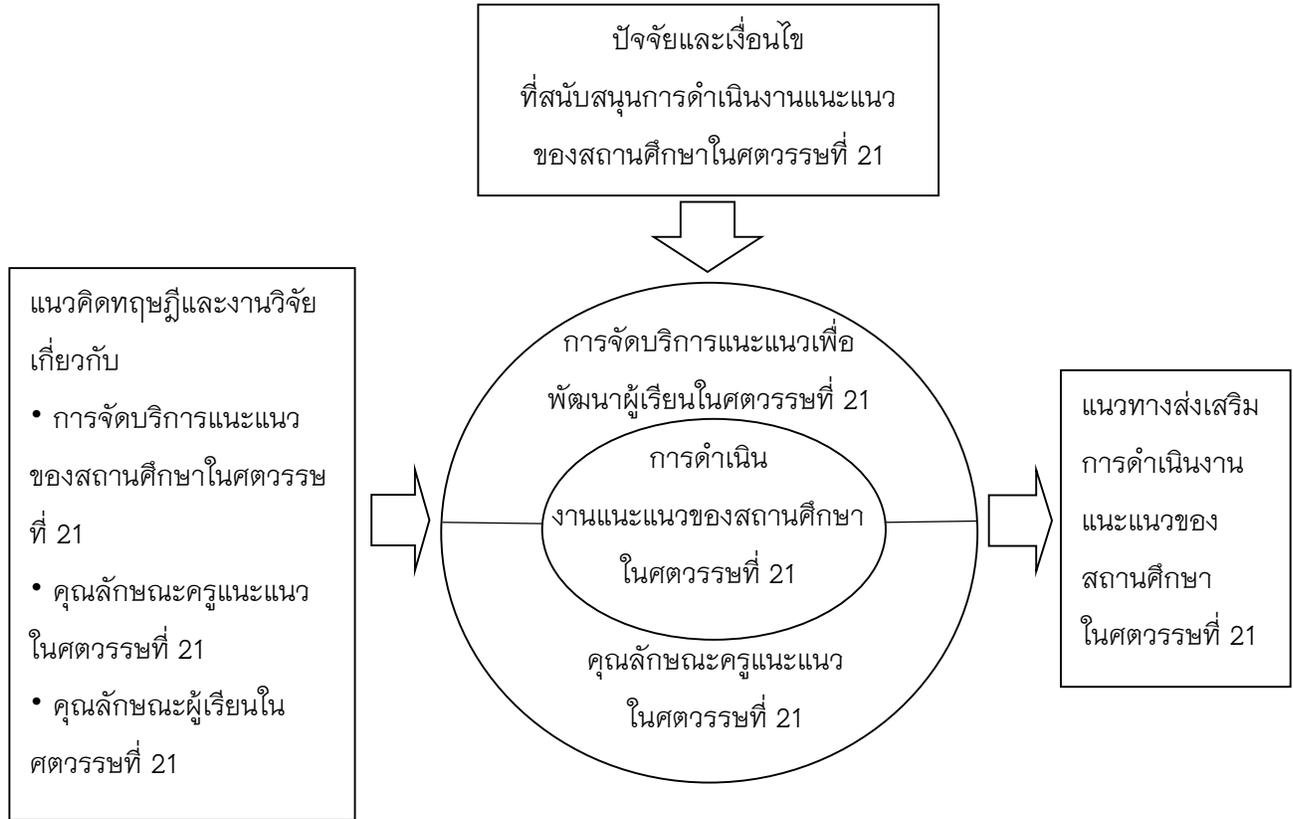
1. ลักษณะและแนวทางการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เป็นอย่างไร
2. คุณลักษณะและแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 เป็นอย่างไร
3. ปัจจัยและเงื่อนไขที่สนับสนุนการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีอะไรบ้าง
4. แนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะและแนวทางการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21
2. เพื่อศึกษาคุณลักษณะและแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21
3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไขที่สนับสนุนการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21
4. เพื่อเสนอแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

กรอบแนวคิดการวิจัย

ชุดโครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นการบูรณาการการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในด้านการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และคุณลักษณะครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ตามมาตรฐานการแนะแนวด้านการดำเนินงานแนะแนว โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและผลการวิเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไขที่สนับสนุนการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มาใช้เป็นแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแผนภาพที่ 1.1

แผนภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา ได้แก่

- 1) ลักษณะและแนวทางการจั้ดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21
- 2) คุณลักษณะและแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21
- 3) ปัจจัยและเงื่อนไขที่สนับสนุนการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21
- 4) แนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

2. ด้านพื้นที่ ได้แก่ ทำการศึกษาในเขตภูมิภาคตะวันตก

3. ด้านกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

- 1) กลุ่มตัวอย่างในการศึกษารายกรณีเกี่ยวกับการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ คณะกรรมการแนะแนวในสถานศึกษา 2 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนพรหมานุสรณ์ และ โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

2) กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาลักษณะการจัดบริการแนะแนวและเสนอแนะทางการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ครูแนะแนวดีเด่น จำนวน 4 คน ครูแนะแนว จำนวน 11 คน ตัวแทนผู้เรียน จำนวน 24 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการแนะแนว จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้ดูแลงานแนะแนวจากกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 1 คน และอาจารย์ผู้สอนแนะแนวในมหาวิทยาลัย จำนวน 2 คน

3) กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคุณลักษณะและแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ครูแนะแนวดีเด่น จำนวน 4 คน ครูแนะแนว จำนวน 11 คน ตัวแทนผู้ปกครอง จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการแนะแนว จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้ดูแลงานแนะแนวจากกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 1 คน และอาจารย์ผู้สอนแนะแนวในมหาวิทยาลัย จำนวน 2 คน

4) กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาการดำเนินงานแนะแนวและเสนอแนะทางการส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ คณะกรรมการแนะแนวในสถานศึกษาที่เป็นกรณีศึกษา (Case Study) ด้านการแนะแนวในสถานศึกษา จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนพรหมานุสรณ์ จังหวัดเพชรบุรี และ โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา จังหวัดนครปฐม ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ครูแนะแนวดีเด่น จำนวน 4 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการแนะแนว จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้ดูแลงานแนะแนวจากกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 1 คน และอาจารย์ผู้สอนแนะแนวในมหาวิทยาลัย จำนวน 2 คน

5) ผู้ทรงคุณวุฒิในการวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการแนะแนว ผู้เชี่ยวชาญจากกระทรวงศึกษาธิการ ศิษยานุศิษย์ ผู้เชี่ยวชาญจากสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย อาจารย์ผู้สอนแนะแนวในระดับมัธยมศึกษาและอาจารย์ผู้สอนแนะแนวระดับอุดมศึกษา จำนวน 8 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 หมายถึง การที่สถานศึกษามัธยมศึกษาจัดกิจกรรมและบริการต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง ทั้งทางด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านส่วนตัว และสังคม รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ โดยดำเนินการจัดบริการแนะแนว 5 บริการ ดังนี้

1.1 บริการสำรวจข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนโดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ และจัดเก็บไว้อย่างเป็นระบบ

1.2 บริการสารสนเทศ หมายถึง การให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ทั้งด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม ผ่านช่องทางต่าง ๆ อย่างหลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่าง สะดวกรวดเร็ว

1.3 บริการให้การปรึกษา หมายถึง การให้ผู้เรียนได้พูดคุยปรึกษากับครู รวมทั้งเพื่อนที่ ปรึกษา เพื่อช่วยให้ผู้เรียนรู้จัก เข้าใจ ยอมรับตนเองและปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ และสามารถจัดการกับ ปัญหาและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเองได้ โดยมีการจัดบริการให้การปรึกษาทั้งแบบรายบุคคลและ แบบกลุ่ม

1.4 บริการจัดวางตัวบุคคล หมายถึง การจัดให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ ได้รับการ ช่วยเหลือ หรือได้รับการฝึกฝนตามความเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน ในรูปแบบและวิธีการที่ หลากหลาย เพื่อพัฒนาและส่งเสริมผู้เรียนทั้งด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม

1.5 บริการติดตามผล หมายถึง การติดตามประเมินผลคุณภาพการให้บริการด้านต่าง ๆ การจัดกิจกรรมแนะแนว และการจัดโครงการต่าง ๆ ของงานแนะแนว เพื่อนำผลที่ได้ไปแก้ไข ปรับปรุง และวางแผนงานแนะแนวต่อไป

2. คุณลักษณะครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 หมายถึง ลักษณะต่าง ๆ ของครูแนะแนวหรือครูที่ ทำหน้าที่แนะแนวในสถานศึกษามัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ดังนี้

2.1 ด้านจรรยาบรรณ หมายถึง การที่ครูแนะแนวหรือครูที่ทำหน้าที่แนะแนวมีความยึดมั่น ยอมรับ และศรัทธาในวิชาชีพการแนะแนว มีความเต็มใจและทุ่มเท เสียสละในการทำหน้าที่แนะแนว ให้กับผู้เรียน โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดกับผู้เรียนทุกคน

2.2 ด้านความรู้และทักษะ หมายถึง การที่ครูแนะแนวหรือครูที่ทำหน้าที่แนะแนวมีความรู้ และทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ ความรู้ด้าน การจัดบริการแนะแนว การใช้เครื่องมือทางจิตวิทยา และทักษะจำเป็นอื่น ๆ ที่ส่งเสริมการทำงาน เช่น การใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจ เป็นต้น

2.3 ด้านบุคลิกภาพ หมายถึง การที่ครูแนะแนว หรือครูที่ทำหน้าที่แนะแนวมีคุณลักษณะที่ เอื้อต่อการปฏิบัติงานแนะแนว เช่น ความเป็นมิตร มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีเมตตา มีความคิด สร้างสรรค์

2.4 ด้านมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง การที่ครูแนะแนวหรือครูที่ทำหน้าที่แนะแนว มีความสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น สามารถประสานงานหรือสร้างเครือข่ายในการทำงานกับบุคคลหรือหน่วยงานเพื่อแนะแนวผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 หมายถึง การที่สถานศึกษาบริหารจัดการแนะแนว โดยการส่งเสริมให้มีครูแนะแนว หรือครูที่ทำหน้าที่แนะแนวที่มีคุณลักษณะเหมาะสมกับการทำหน้าที่แนะแนวในศตวรรษที่ 21 รวมทั้งส่งเสริมให้มีการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ครอบคลุมขอบข่ายการแนะแนวทั้ง 5 บริการ อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

4. แนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 หมายถึง ข้อเสนอสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษา ได้แก่ ครูแนะแนว ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรในสถานศึกษา หรือผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินการเพื่อส่งเสริมให้การดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบลักษณะการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และคุณลักษณะของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21
2. ได้ทราบปัจจัยและเงื่อนไขที่สนับสนุนการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ให้ประสบความสำเร็จ
3. ได้แนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มีความเหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน
4. ครูแนะแนวได้แนวทางในการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และได้แนวทางในการพัฒนาศักยภาพตนเองเพื่อให้สามารถทำหน้าที่ครูแนะแนวได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนว สามารถนำแนวทางการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานแนะแนว และพัฒนาครูแนะแนวต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในงานวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ทั้งที่มีการเผยแพร่เป็นเล่ม เป็นเอกสาร แผ่นพับ รวมทั้งสาระความรู้ที่เป็นข้อมูลเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ตโดยเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. นโยบายการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษา
2. มาตรฐานการแนะแนวของสถานศึกษา
3. การดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21
  - 3.1 การจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 3.2 คุณลักษณะและการพัฒนาครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
4. บทบาทความรับผิดชอบของผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานแนะแนว
5. ลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21

1. นโยบายการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561) ได้กำหนดนโยบายที่ 2 ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และส่งเสริมการจัดการศึกษา เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งได้กำหนดกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ โดยให้มีแนวทางส่งเสริม สนับสนุนการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพอย่างเข้มแข็งต่อเนื่องและเป็นรูปธรรมให้แก่ผู้เรียนร้อยละ 100 โดยมียุทธศาสตร์นโยบาย ดังต่อไปนี้

1. พัฒนาผู้เรียน ครูแนะแนว ผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
2. พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการการแนะแนว
3. สนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาผู้เรียน ครูแนะแนว ผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาศักยภาพผู้เรียน มีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

- 1) กำหนดทิศทางในการจัดบริการและกิจกรรมแนะแนวของสถานศึกษา

2) ใช้หลักการและกระบวนการแนะแนวในการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเป็นรายบุคคล

3) จัดบริการและกิจกรรมแนะแนว เพื่อให้ผู้เรียนรู้จัก เข้าใจ รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น คิดเป็น ใช้ชีวิตเป็น สามารถตัดสินใจและวางแผนการศึกษา อาชีพ และปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

4) บูรณาการทักษะชีวิตและแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดบริการและกิจกรรมแนะแนวเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่เหมาะสม

กลยุทธ์ที่ 2 เร่งรัดพัฒนาครูแนะแนว/ครูที่ทำหน้าที่แนะแนว มีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1) เร่งรัดพัฒนาครูที่ทำหน้าที่แนะแนวให้มีคุณวุฒิทางการแนะแนว

2) ยกย่องคุณภาพครูแนะแนว/ครูที่ทำหน้าที่แนะแนวอย่างต่อเนื่อง

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนให้สืบทบาทในกระบวนการแนะแนว มีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1) พัฒนา ผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน ให้รู้ เข้าใจ เห็นความสำคัญและมีบทบาทในกระบวนการแนะแนว

2) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน มีส่วนร่วมในการป้องกัน แก้ไขปัญหาและพัฒนาผู้เรียน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาคณากรรมการบริหารจัดการการแนะแนว

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาการบริหารจัดการการแนะแนวทุกระดับ มีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1) กำหนดให้มีองค์การรับผิดชอบการบริหารจัดการการแนะแนวในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับสถานศึกษา

2) จัดทำระบบสารสนเทศการแนะแนวที่มีคุณภาพ ทันสมัยและนำไปใช้ในการบริหารจัดการการแนะแนวให้สอดคล้องกับบริบทของหน่วยงานและสถานศึกษา

3) กำหนดให้มีครูแนะแนวที่มีคุณวุฒิทางการแนะแนวหรือจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนว และมีคุณสมบัติเหมาะสมอย่างน้อยโรงเรียนละ 1 คน

4) ศึกษา วิจัยและสร้างนวัตกรรมที่ส่งเสริมสนับสนุนการแนะแนวให้มีประสิทธิภาพและเผยแพร่ต่อสาธารณะ

5) ให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการแนะแนว

6) ให้มีการประเมินคุณภาพการแนะแนวของสถานศึกษาตามมาตรฐานการแนะแนวในระบบประกันคุณภาพการศึกษา

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาระบบการบริหารจัดการงานแนะแนวในสถานศึกษา มีการดำเนินงาน ดังนี้

1) กำหนดโครงสร้างระบบการบริหารจัดการ และแผนปฏิบัติการงานแนะแนวที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

2) จัดทำ จัดทำ พัฒนา และสร้างสื่อ เครื่องมือและระบบสารสนเทศทางการแนะแนวให้มีคุณภาพ ทันสมัย เพื่อการบริหาร การให้บริการ และการจัดกิจกรรมแนะแนว

3) เร่งรัดการดำเนินงานแนะแนวให้ได้ตามมาตรฐานการแนะแนว

4) มีการกำกับ ติดตามประเมินผลตามมาตรฐานการแนะแนวอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ยุทธศาสตร์ที่ 3 สนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

กลยุทธ์ ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในกระบวนการแนะแนวอย่างเข้มแข็ง มีการดำเนินงาน ดังนี้

1) ประชาสัมพันธ์ให้ภาคีเครือข่ายตระหนัก ให้ความสำคัญ และมีส่วนร่วมในการป้องกัน แก้ไขปัญหาและพัฒนาผู้เรียน

2) สร้างแรงจูงใจให้ภาคีเครือข่ายเป็นแหล่งการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้รับการแนะแนวอย่างต่อเนื่อง

3) ส่งเสริมสนับสนุนให้มีกลุ่ม ชมรม หรือองค์กรภาคีเครือข่ายการแนะแนวตามความเหมาะสม

และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดนโยบายการพัฒนากิจกรรมแนะแนว ไว้ดังนี้

มาตรา 22 ระบุว่าจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตรา 24 ระบุว่าจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหา

3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

2. มาตรฐานการแนะแนวของสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ และสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย (2559) ได้จัดทำมาตรฐานการแนะแนวขึ้น เพื่อเป็นกรอบที่ใช้ในการส่งเสริม กำกับดูแล ตรวจสอบ และประเมินผล เพื่อการประกันคุณภาพการแนะแนวให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน และตอบสนองนโยบายในการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม เพื่อให้สามารถดำเนินงานแนะแนวได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการแนะแนวที่ชัดเจน ตามแผนยุทธศาสตร์การแนะแนว ตลอดจนเป็นแนวทางให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พัฒนาคุณภาพการแนะแนวและการประเมินงานแนะแนว โดยประกอบด้วย 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ด้านคุณภาพผู้เรียน
2. ด้านคุณภาพการดำเนินงานแนะแนว
3. ด้านคุณภาพการบริหารจัดการแนะแนว

ด้านที่ 1 คุณภาพผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนรู้จัก เข้าใจ รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น โดยการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และปฏิบัติตนต่อผู้อื่นอย่างเหมาะสม

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนสามารถวางแผนชีวิตด้านการศึกษา ด้านอาชีพ และด้านส่วนตัวและสังคม โดยผู้เรียนสามารถศึกษาวิเคราะห์ ตัดสินใจ แก้ปัญหาและวางแผนแต่ละด้านได้

ด้านที่ 2 คุณภาพการดำเนินงานแนะแนว

มาตรฐานที่ 3 ครูแนะแนว ครูที่ทำหน้าที่แนะแนว ดำเนินงานแนะแนวตามหลักการปรัชญา ขอบข่าย เป้าหมาย และจรรยาบรรณทางการแนะแนว

มาตรฐานที่ 4 สถานศึกษาจัดบริการแนะแนวและส่งเสริมระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยจัดบริการแนะแนวทั้ง 5 บริการ ครอบคลุมขอบข่ายการแนะแนวอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 5 สถานศึกษาจัดกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตร โดยให้สอดคล้องกับบริบทของ สถานศึกษาและครอบคลุมขอบข่ายการแนะแนว

ด้านที่ 3 คุณภาพการบริหารจัดการแนะแนว

มาตรฐานที่ 6 สถานศึกษามีการบริหารจัดการแนะแนวอย่างมีคุณภาพ โดยผู้บริหารให้การ สนับสนุนการดำเนินงานแนะแนว บริหารจัดการงานแนะแนวอย่างระบบ จัดให้มีครูแนะแนว ครูที่ทำ หน้าที่แนะแนว และสร้างภาคีเครือข่ายให้เข้ามามีส่วนร่วมในงานแนะแนว

3. การดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษา ตามนโยบายการดำเนินงาน แนะแนวของสถานศึกษาตามยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาผู้เรียนและครูแนะแนวใน 2 ประเด็น ได้แก่ 1) การจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียน และ 2) การพัฒนาครูแนะแนว ดังมีรายละเอียดการนำเสนอ ดังนี้

3.1 การจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2 คุณลักษณะและการพัฒนาครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 การจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1.1 การจัดบริการแนะแนวในสถานศึกษา เป็นการจัดกิจกรรมของสถานศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง รวมทั้งให้การดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้สามารถพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพ ทั้งด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม (ลักขณา สิริวัฒน์, 2543; สุภรณ์ แชตระกูล, Sharma & Sharma, 2004) ทั้งนี้การจัดบริการแนะแนวโดยทั่วไปจะครอบคลุม 5 บริการ ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ดังนี้

1. บริการสำรวจข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล (Individual Inventory Service) หมายถึง การบริการที่ช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจผู้เรียนมากขึ้นด้วยความตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยใช้เทคนิคและวิธีการต่าง ๆ ในการศึกษาข้อมูลของผู้เรียนทุกด้าน ทั้งด้านส่วนตัว ครอบครัว สุขภาพ การเรียน สังคม ความสามารถ ความถนัด ความสนใจ บุคลิกภาพ ฯลฯ และมีการศึกษาและรวบรวมไว้อย่างเป็นระบบ ด้วยลักษณะงานของการจัดบริการศึกษาข้อมูลผู้เรียนของครูแนะแนว เป็นประโยชน์ต่อการช่วยเหลือครูที่ปรึกษาในการรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลในระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของโรงเรียนด้วย โดยการช่วยจัดหาเครื่องมือที่ง่ายและสะดวกต่อการศึกษารวบรวมข้อมูลผู้เรียนสำหรับครูที่ปรึกษา เช่น แบบสอบถามข้อมูลประวัติส่วนตัวผู้เรียนด้านต่าง ๆ แบบบันทึกการเยี่ยมบ้าน แบบสังเกตพฤติกรรม แบบสัมภาษณ์ผู้เรียน และผู้ปกครอง เป็นต้น แนะนำการใช้เครื่องมือทางจิตวิทยาอื่น ๆ เพื่อการรู้จักผู้เรียนเพิ่มเติม เช่น แบบประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน (SDQ) และประสานแจ้งผลการสำรวจ/การทดสอบทางจิตวิทยาและการแนะแนวให้ครูที่ปรึกษาทราบ เช่น ผลจากการประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ผลจากการวัดทางสุขภาพจิต ผลการสำรวจบุคลิกภาพ ผลการสำรวจทิศทางความสนใจในอาชีพ

2. บริการสารสนเทศ (Information Service) หมายถึง การจัดบริการข่าวสารข้อมูล ด้านการศึกษาด้านอาชีพ ด้านส่วนตัวและสังคมแก่ผู้เรียน เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ และการวางแผนการศึกษาต่อและอาชีพ ตลอดจนการดำเนินชีวิตของผู้เรียน โดยจัดนำเสนอข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ป้ายนิเทศ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ การจัดนิทรรศการ การเชิญวิทยากร การศึกษาดูงาน เป็นต้น ซึ่งการจัดบริการสนเทศทั้ง 3 ด้าน ดังกล่าวข้างต้นจะเป็นประโยชน์เชื่อมโยงกับการจัดกิจกรรมแนะแนวได้อย่างกลมกลืนเป็นเนื้อเดียวกัน เพราะการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนก็มี

ขอบข่าย 3 ด้านนี้เช่นกัน อีกทั้งยังเป็นประโยชน์เชื่อมโยงไปยังงานในระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน เนื่องจากสามารถช่วยเหลือครูที่ปรึกษาในการป้องกันส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนทุกคนได้

3. บริการให้การปรึกษา (Counseling Service) หมายถึงการจัดกระบวนการที่มีหลักการ ขั้นตอน และจุดมุ่งหมายในการปรึกษาที่ชัดเจนตามหลักการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ช่วยให้นักเรียนรู้จัก เข้าใจ ยอมรับตนเองและปัญหาที่กำลังเผชิญ ได้เรียนรู้และค้นหาเหตุแห่งปัญหา หาทางจัดการกับปัญหาและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง อีกทั้งจัดการศึกษารายกรณี และประสานการจัดประชุมปรึกษารายกรณี เพื่อการช่วยเหลือผู้เรียนอย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งการจัดบริการให้การปรึกษา ควรครอบคลุมด้านการศึกษาต่อ ด้านอาชีพ ด้านส่วนตัวและสังคม เช่นกัน โดยมีความเชื่อมโยงกับการจัดกิจกรรมแนะแนว คือเป็นบริการที่รองรับการให้การช่วยเหลือผู้เรียนที่ครูแนะแนวพบว่ามีความผิดปกติที่เป็นปัญหาหรือมีเรื่องสมควรได้รับการแก้ไข ช่วยเหลือหรือพัฒนา จากการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว การแสดงออก หรือชิ้นงานที่ผู้เรียนทำ อีกทั้งยังเป็นประโยชน์เชื่อมโยงไปยังงานระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของโรงเรียนในส่วนของ การให้ความร่วมมือช่วยเหลือครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนกลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหาด้วยตนเอง ตลอดจนประสานการส่งต่อผู้เรียนจากครูที่ปรึกษาทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน กรณีที่ยากต่อการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา

4. บริการจัดวางตัวบุคคล (Placement Service) หมายถึง การบริการที่จัดเพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ ได้รับการช่วยเหลือ หรือได้รับการฝึกฝนตามแต่กรณี โดยจัดความช่วยเหลือนักเรียนในรูปแบบวิธีการที่หลากหลาย ครอบคลุมทั้งด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านส่วนตัวและสังคม เช่น ช่วยเหลือนักเรียนในการเลือกเรียนแผนการเรียนที่เหมาะสม ได้ร่วมกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความถนัด ความสามารถและความสนใจ การช่วยเหลือนักเรียนในเรื่องการทำงานพิเศษ การจัดหาทุนการศึกษาและทุนอาหารกลางวัน เป็นต้น ด้วยลักษณะของการบริการจัดวางตัวบุคคลดังกล่าว จึงเป็นประโยชน์เชื่อมโยงกับการจัดกิจกรรมแนะแนว และการประสานช่วยเหลือครูที่ปรึกษาในการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนได้เช่นกัน

5. บริการติดตามผล (Follow-up Service) เป็นบริการที่มีระบบ ขั้นตอน ในการติดตามประเมินผลคุณภาพการให้บริการ การจัดกิจกรรมแนะแนว และการจัดงานโครงการต่าง ๆ ของ

งานแนะแนวเพื่อนำผลที่ได้ไปแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาการวางแผนงานแนะแนวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การติดตามผลการจัดบริการแนะแนวด้านต่าง ๆ จะทำให้ครูแนะแนวมีข้อมูลในการประเมินการดำเนินการช่วยเหลือว่าต้องดำเนินการต่อหรือยุติการช่วยเหลือเมื่อนักเรียนได้พัฒนาตามวัตถุประสงค์แล้ว และเชื่อมโยงเป็นประโยชน์กับการจัดกิจกรรมแนะแนว ด้วยการนำผลการติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรและแผนการจัดกิจกรรมแนะแนว และการติดตามผลการพัฒนาตนเองของนักเรียนมาปรับปรุงการจัดกิจกรรมแนะแนวให้มีประสิทธิภาพในการพัฒนานักเรียนยิ่งขึ้น ตลอดจนเป็นประโยชน์เชื่อมโยงกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน คือเป็นการช่วยให้ครูที่ปรึกษาได้เห็นผลของการดำเนินงานให้การดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมนักเรียนในความดูแลของตนเอง ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาการให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

ในขณะที่ Chakrabarty (2013) กล่าวถึงธรรมชาติของการแนะแนวไว้ว่ามีลักษณะดังนี้

1. การแนะแนวเป็นการส่งเสริมพัฒนาบุคคลโดยใช้การนำตนเอง (Self-direction)
2. การแนะแนวเป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคลในการจัดการกับการเปลี่ยนแปลงที่

เกิดขึ้น

3. การแนะแนวเป็นกระบวนการช่วยเหลือให้บุคคลทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง
4. การแนะแนวเป็นการช่วยให้บุคคลค้นพบตนเอง
5. การแนะแนวเป็นการช่วยให้บุคคลปรับตัว
6. การแนะแนวมีมุมมองที่เป็นทัศนคติเชิงบวกต่อผู้เรียน

Eremie (2015) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการแนะแนวและการให้คำปรึกษาไว้ดังนี้

1. เพื่อช่วยเหลือนักเรียนในการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง
2. เพื่อช่วยเหลือนักเรียนในการพัฒนาความสนใจ ทัศนคติ ค่านิยม ความรู้และทักษะ

เกี่ยวกับตนเองและสิ่งแวดล้อม

3. เพื่อช่วยเหลือนักเรียนในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้
4. เพื่อช่วยเหลือนักเรียนในการตั้งเป้าหมายในชีวิตอย่างเหมาะสม
5. เพื่อช่วยเหลือนักเรียนในการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ เมื่อเปลี่ยนระดับชั้น

การศึกษา

6. เพื่อให้ความรู้กับครู ผู้ร่วมงานอื่น ๆ และผู้ปกครองนักเรียน ให้เข้าใจความต้องการตามขั้นพัฒนาการของนักเรียน ทั้งในโรงเรียนและที่บ้าน

7. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดแรงบันดาลใจในการพัฒนาการศึกษาและอาชีพของตน
8. เพื่อส่งเสริมนักเรียนในการพัฒนาทักษะการสื่อสารกับเพื่อนและครู
9. เพื่อให้ความรู้กับนักเรียนไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมหรือกิจกรรมที่ต่อต้านสังคม
10. เพื่อช่วยเหลือนักเรียนในการเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย

ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้างต้น นักแนะแนวและให้คำปรึกษาจึงต้องมีการวางแผนและจัดระบบการนำเสนอข้อมูล รวมทั้งจัดทำหลักสูตร ครอบคลุมทั้งด้านการศึกษา อาชีพและพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของบุคคลให้กับนักเรียน เพื่อใช้เป็นข้อมูลที่เพียงพอสำหรับการตัดสินใจ โดยดำเนินการดังนี้

1. ประเมินคุณลักษณะและศักยภาพของนักเรียน
2. ช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาด้านการเรียน โดยการจัดการสอนเสริม
3. จัดกิจกรรมป้องกันความเครียดในโรงเรียน
4. ริเริ่มจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนและชุมชนอย่างหลากหลาย
5. เป็นผู้ประสานงานการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างโรงเรียนและชุมชน
6. ดำเนินการให้คำปรึกษาและแนะแนวทั้งเป็นรายบุคคลและกลุ่ม
7. ให้ข้อมูลกับนักเรียนเกี่ยวกับสิ่งที่นักเรียนจำเป็นต้องมีเพื่อเตรียมตัวในการศึกษาต่อในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย รวมทั้งการประกอบอาชีพ

3.1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียน

Suyoto และคณะ (2012) ได้ทำการศึกษาผลของการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ผ่านทางโทรศัพท์มือถือและคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลมาใช้ในบริการให้คำปรึกษาและแนะแนวอาชีพ กับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในอินโดนีเซีย พบว่า การนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ร่วมกับการให้คำปรึกษาและแนะแนวอาชีพรูปแบบเดิม สามารถพัฒนาความเข้าใจและการเตรียมตัวทางอาชีพของนักเรียนได้เพิ่มมากขึ้นกว่าการให้คำปรึกษาและแนะแนวอาชีพเป็นกลุ่มหรือบุคคลในรูปแบบเดิมเพียงอย่างเดียว

Chakrabarty (2013) ทำการศึกษาเกี่ยวกับนักเรียน ผู้ปกครอง และครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา 10 แห่ง ในเขต Greater Guwahati ประเทศอินเดีย ผลการศึกษา พบว่าครุร้อยละ 75 มีความเห็นว่าการแนะแนวมีความสำคัญมาก โดยครุร้อยละ 50 ตอบว่า โรงเรียนมีแผนการดำเนินงานแนะแนวตลอดปี ในขณะที่ครุอีกร้อยละ 50 ตอบว่า โรงเรียนจะแจ้งโครงการแนะแนวเป็นคราว ๆ ไป ครุร้อยละ 90 เห็นว่าการจัดบริการแนะแนวควรจัดให้กับนักเรียนทุกคน และครุร้อยละ 85 เห็นว่าควรมีการจัดบริการแนะแนวตั้งแต่ระดับประถมศึกษา

ครูส่วนใหญ่เสนอว่าบริการแนะแนวที่โรงเรียนควรจัดให้กับนักเรียน ได้แก่ ข้อมูลทางการศึกษา เกมส์และกีฬาต่าง ๆ การเลือกวิชาเรียน ดนตรี กีฬา การพัฒนาบุคลิกภาพ การควบคุมอารมณ์ การบริหารเวลา การพัฒนาภาวะผู้นำ และการสร้างสัมพันธภาพ โดยพบว่าทุกโรงเรียนจัดกิจกรรมแนะแนวกลุ่มในลักษณะของการรวมกลุ่ม กิจกรรมทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยว การอภิปรายกลุ่ม การประชุมผู้ปกครองและครู และการปฐมนิเทศ โรงเรียนส่วนใหญ่จัดบริการแนะแนวทุกวัน ในขณะที่ส่วนน้อยจัดเดือนละครั้งหรือ 2 เดือนครั้ง หรือบางแห่งจัดตามโอกาสที่เหมาะสมเป็นครั้งคราว ครูส่วนใหญ่มีความเห็นว่า นักเรียนให้ความสนใจในกิจกรรมแนะแนวที่โรงเรียนจัดขึ้น และคิดว่ากิจกรรมที่จัดตอบสนองความต้องการและมีความสุขในการเข้าร่วมกิจกรรม

ปัญหาการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนมัธยม ได้แก่ การมีเวลาที่จำกัด นักเรียนบางส่วนไม่สนใจ นักเรียนมีความสนใจและทัศนคติแตกต่างกัน ผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือ นักเรียนบางคนไม่เชื่อฟังและไม่จริงจัง นักเรียนไม่มีอิสระในการแสดงออกอันเนื่องมาจากแรงกดดันของเพื่อน

สำหรับความคิดเห็นของนักเรียนต่อบริการแนะแนวในโรงเรียน พบว่า นักเรียนชื่นชอบบริการแนะแนว เพราะเป็นกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการ รวมทั้งช่วยในการพัฒนาตนเอง โดยนักเรียนมากกว่าร้อยละ 70 ตอบว่า ผู้ปกครองส่งเสริมสนับสนุนให้เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว นักเรียนประมาณร้อยละ 90 ต้องการการแนะแนวเกี่ยวกับการเลือกอาชีพ การพัฒนาลักษณะนิสัยทางการเรียน นักเรียนมากกว่าร้อยละ 60 ต้องการการแนะแนวเกี่ยวกับเพศศึกษา

นักเรียนร้อยละ 97 มีความเห็นว่าการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนตอบสนองความต้องการของนักเรียน โดยกิจกรรมที่จัดครอบคลุมทั้งส่วนตัวและวิชาการ ได้แก่ เกมส์และกีฬา ดนตรี ศิลปะ และการเต้นรำ การเลือกวิชาเรียน การใช้เวลาอย่างมีประสิทธิภาพ การมีวินัย การสร้างลักษณะนิสัยในการเรียน การควบคุมอารมณ์ การพัฒนาลักษณะนิสัยและภาวะผู้นำ ทั้งนี้ นักเรียนประมาณร้อยละ 80

มีความต้องการให้มีการปรับปรุงกิจกรรมแนะแนวในโรงเรียนด้วยเหตุผลที่ว่า กิจกรรมแนะแนวไม่มี ตารางการแนะแนวที่แน่นอน กิจกรรมแนะแนวเกิดขึ้นนาน ๆ ครั้ง ภายในเวลาที่จำกัด

ส่วนความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อการแนะแนวในโรงเรียน พบว่า ผู้ปกครองมากกว่าร้อยละ 90 เชื่อว่าบริการแนะแนวมีความจำเป็นสำหรับการพัฒนานักเรียน และส่งเสริมให้นักเรียนเข้ารับการแนะแนว ตลอดจนเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของเด็ก ทั้งนี้ทั้งผู้ให้คำปรึกษา ครู ผู้ปกครอง เป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการแนะแนวนักเรียน โดยนักเรียนทุกคนในโรงเรียนควรได้รับการแนะแนว ทั้งนี้โรงเรียนควรแนะแนวในเรื่องลักษณะนิสัยในการเรียน การเลือกอาชีพ และเพศศึกษา และผู้ปกครองส่วนใหญ่ (ร้อยละ 86) ต้องการให้ปรับปรุงกิจกรรมแนะแนวในโรงเรียน โดยมี ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนดังนี้

1. การจัดบริการแนะแนวควรจัดให้กับนักเรียนทุกคน
2. การจัดบริการแนะแนวควรดำเนินการอย่างถาวร โดยจัดให้มีบุคลากรรับผิดชอบงาน
3. มุ่งจัดกิจกรรมแนะแนวสำหรับวัยรุ่น
4. ควรจัดหากห้องใส่ข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นไว้ในห้องเรียน
5. ควรจัดตารางวันเวลาที่แน่นอนไว้สำหรับชั่วโมงแนะแนว
6. ครูทุกคนต้องได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับแนวโน้มใหม่ ๆ ด้านการแนะแนว
7. ต้องให้ผู้ปกครองเข้ามาร่วมด้วย
8. จัดชั้นเรียนพิเศษเพื่อซ่อมเสริมเด็กเรียนช้า
9. จัดชั้นเรียนพิเศษสำหรับเด็กเก่ง
10. ต้องการความร่วมมือและการประสานงานจากผู้บริหารโรงเรียน

Eremie (2015) ทำการศึกษาการรับรู้ของครูเกี่ยวกับบทบาทของผู้ให้คำปรึกษาแนะแนวใน โรงเรียนมัธยมศึกษากับครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาลในรัฐริเวอร์ จำนวน 317 คน พบว่าครูชาย และครูหญิงมีการรับรู้การทำบทบาทให้คำปรึกษาแนะแนวในด้านปัญหาทางอารมณ์และการศึกษา ด้านสังคมและส่วนตัว และด้านอาชีพ ไม่แตกต่างกัน และกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าบทบาทดังกล่าว เป็นบทบาทของผู้ให้คำปรึกษาแนะแนว โดยผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะจากการวิจัยไว้ดังนี้

1. หน่วยงานภาครัฐควรจัดตั้งหน่วยให้คำปรึกษาขึ้นในโรงเรียนมัธยมศึกษา และดำเนินงาน โดยยึดความต้องการของนักเรียนเป็นหลัก

2. ผู้ให้คำปรึกษาควรจบการศึกษาอย่างน้อยในระดับปริญญาตรีด้านการแนะแนวและให้คำปรึกษาหรือจิตวิทยาจากวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย
3. ผู้ให้คำปรึกษาควรมุ่งให้คำปรึกษานักเรียนเป็นอันดับแรก
4. ผู้ให้คำปรึกษาควรทำงานร่วมกับผู้ปกครอง ครู และนักเรียน
5. ผู้ให้คำปรึกษาควรปฏิบัติตามหลักจริยธรรมในวิชาชีพอย่างเคร่งครัด
6. ผู้ให้คำปรึกษาควรสามารถส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาทางอารมณ์รุนแรง ไปยังหน่วยช่วยเหลือที่เหมาะสมอื่น ๆ

Muhammad และคณะ (2012) ศึกษาวิจัยเรื่อง การสำรวจสิ่งที่ขาดหายไปจากจัดการบริการแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัย คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐในเขตซาร์ซัดดา ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างอย่างง่ายจำนวน 5 คน โดยใช้แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า 1) ร้อยละ 80 ของผู้อำนวยการโรงเรียนไม่มีความตระหนักถึงการบริการแนะแนวในสังคม และร้อยละ 100 ของผู้อำนวยการโรงเรียนบอกตรงกันว่าไม่มีผู้รับผิดชอบงานแนะแนวหรือครูแนะแนวที่ทำประโยชน์ต่องานแนะแนวได้ในโรงเรียนของแต่ละคน ซึ่งชี้ให้เห็นว่างานแนะแนวในโรงเรียนเป็นสิ่งที่ขาดหายไปในระบบการศึกษาของรัฐ และผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่ามีปัญหาหลายอย่างในการแนะนำงานแนะแนวให้กับโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ ดังนั้นสิ่งที่ค้นพบนี้เป็นการยืนยันให้ยอมรับว่างานแนะแนวของโรงเรียนไม่ได้รับการชี้แนะหรือเสนอแนะอย่างเข้มงวดโดยรัฐบาล 2) ร้อยละ 100 ของผู้อำนวยการโรงเรียนตอบคำถามงานวิจัยว่าโรงเรียนไม่มีเครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับงานแนะแนวในโรงเรียน ซึ่งผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าโรงเรียนของรัฐขาดองค์ประกอบที่สำคัญนี้ ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับทุกโรงเรียน ดังนั้น ผลการวิจัยข้อนี้จึงเป็นการยืนยันสมมติฐานงานวิจัยที่กล่าวว่า งานแนะแนวโรงเรียนไม่ได้รับความสำคัญเท่ากับที่สังคมมีความต้องการ 3) ร้อยละ 80 ของผู้อำนวยการโรงเรียนมีความคิดเห็นว่าสถาบันอบรมไม่มีการจัดหาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับรายวิชางานแนะแนวให้แก่ครูผู้สอน และเอกสารข้อมูลที่มีอยู่ก็ไม่เพียงพอสำหรับความต้องการของผู้รับการฝึกอบรมด้านงานแนะแนว

นงคณูช สิงโพธิ์ทองและคณะ (2554) ได้ศึกษาการดำเนินงานแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ปทุมธานี-สระบุรี โดยมี

วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ปทุมธานี-สระบุรี และเปรียบเทียบการดำเนินงานแนะแนวในโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ปทุมธานี-สระบุรี จำแนกตาม จังหวัดที่ตั้งของโรงเรียนและขนาดของโรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า 1. การดำเนินงานแนะแนวใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ปทุมธานี-สระบุรี โดย ภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านงานป้องกัน ส่งเสริม พัฒนา ช่วยเหลือ รองลงมา ได้แก่ ด้านงานสารสนเทศ ด้านงานติดตามและ ประเมินผล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านงานศึกษารวบรวมข้อมูล และด้านงานให้คำปรึกษา

ธีรภรณ์ สุ่มมาตย์ (2559) ทำการศึกษาปัญหาและแนวทางการบริหารงานแนะแนว จากผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดตะพงนอก จังหวัดระยอง พบว่า ปัญหาการบริหารงานแนะแนวด้านการบริการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล ด้านการบริการสนเทศ ด้านการบริการให้คำปรึกษา ด้านการบริการจัดวางตัวบุคคล และด้านการบริการติดตามผล อยู่ใน ระดับน้อย โดยผู้ปกครองได้เสนอแนวทางการบริหารงานแนะแนวไว้ดังนี้คือ ครูควรให้คำปรึกษาด้าน ต่าง ๆ แก่นักเรียน และจัดทำข้อมูลและบริการต่าง ๆ ด้านการแนะแนวที่ตรงกับความสนใจและความ ต้องการของนักเรียน

คณิตร์ จับจิตต์ (2559) ทำการศึกษาแนวทางการส่งเสริมงานแนะแนวในโรงเรียนขยาย โอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1 พบว่า การดำเนินการแนะแนวที่โรงเรียนปฏิบัติมากที่สุดคือ โครงการเยี่ยมบ้านนักเรียน ส่วนที่มีการปฏิบัติ น้อยคือ การจัดหางานให้นักเรียนเพื่อหารายได้ระหว่างเรียน สำหรับแนวทางส่งเสริมงานแนะแนวที่มี ความเหมาะสมมากที่สุดในการดำเนินงานแนะแนวในโรงเรียน ได้แก่ 1) การจัดทำโครงการแผนงานใน การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเพื่อระบุปัญหาการแนะแนวในโรงเรียน 2) จัดทำแบบสำรวจความสนใจ ของนักเรียนต่อกิจกรรมแนะแนวของโรงเรียน 3) สถานศึกษาส่งครูและบุคลากรไปฝึกอบรมด้าน จิตวิทยาการแนะแนว 4) การจัดอบรมการส่งเสริมความตระหนักถึงความสำคัญของงานแนะแนว 5) สถานศึกษาแต่งตั้งคณะทำงานในการติดตามและประเมินผลที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร

สัญญา อัจฉร และ ธรินธร นามวรรณ (2559) ทำการศึกษาการพัฒนาแนวทางการดำเนินงาน แนะนำนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัจจุบันสถานศึกษามีการดำเนินงานแนะนำนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ อยู่ในระดับปานกลาง โดยดำเนินการสูงสุดในด้านการรวบรวมข้อมูลนักเรียนรายบุคคลอย่างเป็นระบบ รองลงมาคือ การให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มและรายบุคคล ส่วนที่ดำเนินการน้อยที่สุดคือ ด้านการจัดระบบการแนะนำด้านอาชีพ ส่วนตัวและสังคมในสถานศึกษา ส่วนผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานแนะนำนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่สูงที่สุดคือด้านการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มและรายบุคคล และด้านที่น้อยที่สุดคือ ด้านการติดตามประเมินผลนักเรียนที่สำเร็จการศึกษา

สำหรับแนวทางการพิจารณาการดำเนินงานแนะนำนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ มีดังนี้ 1) การรวบรวมข้อมูลนักเรียนรายบุคคลอย่างเป็นระบบ 2) การบริการสารสนเทศด้านการศึกษาแก่นักเรียน 3) การให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มและรายบุคคล 4) การจัดระบบการแนะนำด้านอาชีพ ส่วนตัว และสังคมในสถานศึกษา 5) การติดตามและประเมินผลการจัดระบบกระบวนการแนะนำทางการศึกษา 6) การเชื่อมโยงระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 7) การประสานความร่วมมือแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการแนะนำกับสถานศึกษาอื่น และ 8) ติดตามและประเมินผลนักเรียนที่สำเร็จการศึกษา

ศุภาวดี ชันไชย (2561) ทำการศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารกิจกรรมแนะนำของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39 กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปฏิบัติงานกิจกรรมแนะนำ พบว่า สถานศึกษาดำเนินการจัดกิจกรรมแนะนำในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ 1) กิจกรรมแนะนำด้านการศึกษา 2) กิจกรรมแนะนำด้านอาชีพ และ 3) กิจกรรมแนะนำด้านส่วนตัวและสังคม โดยมีแนวทางการบริหารกิจกรรมแนะนำของสถานศึกษา ดังนี้

- 1) กิจกรรมแนะนำด้านการศึกษา ควรมีการเพิ่มบุคลากรงานกิจกรรมแนะนำด้านการศึกษา และสถานศึกษาควรมีการสำรวจความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้เรียนที่มาใช้บริการ
- 2) กิจกรรมแนะนำด้านอาชีพ ควรมีการเพิ่มบุคลากรงานกิจกรรมแนะนำด้านอาชีพ และสถานศึกษาควรมีการประเมินจุดอ่อน จุดแข็ง ปัญหาและอุปสรรค การจัดกิจกรรมแนะนำด้านอาชีพ

3) กิจกรรมแนะแนวด้านส่วนตัว และสังคม ควรเป็นครูที่สำเร็จการศึกษาจากทางด้านจิตวิทยาแนะแนวและการให้คำปรึกษา และสถานศึกษาควรมีการสำรวจความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้เรียนที่มารับบริการการจัดกิจกรรมแนะแนวด้านส่วนตัวและสังคม

3.2 คุณลักษณะและการพัฒนาครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2.1 คุณลักษณะของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21

วิรุฬห์ ทองอำภา (2544 : 282, อ้างถึงใน พรชัย เชนงชุติรัตน์, 2553) ได้กล่าวถึง คุณสมบัติของครูแนะแนวไว้ ดังนี้

1. วุฒิและประสบการณ์ ครูแนะแนวควรมีวุฒิจิตวิทยาการทางการแนะแนว และด้านจิตวิทยา รวมทั้งมีประสบการณ์ต่าง ๆ ดังนี้

1.1 สำเร็จการศึกษาทางด้านปริญญาตรี หรือปริญญาโท หรือผ่านการอบรมระยะสั้นมาแล้ว

1.2 เคยทำการสอนมาแล้วระยะหนึ่ง รู้จักเด็กพอสมควร และมีการฝึกอบรมทางการแนะแนวมาอย่างดี

1.3 เข้าใจบทบาทงานแนะแนวอย่างแท้จริง มีความรักและเห็นใจเด็ก

1.4 มีความรู้ ความสามารถในข้อสนเทศ ความเข้าใจมนุษย์ มีมนุษยสัมพันธ์

1.5 ได้รับการฝึกฝนการให้คำปรึกษาต่าง ๆ และมีจิตใจพร้อมที่จะช่วยเหลือผู้อื่น

1.6 เข้าใจทฤษฎี กลวิธีที่ใช้ศึกษาเด็ก และการใช้แบบทดสอบต่าง ๆ พอสมควร

2. บุคลิกภาพ บุคลิกภาพมีความสำคัญมาก เพราะช่วยให้มีความศรัทธา เชื่อถือ และเข้าใจแก่เด็กและบุคคลทั่วไป และบุคลิกภาพดีเป็นปัจจัยที่ีจะช่วยให้งานสำเร็จ บุคลิกภาพที่เหมาะสม ได้แก่ มีความเมตตา กรุณา ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ง่าย มีความจริงใจ เคารพในสิทธิของบุคคลและยอมรับในคุณค่าของคนทุกคน สุขภาพกายสุขภาพจิตดี สามารถรักษาความลับของผู้อื่นได้ มีความสุขุมรอบคอบอดทน เสียสละ ใจกว้าง มีกิจกรรมยามว่าง สนใจแสวงหาความรู้อยู่เสมอ

พนม ลิ่มอารีย์ (2548: 259-260, อ้างถึงใน สุทธิรักษ์ เสมอกัน, 2553) ได้สรุปคุณลักษณะของครูแนะแนวที่พึงประสงค์ไว้ ดังนี้

1. วุฒิทางการศึกษา มีวุฒಿಯอย่างน้อยปริญญาตรี และได้รับการศึกษาอบรมทางด้าน การ
แนะแนว หรือจิตวิทยาามาโดยเฉพาะ หรือได้รับการอบรมวิชาการแนะแนวตามหลักการที่คณะกรรมการ
แนะแนวการศึกษาและอาชีพของกระทรวงศึกษาธิการกำหนด

2. ประสบการณ์เป็นครูอย่างน้อย 5 ปี เคยปฏิบัติงานแนะแนวไม่น้อยกว่า 1 ปี และได้
สอนนักเรียนอย่างน้อย 2 ปี ในระดับชั้นการศึกษาที่ทำการแนะแนว

3. คุณสมบัติที่จำเป็น มีความสนใจเรื่องการแนะแนว มีความสนใจทุกชั้นของนักเรียน
เป็นผู้เข้าใจนักเรียน มีความเข้าใจเรื่องการสอนการเรียน และทำการสอนได้ผลดีมาแล้ว มีความรู้และ
ประสบการณ์เกี่ยวกับชีวิตมาแล้วพอสมควร ทรงไว้ซึ่งคุณธรรม มีความสามารถปรับตัวเข้ากับคนอื่นได้
ง่าย มีบุคลิกภาพที่ดี ไวต่อความต้องการและความรู้สึกของคนอื่น สามารถเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของ
ผู้อื่น มีศิลปะในการพูด การฟัง โดยจะทำให้การแนะแนวสามารถบรรลุผลตามความมุ่งหมาย มีสุขภาพ
แข็งแรงและสุขภาพจิตดี มีอารมณ์มั่นคงและอารมณ์ขัน มีใจกว้างและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีความสุขรอบคอบ

หลักสูตรพัฒนาครูจิตวิทยาแนะแนวโมดูลที่ 1 คุณลักษณะของครูจิตวิทยา (2551: 29,
อ้างถึงใน สุทธิรักษ์ เสมอกัน, 2553) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของครูจิตวิทยาแนะแนวไว้ ดังนี้

1. ด้านความรู้ ความเข้าใจในวิชาชีพ เข้าใจกระบวนการจิตวิทยาการแนะแนวสารสนเทศ
การให้คำปรึกษา การจัดวางตัวบุคคล การติดตามผล

2. เจตคติที่ดีต่องานบริการ บุคคลที่เกี่ยวข้อง ผู้รับบริการ สถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

3. บุคลิกภาพ สุขภาพจิตที่ดี มีอารมณ์มั่นคง เบิกบานแจ่มใส ความคิดเชิงบวก เป็น
แบบอย่างที่ดี ดำเนินชีวิตที่พอเพียง แก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดเป็นระบบเหตุผล
มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเมตตา เอื้อเฟื้ออดทน มีลักษณะเป็นมิตร นำเข้าใกล้ เป็นที่พึ่งอันอบอุ่น
สื่อสารอย่างสร้างสรรค์

4. จรรยาบรรณวิชาชีพเคารพสิทธิและไม่แสวงหาผลประโยชน์ รักษาความลับ ยอมรับ
ความสามารถตน รักษามาตรฐานบริการ ยึดมั่นจรรยาบรรณ พัฒนาตนเองทันกาล เอาใจใส่ช่วยเหลือ
ด้วยความเป็นธรรมแก่ทุกคน ยอมรับและศรัทธาวิชาชีพ เต็มใจบริการบนฐานความแตกต่าง

แผนงานสร้างเสริมสุขภาพจิตเพื่อสุขภาวะสังคมไทย (2553) กล่าวว่า ครูแนะแนวจะมี
ลักษณะพื้นฐานความคิดและความเชื่อ ดังนี้

1. เปิดใจกว้างยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. เชื่อว่าโดยพื้นฐานแล้วทุกคนเป็นคนดี
3. เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถในการพัฒนาตนเอง และเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีได้
4. มองโลกในแง่ดี และเชื่อว่าทุกปัญหาย่อมมีทางแก้ไข

หากมีพื้นฐานความคิดและความเชื่อดังกล่าวครบหรือเกือบครบก็แสดงว่าเป็นคนที่มีทัศนคติที่ดีต่อมนุษย์ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ที่ปฏิบัติงานในด้านการให้ความช่วยเหลือ นอกจากนี้จะต้องมีความพร้อมในด้านบุคลิกภาพด้วย

ภาพลักษณ์ของครูแนะแนวที่ดีในสายตาของนักเรียน และครูในโรงเรียน มีดังนี้

1. ยิ้มแย้มแจ่มใส มีสุขภาพจิตที่ดี อารมณ์มั่นคง
2. มีเหตุผลพร้อมรับฟังทุกฝ่ายอย่างไม่มีอคติ
3. เป็นมิตรเป็นกันเองกับนักเรียน และครูทุกคน
4. มีเมตตา ใส่ใจดูแลนักเรียนทุกคนด้วยความห่วงใย และอย่างไม่มีเงื่อนไข
5. มีใจบริการ ยินดี และมีความสุขกับการเป็นผู้ให้และช่วยเหลือ
6. ให้เกียรตินักเรียน และบุคลากรทุกคนอย่างเท่าเทียม

จตุรพร ลีมันน์จริง (2554) กล่าวถึง คุณลักษณะของครูแนะแนวที่ดีในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา มีดังนี้

1. มีร่างกาย และจิตใจสมบูรณ์
2. มีความยุติธรรม และตรงต่อเวลา
3. มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับงานแนะแนว ตลอดจนมีความรู้ใหม่ ๆ เท่าทัน

กระแสเหตุการณ์ในปัจจุบัน

4. รักษาความลับของผู้รับบริการ
5. มีความรับผิดชอบและมุ่งมั่นในหน้าที่และผลงาน
6. มีความเสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
7. มองโลกในแง่ดี
8. ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และส่งเสริมผู้รับบริการให้พัฒนาศักยภาพได้เต็มที่
9. มีความซื่อสัตย์ จริงใจ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

นอกจากนี้อาจารย์แนะแนวที่ดีจะต้องสร้างบรรยากาศ การเรียนรู้ในห้องเรียนแบบอบอุ่น ทำให้ผู้เรียนรู้สึกมีคุณค่า และพัฒนาศักยภาพของนักเรียนให้เต็มที่ และจูงใจให้นักเรียนไปขอรับบริการ ให้การปรึกษาและบริการแนะแนวมากยิ่งขึ้น

ภาคินัย สุทรวิภาต ประธานเครือข่ายสหวิชาชีพ สมาคมนแนะแนวแห่งประเทศไทย ได้กล่าววว่า ครูแนะแนวในยุคประชาคมอาเซียนจะต้องมีคุณสมบัติดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

1. มีวิสัยทัศน์ มีเป้าหมายในการทำงานและมีแผนงานที่ดี
2. มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านและรอบรู้ในหลายด้าน ทั้งต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต และเรียนรู้จากความผิดพลาดที่ผ่านมา
3. ต้องทำให้เด็กรู้จักคิดว่าตัวเองเป็นอย่างไร โดยคิดเป็นและไม่เพื่อฝัน
4. ครูต้องเข้าใจ อ่านใจเด็กได้ว่าถนัดและมีความสามารถอะไร เพื่อชี้แนะเด็กได้ถูกทาง
5. ครูต้องมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริตและเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว
6. ครูต้องไวและทันต่อการเปลี่ยนแปลง ทั้งการปรับแผนการจัดกิจกรรมให้เด็ก การหาข้อมูลเกี่ยวกับอาเซียน เช่น อาชีพที่เป็นที่ต้องการและเงินเดือนของแต่ละอาชีพ เพื่อเป็นการเตรียมตัวของเด็ก
7. ครูต้องแนะนำสิ่งที่ดีที่ชอบและชอบในสิ่งที่ทำ เพื่อค้นพบศักยภาพของตัวเอง
8. มองทุกอย่างเป็นระบบ
9. ให้ลูกศิษย์ช่วงชิงโอกาสทองของชีวิต
10. ต้องรู้จักประยุกต์ทฤษฎีให้สอดคล้องกับการปฏิบัติที่เป็นจริง

Omosule (2013) ได้เสนอคุณลักษณะของผู้ให้คำปรึกษาในศตวรรษที่ 21 ไว้ดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีมุ่งให้นักเรียนมีโอกาสค้นหา ค้นพบ เข้าใจวิธีการดำรงชีวิต โดยได้รับข้อมูลมากขึ้นจากการให้คำปรึกษา
2. ทำให้นักเรียนผู้มาขอรับคำปรึกษาารู้ได้ว่าตนได้รับเกียรติ ความเข้าใจ ซึ่งช่วยทำให้นักเรียนเกิดการพัฒนาศักยภาพแห่งตน (self-actualization) โดยการให้เกียรติจะทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าได้รับการยอมรับและเห็นคุณค่าของตน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนกล้าที่จะเปิดเผยตนเองต่อไป

3. มีการติดต่อกับตัวแทนการจ้างงาน เพื่อที่จะได้ทราบความคาดหวังของนายจ้างต่อผู้สำเร็จการศึกษา เพื่อจะได้สามารถนำไปบริหารจัดการภายในโรงเรียนและเพื่อนักเรียนต่อไป

4. มีเครือข่ายกับกลุ่มวิชาชีพต่าง ๆ ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ เพื่อที่จะได้ร่วมกันพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีในการทำงานต่อไป

5. จัดเตรียมสถานที่ที่สนับสนุนให้ผู้ขอรับคำปรึกษาเกิดความรู้สึกสบายใจและไว้วางใจจากการเก็บข้อมูลของผู้ขอรับคำปรึกษาไว้เป็นความลับ

6. สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว การพัฒนาตน การช่วยเหลือทางการเรียน และทางด้านการพัฒนาอาชีพ

7. มีสิ่งอำนวยความสะดวกและแหล่งข้อมูลในการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม (group counseling) ซึ่งผู้เรียนสามารถซักถามและพูดคุยได้อย่างเปิดเผยและมีอิสระเกี่ยวกับค่านิยมและสิ่งที่กังวลใจ ไม่สบายใจ โดยสามารถส่งเสริมให้สามารถดำเนินกิจกรรมร่วมกันกับเพื่อนเพื่อแก้ไขความรู้สึกขัดแย้ง รวมทั้งมีการช่วยกันค้นหาและเข้าใจปัญหา

8. มีความสามารถ มีความรู้ และทักษะที่จำเป็นเพียงพอต่อการเป็นมืออาชีพ โดยผ่านการฝึกและมีการฝึกซ้ำ (retraining) เพื่อให้ผู้ขอรับคำปรึกษาได้รับการบริการที่ดี

9. มีความซื่อสัตย์ ยึดมั่นในคุณธรรม และมีมาตรฐานในการทำงาน มีความสามารถในการเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง

10. ไม่ทำเกินหน้าที่ ทั้งนี้หากมีความจำเป็นต้องส่งต่อผู้ขอรับคำปรึกษาไปยังผู้เชี่ยวชาญอื่น ๆ

11. ไม่สร้างภาวะการพึ่งพาให้กับผู้ขอรับคำปรึกษาเพื่อสนองความต้องการของผู้ให้คำปรึกษาเอง เช่น ความสัมพันธ์ทางเพศและทางสังคม เป็นต้น

National Association of School Psychologists (2010: 1-5) กล่าวว่าครูแนะแนวควรจะมีคุณลักษณะ ดังนี้

1. มีข้อมูลในการตัดสินใจ และมีความรับผิดชอบ

ประเมินและรวบรวมวิธีการที่เกี่ยวข้องเพื่อการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ และแก้ปัญหาสถานการณ์เฉพาะ และมีความหลากหลายได้ มีการรวบรวมข้อมูลเฉพาะบุคคล ข้อมูลกลุ่ม และข้อมูลสภาพแวดล้อม อย่างเป็นระบบ มีการใช้ผลการประเมินในการประเมินข้อมูลนักเรียน ความ

คืบหน้า และผลลัพธ์จากการบริการของครูแนะแนว เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองและพัฒนาศักยภาพของนักเรียน

2. การให้คำปรึกษาและให้ความร่วมมือ

สามารถให้คำปรึกษาได้หลากหลายรูปแบบทั้งทางจิตวิทยาและทางการศึกษา (ปัญหาพฤติกรรม, สุขภาพจิต, การแนะแนวทางการศึกษาต่อ) รวมถึงสามารถทำได้ทั้งการให้การปรึกษาแบบเดี่ยว การให้คำปรึกษาครอบครัว การให้คำปรึกษากลุ่ม และการให้คำปรึกษาอย่างเป็นระบบ รวมทั้งมีการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพกับบุคลากรในโรงเรียน ครอบครัว คนในชุมชน และอื่น ๆ

3. การมีส่วนร่วมและให้คำแนะนำเพื่อสนับสนุนการพัฒนาทักษะทางวิชาการ

ใช้พื้นฐานทางจิตวิทยาและการศึกษาในการพัฒนาองค์ความรู้ และทักษะทางวิชาการ โดยพิจารณาถึงภูมิหลังและลักษณะที่มีความหลากหลายของนักเรียน ดำเนินการเพื่อผลลัพธ์ทางการเรียนที่ดี การแนะนำชั้นเรียน และแนะนำวิธีการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การมีส่วนร่วมและดูแลสุขภาพจิตใจ เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและสังคม

มีความรู้ความเข้าใจเรื่องปัจจัยทางชีวภาพ วัฒนธรรม สังคม และสถานการณ์ที่มีผลต่อพฤติกรรมและสุขภาพจิต ซึ่งอาจทำให้เกิดผลกระทบของการเรียนรู้ ความสำเร็จ และทักษะชีวิต ใช้การประเมินและรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการพัฒนาที่เหมาะสมด้านสังคม-สภาพอารมณ์ พฤติกรรม และสุขภาพจิต สำหรับนักเรียนที่มีจุดแข็ง จุดด้อย ภูมิหลัง และความต้องการที่แตกต่างกัน

5. มีการปฏิบัติอย่างทั่วถึงเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อ

มีความรู้เกี่ยวกับลักษณะโครงสร้างโรงเรียนและระบบ การบริหารจัดการของโรงเรียน การศึกษาทั่วไป การศึกษาพิเศษ และการศึกษาทางเลือก รวมถึงสร้างและรักษาสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสำหรับนักเรียน ภายใต้บริการการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องหลายระดับ

6. บริการป้องกันและตอบรับความต้องการ

ใช้หลักการและงานวิจัยทางจิตวิทยาและการศึกษา ในการป้องกันปัจจัยเสี่ยงที่จะกระทบการเรียนรู้และสุขภาพจิตใจ มีมาตรการป้องกันความเสี่ยงระดับบุคคล ครอบครัว กลุ่มที่ก่อให้เกิดผลเสียทางสุขภาพกายและสุขภาพจิต

7. ทำงานร่วมกับโรงเรียนและครอบครัว

เข้าใจลักษณะ จุดแข็ง ความต้องการ วัฒนธรรมของครอบครัว รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและครอบครัวที่ส่งผลต่อพัฒนาการของนักเรียน และร่วมมือในการพัฒนาแนวทางปฏิบัติในครอบครัวเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ พัฒนาการด้านสังคม และสุขภาพจิตของนักเรียน

8. มีความหลากหลายในการพัฒนาและการเรียนรู้

มีความเข้าใจเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล, ความสามารถ, ความต้องการพิเศษ และลักษณะที่มีความหลากหลายต่าง ๆ ของนักเรียน เพื่อออกแบบ ดำเนินการและประเมินผลในการพัฒนาผลลัพธ์ของทักษะทางวิชาการ การเรียนรู้ สังคม และสุขภาพจิต สำหรับนักเรียนทุกคนด้วยรูปแบบที่หลากหลายเพื่อความเหมาะสมตามบริบทของครอบครัว โรงเรียน และชุมชน

9. วิจัยและประเมินผล

มีรูปแบบในการออกแบบการวิจัย การวัด และวิธีการที่หลากหลายในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งทางจิตวิทยาและการศึกษา รวมทั้งมีการเก็บรวบรวมข้อมูลทางสถิติเพื่อวิเคราะห์ทำความเข้าใจ และนำผลที่ได้ไปประยุกต์ใช้

10. ปฏิบัติตามกฎหมาย จรรยาบรรณ และมาตรฐานวิชาชีพ

ปฏิบัติตามกฎหมาย จรรยาบรรณ และมาตรฐานวิชาชีพสำหรับครูแนะแนวอย่างเคร่งครัด โดยผ่านการฝึกอบรม และมีใบประกอบวิชาชีพที่ถูกต้อง ครบถ้วน

Rowland (2014) เสนอลักษณะที่ผู้ให้คำปรึกษาในโรงเรียนพึงมี 10 ประการดังนี้

1. เป็นผู้ฟังที่ดี (Be a good listener) การฟังเป็นสิ่งสำคัญมากที่ผู้ให้คำปรึกษาในโรงเรียนต้องมี โดยการฟังก่อนและค่อยถามคำถามในภายหลัง

2. ความสามารถในการประเมิน (Be able to assess) ผู้ให้คำปรึกษาจะต้องสามารถประเมินนักเรียนได้อย่างแม่นยำ เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนชีวิตให้กับนักเรียนให้ประสบความสำเร็จ

3. เป็นนักการสื่อสารที่ดี (Be an excellent communicator) ทักษะการสื่อสารที่ดีถือเป็นหนึ่งในทักษะที่สำคัญมากที่สุดที่ผู้ให้คำปรึกษาในโรงเรียนพึงมี เพื่อถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกไปยังผู้เกี่ยวข้อง

4. ชื่นชอบความหลากหลาย (Appreciate diversity) เป็นความสามารถยอมรับความหลากหลายของนักเรียนและครอบครัว เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่จะยอมรับและอยู่ร่วมในโรงเรียนได้

5. มีความเป็นมิตร (Be friendly) ผู้ให้คำปรึกษาในโรงเรียนจะต้องมีความอบอุ่น และเข้ากับนักเรียน ผู้ปกครอง และเพื่อนร่วมงานได้ ตลอดจนเป็นที่ไว้วางใจของนักเรียน

6. มีอำนาจ (Be authoritative) ในบางสถานการณ์ ผู้ให้คำปรึกษาต้องสามารถเปลี่ยนบทบาทจากเพื่อนไปเป็นมีอำนาจที่มีอำนาจได้ เช่น ในสถานการณ์ที่นักเรียนแสดงพฤติกรรมเสี่ยงหรือเป็นอันตรายต้องสามารถแสดงอำนาจเพื่อช่วยเหลือให้นักเรียนปลอดภัยได้

7. มีความรอบรู้ (Be well-rounded) ผู้ให้คำปรึกษาในโรงเรียนควรมีความสนใจหรือประสบการณ์หลากหลาย จะช่วยลดช่องว่างกับนักเรียนได้ จากการพูดคุยประสบการณ์ต่าง ๆ ให้นักเรียนฟัง

8. มีความสามารถในการประสานงาน (Be able to coordinate) ผู้ให้คำปรึกษามักเป็นผู้ประสานงานในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

9. มีทักษะการวัดผลที่ดี (Have good evaluation skills) ผู้ให้คำปรึกษาจะทำหน้าที่ทดสอบและให้คะแนน จึงต้องมีทักษะในการวัดและแปลผลคะแนนจากแบบทดสอบต่าง ๆ เพื่อรายงานให้นักเรียนทราบ เพื่อใช้ในการพัฒนานักเรียนต่อไป

10. มีอารมณ์ขัน (Have a sense of humor) การมีอารมณ์ขันจะช่วยให้นักเรียน เกิดความไว้วางใจต่อผู้ให้คำปรึกษา

Alyson (2019) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้ให้คำปรึกษาแนะแนวที่มีคุณภาพ ไว้ดังนี้

1. ทักษะด้านบุคคล (People Skills) เป็นความสามารถในการทำงานร่วมกับครูและผู้ปกครองในการช่วยเหลือนักเรียน โดยการเป็นผู้ฟังที่ดี สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน ตลอดจนมีทักษะการพูดและเขียนที่ดี มีความสามารถในการแก้ปัญหาและทำงานร่วมกับผู้บริหารในการจัดโครงการต่าง ๆ

2. ทักษะทางคณิตศาสตร์ (Math Skills) เพื่อใช้ในการประเมินผลการทำงาน และให้คะแนนแบบทดสอบแล้วนำมารวบรวมไว้ในฐานข้อมูล เพื่อใช้ในการตัดสินใจจัดทำโครงการต่าง ๆ ให้นักเรียน

3. ทักษะการสังเกต (Observational Skills) ในการรู้จักและเข้าใจเด็กในด้านต่าง ๆ เช่น ความสามารถ ความสนใจ และบุคลิกภาพ นอกจากการให้นักเรียนทำแบบทดสอบและการสัมภาษณ์แล้ว การสังเกตเป็นวิธีการที่ครูใช้มากในชั้นเรียนในการศึกษาพฤติกรรมของนักเรียน เพื่อนำมาจัดกิจกรรมในการช่วยเหลือพัฒนานักเรียนต่อไป

4. ทักษะการคิด (Thinking Skills) ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การตัดสินใจ ตระรกะและการใช้เหตุผลในการมองปัญหา เพื่อหาวิธีแก้ปัญหาหรือป้องกันปัญหาต่าง ๆ

5. ความเห็นอกเห็นใจ (Compassion) ในการช่วยเหลือนักเรียน ความสงสารและความเห็นอกเห็นใจ จะทำให้เข้าใจปัญหาและสามารถทำงานกับผู้อื่นภายใต้สถานการณ์ที่ตึงเครียดได้ นักให้คำปรึกษาแนะแนวจะต้องหาวิธีช่วยเหลือนักเรียนอยู่เสมอ

6. คุณวุฒิการศึกษา (Credentials) ในอเมริกา พบว่า ผู้ให้คำปรึกษาแนะแนวร้อยละ 97 จบปริญญาโทในด้านการให้คำปรึกษาในโรงเรียน หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง เช่น การพัฒนาอาชีพ การพัฒนามนุษย์ การทดสอบและประเมินผล เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าจากที่กล่าวมาทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่า ครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ควรจะมีลักษณะดังนี้ คือ

1. ให้คำแนะนำโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ครูแนะแนวไม่ควรไปกำหนดเส้นทางเดินให้นักเรียน แต่ควรให้อิสระที่จะให้นักเรียนเป็นคนกำหนดอนาคตของตนเอง ควรช่วยเหลือให้นักเรียนได้สามารถเข้าใจตนเอง และพัฒนาความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่เพื่อไปสู่เป้าหมายที่ตนเองกำหนด โดยการให้คำแนะนำ ครูแนะแนวอาจทำการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ของนักเรียน เช่น เพศ ผลการเรียน ลักษณะบุคลิกภาพ ความถนัดในรายวิชา งานอดิเรก เป็นต้น โดยควรเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคล เพื่อใช้ข้อมูลนี้เป็นตัวช่วยในการแนะแนว ให้ครูแนะแนวสามารถเข้าใจนักเรียนและเสนอแนะทางได้อย่างเหมาะสม

2. ให้คำปรึกษานักเรียน

ครูแนะแนวควรเป็นบุคคลที่นักเรียนสามารถขอรับคำปรึกษาได้ ทั้งปัญหาจิตวิทยาและทางการศึกษา เช่น ปัญหาเรื่องการเรียน การวางแผนทางอาชีพ ความสัมพันธ์กับเพื่อน การใช้ชีวิตประจำวัน เป็นต้น ครูแนะแนวควรร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นไปกับนักเรียน โดยการให้คำปรึกษาอาจทำได้ทั้งแบบรายบุคคลและแบบกลุ่มตามความเหมาะสมของประเด็นปัญหา

3. เรียนรู้และใช้งานเทคโนโลยี

ในปัจจุบันเทคโนโลยีได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีเทคโนโลยีมากมายที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ครูแนะแนวควรเรียนรู้และนำเทคโนโลยีเหล่านั้นมาใช้ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การให้คำปรึกษาแบบออนไลน์ผ่านการวิดีโอคอล (video call) จะช่วยให้ครูแนะแนวสามารถให้คำปรึกษานักเรียนได้อย่างรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์มากกว่า การใช้แบบสอบถามออนไลน์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของนักเรียนจะทำให้สามารถประมวลผลและจัดเก็บข้อมูลของนักเรียนได้ทันที และการเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าถึงและพูดคุยกับครูได้ทางสังคมออนไลน์ เป็นต้น

4. ทำงานร่วมกันกับครอบครัวและโรงเรียน

ในการควบคุมดูแลนักเรียนคนหนึ่ง ๆ นั้น ไม่สามารถทำได้โดยครูคนเดียว ในยุคที่การสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลทำได้โดยง่าย จึงควรมีการประสานงานไปถึงทางครอบครัวของนักเรียน เพื่อขอความร่วมมือในการอบรมนักเรียน รวมถึงติดต่อ พูดคุยขอข้อมูลเพื่อให้เข้าใจข้อมูลและสภาพครอบครัวของนักเรียนมากขึ้น มีการติดต่อประสานงานกับทางโรงเรียนหรือครูท่านอื่นเพื่อให้ครูเกิดความเข้าใจในตัวนักเรียนในแต่ละคาบ ๆ มากยิ่งขึ้น เช่น นักเรียนอาจไม่ตั้งใจเรียนในวิชานี้แต่อาจจะตั้งใจเรียนในวิชาที่ตนเองถนัดมาก ก็เป็นข้อมูลในการส่งเสริมนักเรียนต่อไป

5. มีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะของนักเรียน

ครูแนะแนวควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะของนักเรียน ทั้งทักษะทางด้านวิชาการ ชีวิตและ สังคม โดยครูแนะแนวควรพิจารณาถึงปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียน เช่น ภูมิหลัง ความต้องการที่แตกต่างกัน ความถนัด เป็นต้น โดยการส่งเสริมอาจทำได้โดยการแนะนำชั้นเรียน แนะนำวิธีเรียน แนะนำโครงการให้นักเรียนเข้าร่วม เพื่อให้ให้นักเรียนได้มีโอกาสพัฒนาตนเอง

6. ปฏิบัติตามกฎหมาย จรรยาบรรณ และมาตรฐานวิชาชีพ

แม้ยุคสมัยจะเปลี่ยนไป แต่ครูแนะแนวยังคงยึดมั่นในหลักการ โดยต้องปฏิบัติงานตามกฎหมาย จรรยาบรรณ และมาตรฐานวิชาชีพสำหรับครูแนะแนวอย่างเคร่งครัด โดยผ่านการฝึกอบรม และมีใบประกอบวิชาชีพที่ถูกต้อง ครบถ้วน

กล่าวโดยสรุปว่า ครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ควรจะมีทั้งลักษณะตามที่ครูแนะแนวและครูในศตวรรษที่ 21 ควรจะมี คือมีทักษะ ความรู้ ความสามารถในการแนะแนว และในขณะเดียวกันก็ควรจะต้องปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยและเข้ากับบริบทในปัจจุบัน คือการมีเทคโนโลยีที่

ทันสมัย และนักเรียนยุคใหม่ที่อยู่กับเทคโนโลยีเหล่านั้นด้วย ครูแนะแนวต้องเรียนรู้และนำเทคโนโลยี มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการปฏิบัติหน้าที่ ภายใต้กรอบของกฎหมาย จรรยาบรรณ และมาตรฐานวิชาชีพ

3.2.2 การพัฒนาครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21

สำหรับการพัฒนาครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 นั้น เนื่องจากยังไม่พบว่ามีกรอบแนวคิดไว้เป็นการเฉพาะ ในการวิจัยนี้ จึงนำแนวทางการพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 มาเสนอไว้ดังนี้

ภาสกร เรืองรอง และคณะ (2556) ได้กล่าวถึงแนวทางและความเป็นไปได้ในการพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 ไว้ดังนี้

ด้านนโยบาย

การจัดการศึกษาในประเทศไทยต้องมีการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพการณ์โลก ไม่เพียงเฉพาะครูเท่านั้น แต่หมายรวมถึงการพัฒนาทั้งระบบให้เอื้อต่อการเรียนรู้ในยุคสมัยใหม่ด้วย โดยมีแนวทางที่ควรส่งเสริมและเปิดมุมมองของการพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 ดังนี้

1. ในอดีตการพัฒนาครูยังมีทิศทางที่ไม่ชัดเจน และไม่คอยให้ความสำคัญอย่างจริงจัง หากต้องการให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อเด็กแล้ว ควรจะมีการกำหนดนโยบายเพื่อเป็นกรอบในการพัฒนาครูให้ตรงจุด เพื่อสนองตอบต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยควรมีการกำหนดหน่วยงานการพัฒนาครูอย่างทั่วถึงทุกพื้นที่ ไม่ใช่กำหนดอำนาจการพัฒนาครูไว้ที่ส่วนกลางอย่างเดียว
2. ควรมีการกำหนดมาตรฐานอาชีพครู โดยเฉพาะความรู้ความสามารถด้านมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู ซึ่งมาตรฐานเหล่านี้สามารถใช้เป็นเกณฑ์วัดความเป็นครู และเป็นเครื่องมือตรวจสอบกลับกรองผู้ประกอบการวิชาชีพครูได้อย่างชัดเจนและมีคุณภาพ
3. ควรมีการพัฒนากระบวนการผลิตครูออกสู่ตลาดการศึกษา รวมทั้งหลักสูตรครูที่ทันต่อเปลี่ยนแปลงไปของสังคมโลก
4. ควรมีการให้ความรู้และปรับแนวคิดของครูให้เข้าใจวิธีการเรียนรู้ในยุคสมัยใหม่ ที่ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง จากการสืบค้น การลงมือปฏิบัติ มีอิสระในการเรียนรู้ โดยมีครูคอยชี้แนะในลักษณะของผู้ให้คำปรึกษา
5. ควรอาศัยประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงข้อมูลความรู้ได้แบบไม่มีขีดจำกัด เฉพาะในห้องเรียน หรือจากครูเท่านั้น

6. ควรถ่ายทอดแนวคิดและการปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ เพื่อสร้างผู้เรียนให้รู้จักคิดวิเคราะห์ อย่างมีเหตุ มีผล มีจิตวิสัย ใช้ข้อมูลเพื่อการพัฒนาและแก้ปัญหา

7. ควรส่งเสริมให้ครูได้ศึกษาและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น และยึดหลักการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับชีวิตจริง

8. ควรสร้างระบบ Coaching โดยให้ครูที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอนเป็นผู้ฝึกปฏิบัติให้กับครูที่ยังขาดความชำนาญ ฝึกปฏิบัติให้ครู เป็นการทำงานอย่างใกล้ชิดระหว่างครูผู้มีความประสพการณ์กับเพื่อนครูในการปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอน และแก้ปัญหาคำถามการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายกลุ่มหรือรายบุคคล

9. การผสมผสานกระบวนการวัดผลเข้ากับกระบวนการสอนอย่างแนบแน่น ปรับให้ยืดหยุ่นหลากหลาย ใช้ได้ในหลายสถานการณ์ หลายเป้าหมาย โดยเฉพาะการวัดทักษะหรือคุณลักษณะใหม่ ๆ ตามกรอบคิดร่วมสมัย

10. การนำเทคโนโลยีทางไกลมาช่วยในการพัฒนาครู เพื่อถ่ายทอดความรู้และทักษะที่สำคัญให้กับครูทั่วประเทศ อาจอยู่ในรูปแบบของเว็บไซต์ฝึกอบรม หรือวิดีโอคอนเฟอเรนซ์

11. การส่งเสริมให้ครูทำวิจัยควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อเปลี่ยนไปสู่ครูนักวิจัย โดยครูจะนำปัญหาที่พบในชั้นเรียนจากประสบการณ์ไปเป็นปัญหาในการวิจัย เพื่อหาแนวทางการแก้ไข หรือแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

12. ยุทธศาสตร์ “การสร้างแรงบันดาลใจ จุดไฟพลังครู” (Motivation & Inspiration) เน้นการค้นหาและหนุนเสริม “ครูผู้จุดไฟการเรียนรู้” ครูในแบบดังกล่าวจะถูกเน้นการฝึกให้รู้จักตั้งคำถาม เชื่อมโยงประเด็นสำคัญ และตั้งโจทย์ชวนให้เด็กคิด แนวทางของการพัฒนาครูมักใช้ตัวอย่างจากครูผู้สร้างแรงบันดาลใจด้วยกันมาแลกเปลี่ยน และถ่ายทอดประสบการณ์หรือการเน้นให้ฝึกตั้งคำถาม อันจะทำให้ผู้เรียนเกิดการใฝ่เรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิตต่อไป

ด้านการพัฒนาตนเองของครู

ผู้ที่ได้ชื่อว่า “ครู” เป็นบุคคลสำคัญยิ่งต่อภารกิจในการพัฒนาเยาวชนของชาติ โดยนอกจากครูจะต้องมีจิตวิญญาณความเป็นครูแล้ว ยังต้องเป็นผู้ทรงความรู้ในเนื้อหาที่จะถ่ายทอดสู่ผู้เรียน และครูยังต้องจัดการเรียนการสอนได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังต้อง

พัฒนาศิษย์ให้มีทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 ด้วย ดังนั้น ครูจึงต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ซึ่งสิ่งที่ครูไทยในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องพัฒนามีดังนี้

1. ทักษะในการตั้งคำถาม การตั้งคำถามเป็นการกระตุ้นความสนใจอยากเรียนรู้ของผู้เรียน นักเรียนจะได้ฝึกคิด และค้นหาคำตอบด้วยตนเองตามทฤษฎีการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning) ดังนั้นครูจึงควรเรียนรู้และฝึกฝนทักษะการใช้คำถามในการเรียนการสอนให้ชำนาญ

2. ทักษะการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ (Inquiry Learning) ที่สอนให้เด็กหาความรู้ด้วยตัวเองจากการลงมือปฏิบัติ เพราะความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติจะเป็นความรู้ที่คงทน อีกทั้งผู้เรียนยังสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่นได้อีกด้วย ครูจึงต้องเข้าใจบทบาทของตนเอง และฝึกฝนอยู่เสมอ

3. ทักษะในการคัดเลือกความรู้ เป็นทักษะที่สอนให้ผู้เรียนสามารถจำแนกแยกแยะแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ และไม่น่าเชื่อถือ รวมถึงการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อกลั่นกรองข้อมูลความรู้ก่อนนำข้อมูลนั้นมาเป็นความรู้หรือนำเสนอ ดังนั้นครูต้องสามารถชี้แนะแนวทางในการคัดเลือกความรู้ให้แก่นักเรียนได้

4. ทักษะในการประเมินผลตามสภาพจริง ในการเรียนการสอนสมัยใหม่ ครูต้องให้ความสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนควบคู่ไปกับความรู้ที่นักเรียนได้รับ ดังนั้นครูต้องกำหนดเกณฑ์การประเมินกระบวนการเรียนรู้ เกณฑ์การทดสอบความรู้ รวมถึงเจตคติของนักเรียน ที่ชัดเจน และเป็นรูปธรรม

5. ทักษะการสอนคิด ครูต้องสามารถจัดการเรียนรู้ที่สนับสนุนให้นักเรียนฝึกฝนการคิด หรือตกผลึกทางความคิด ออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของเด็ก ส่งเสริมความสามารถที่แตกต่างกันของนักเรียน (multiple intelligences) และประเมินความก้าวหน้าของเด็กแต่ละกลุ่มได้อย่างเหมาะสม โดยใช้เหตุการณ์ปัจจุบันรอบตัวมาเป็นกรณีศึกษาให้นักเรียนค้นหาคำตอบ

6. ทักษะการบูรณาการการสอน ครูต้องสามารถจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงความรู้หลายแขนงไว้ด้วยกัน เพราะในชีวิตจริงนักเรียนต้องประยุกต์ใช้ความรู้ที่หลากหลาย ในการดำเนินชีวิตและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

7. ทักษะในการประเมินผล เนื่องจากนักเรียนมีความแตกต่างระหว่างบุคคล เพราะฉะนั้น ครูจึงต้องออกแบบการประเมินผลการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชา และให้เหมาะสมกับตามความต่างนั้น ๆ

8. มีจิตวิญญาณความเป็นครู ครูไม่ได้มีหน้าที่เฉพาะถ่ายทอดวิชาความรู้หรือจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียนเท่านั้น แต่ครูยังมีบทบาทในการอบรมสั่งสอนคุณธรรมจริยธรรมระดับประคองให้จบการศึกษาออกไปเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพของประเทศต่อไป

9. ต้องเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ข้อมูลข่าวสารเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความรู้มีอยู่มากมายรอบตัวให้แสวงหาด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศที่ก้าวหน้า ครูจึงไม่อาจหยุดนิ่งที่จะแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

10. เปิดใจรับการเปลี่ยนแปลง ทักษะการปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เป็นสิ่งสำคัญที่ทั้งครูและนักเรียนพึงมี หลายสิ่งรอบ ๆ ตัวเกิดการเปลี่ยนแปลง ครูต้องเปิดใจยอมรับและรู้จักปรับตัว เพื่อทำหน้าที่ครูและดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

11. เป็นแบบอย่างด้านคุณธรรม คุณธรรมจริยธรรมสำคัญไม่แพ้จิตวิญญาณความเป็นครู ครูต้องประพฤติ ปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่กระแสข้อมูลข่าวสารธาโถมเข้าสู่ตัวนักเรียน การเป็นแบบอย่างและการชี้แนะด้านคุณธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญ

12. เป็นที่ปรึกษาที่ดีให้กับนักเรียน ครูต้องเป็นทั้งผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้และผู้ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนได้ทุกเรื่อง

13. มีความคิดสร้างสรรค์ (Creativity, Creation, Creating, Creative Thinking) เป็นหนึ่งในทักษะสำคัญของครูที่ได้รับการกำหนดให้เป็นทักษะที่จำเป็นจะต้องนำไปใช้ในกระบวนการพัฒนาผู้เรียนในช่วงศตวรรษที่ 21

14. ครูต้องทำตนให้ศิษย์รัก การปฏิบัติต่อนักเรียนอย่างกัลยาณมิตร จะทำให้นักเรียนไม่เกิดความกลัวและวิตกกังวล ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้

15. ยึดหลักแห่งความพอเพียง ครูต้องไม่ใช้จ่ายเกินตัว ไม่ฟุ้งเฟ้อตามสังคมรอบข้าง เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน

อัปสรสิริ เอี่ยมประชา (2557) กล่าวถึง แนวทางในการพัฒนาทักษะครูไทยในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยทักษะ 7 ด้าน ได้แก่

1. ทักษะในการตั้งคำถาม เพื่อช่วยให้ศิษย์กำหนดรู้เป้าหมายและคิดได้ด้วยตนเอง
2. ทักษะที่สอนให้เด็กหาความรู้ได้ด้วยตัวเอง และด้วยการลงมือปฏิบัติ

3. ทักษะในการคัดเลือกความรู้ ตามสภาพแวดล้อมจริง

4. ทักษะในการสร้างความรู้ ใช้เกณฑ์การทดสอบและตรวจสอบความถูกต้องอย่างไร เพื่อให้ศิษย์เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน

5. ทักษะให้ศิษย์คิดเป็น หรือตกผลึกทางความคิด

6. ทักษะในการประยุกต์ใช้

7. ทักษะในการประเมินผล

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2557) ได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาครูไทยใน ส่วนของการผลิตและพัฒนาครู ไว้ดังนี้

1. การผลิตครู - มีการปฏิรูประบบการผลิตครู สถาบันที่ผลิตครูควรผลิตครูในสาขา ที่สถาบันนั้นมีความเชี่ยวชาญ มีศักยภาพ และความพร้อมของสถาบัน เพราะจะทำให้ได้ครูที่มีคุณภาพ และมีความเชี่ยวชาญในสาขาที่สอน นอกจากนี้ในการผลิตครูควรมีการผสมผสานบูรณาการตั้งแต่ ขั้นตอนของการผลิตครู เพื่อบ่มเพาะความเป็นครู มีทักษะการสอน ตลอดจนสอนการวิเคราะห์ หลักสูตร และควรมีการวางแผนพัฒนาครูอย่างครบวงจร มีการปรับอัตราเงินเดือนให้เท่ากับวิชาชีพ ชั้นสูง มีการยกระดับมาตรฐานครูเพื่อสร้างแรงจูงใจเพื่อให้คนเก่งเข้ามาเรียนครู แต่ก็ต้องมีการ คัดเลือกที่เข้มข้น เพื่อให้ได้ครูที่มีคุณภาพ

2. การพัฒนาครู - มีการเร่งพัฒนาคุณภาพครูเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาวิธีการ สอน และปรับการจัดการเรียนการสอน เช่น การฝึกอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูด้วยวิธีการ ต่างๆ มีการสร้างเครือข่ายครูประจำการ พัฒนาระบบครูพี่เลี้ยง เพื่อแก้ไขปัญหาในเรื่องคุณภาพครู ตลอดจนมีการปรับปรุงระบบการขึ้นบัญชีครู และจัดส่งครูไปประจำการตามโรงเรียนและสถานศึกษา ตามความเชี่ยวชาญ นอกจากนี้เปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ที่จบสาขาอื่นที่มีใช้สาขาครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ สามารถมาเป็นครูได้ เนื่องจากผลตอบแทนครูน้อยมาก เมื่อเทียบกับภาระงาน จึงไม่ สามารถดึงดูดคนเก่งให้มาประกอบอาชีพครูได้ อีกทั้งค่านิยมหรือการให้ความสำคัญกับอาชีพครูมี น้อยลง ทำให้เกิดความขาดแคลนครูที่มีคุณภาพและมีความเชี่ยวชาญในบางสาขา

สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (2557) ได้รวบรวม เกี่ยวกับแนวทางการยกระดับคุณภาพครูที่สอดคล้องกับ “Spec ครูไทยครูไทยในศตวรรษที่ 21” โดย เป็นแนวคิดที่กล่าวถึงการพัฒนาครูในทิศทางที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งสามารถสรุป แนวทางได้ในหลากหลายประเด็นดังนี้

1. การพัฒนาครูต้นแบบหรือการสร้างระบบครู Coach สำหรับครู เพื่อเป็นแนวทางในการทำงานระหว่างครูผู้มีประสบการณ์กับเพื่อนครูในการแก้ปัญหาการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายกลุ่มหรือรายบุคคล ตลอดจนการมีระบบพี่เลี้ยงและการให้คำปรึกษาหารือ (Coaching & Mentoring) กับครูที่ยังขาดประสบการณ์ มีการสร้างเครือข่ายที่สามารถประสานความร่วมมือระหว่างครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และนักเรียนได้ รวมทั้งมีการสร้างวัฒนธรรมขององค์กรที่เข้มแข็งทางวิชาชีพ

2. การผสมผสานกระบวนการวัดผลเข้ากับกระบวนการสอนให้ยืดหยุ่นหลากหลาย ใช้ได้หลายสถานการณ์ มีการสร้างแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยการบูรณาการสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะและกระบวนการคิดที่ตลกพิลึก ตลอดจนมีทักษะในการนำเสนอผลงาน เพื่อให้เกิดห้องเรียนแห่งการเรียนรู้ (Thinking Classroom)

3. การจัดการความรู้ของครูจะต้องมีระบบแบบแผนที่ชัดเจน สามารถปฏิบัติได้จริง เปรียบเสมือนการจัดการเรียนการสอนที่ครูจะต้องสามารถปรับบทบาทของตนเองได้อย่างหลากหลาย เพื่อให้เข้ากับบริบทของเหตุการณ์นั้น โดยจะต้องมีความอดทนต่อผู้บังคับบัญชาและต่อเพื่อนครูด้วยกัน นอกจากนี้ต้องเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียนว่าอยู่ในลักษณะใดโดยมีการปรับที่ตัวครูก่อนที่จะปรับเด็กเข้าหาครู

4. ปรับโฉมหน้าขององค์กรโดยที่ครูจะต้องทำให้เกิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย และหน่วยงานที่มีหน้าที่ผลิตครูจะต้องมีการทบทวนบทบาทของตน โดยกระบวนการใดที่มีปัญหาก็ต้องดำเนินการแก้ไขให้ตรงจุด โดยเน้นครูให้เป็น Teacher Learner

5. การสร้างแรงบันดาลใจให้ครูแนะแนวเกิดพลังที่จะพัฒนาตนเองหรือปรับปรุงกระบวนการทัศน์ของตนเองให้เกิดการเรียนรู้ที่ทันต่อเหตุการณ์ โดยเน้นกระบวนการ PLC ให้มากขึ้น

กล่าวโดยสรุปการพัฒนาครูรวมทั้งครูแนะแนว ควรมีแนวทางการดำเนินการได้โดยตัวครูเองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ครู ต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีการพัฒนาทักษะครูไทยในศตวรรษที่ 21

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครู ควรกำหนดนโยบายและมาตรฐานในการพัฒนาครูไว้อย่างชัดเจน ส่งเสริมให้ครูได้ศึกษาและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยใช้การฝึกอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น การพัฒนาระบบครูพี่เลี้ยง (Coaching) การสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกัน ส่งเสริมให้ครูทำวิจัยควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอน

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครู ควรมีการพัฒนากระบวนการผลิตครูออกสู่ตลาดการศึกษา โดยมีหลักสูตรที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

3.2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Chakrabarty (2013) ทำการศึกษาเกี่ยวกับครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา 10 แห่ง ในเขต Greater Guwahati ประเทศอินเดีย เกี่ยวกับการพัฒนาครูด้านการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า ครูร้อยละ 80 ได้รับการฝึกอบรมด้านการแนะแนว โดยโรงเรียนส่งเข้ารับเข้าอบรม และมีครูประมาณร้อยละ 30 ตอบว่าสมัครเข้ารับการฝึกอบรมด้านการแนะแนวด้วยตนเอง โดยเนื้อหาการอบรมจะเกี่ยวกับการจัดการพฤติกรรมในชั้นเรียน สุขภาพจิต เทคนิคการให้คำปรึกษา จิตวิทยาเด็ก การจัดการปัญหาเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ การให้คำปรึกษาครอบครัว

สุทธิรักษ์ เสมอกัน (2553) ได้ศึกษาเรื่อง “บทบาทและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูแนะแนวตามความคาดหวังของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่” ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูแนะแนวอยู่ในระดับมาก คือ นักเรียนมีความคาดหวังในบทบาทของครูแนะแนวมาก เรียงตามลำดับได้แก่ ด้านบริการสารสนเทศ ด้านบริการให้การปรึกษา ด้านบริการสำรวจข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล ด้านบริการจัดวางตัวบุคคล และด้านบริการติดตามผล ประเมินผล และคาดหวังในส่วนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูแนะแนวมาก เรียงตามลำดับได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ความสามารถ

กล่าวโดยสรุป ครูแนะแนวควรมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านมนุษยสัมพันธ์ บุคลิกภาพ คุณธรรมจริยธรรม ความรู้ความสามารถ สามารถจัดบริการแนะแนวทั้ง 5 บริการอย่างครบถ้วน สำหรับแนวทางในการพัฒนาครูแนะแนว สามารถดำเนินการได้โดยตัวครูแนะแนวเอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการเข้ารับการฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานแนะแนว

4. บทบาทความรับผิดชอบของผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานแนะแนว

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย (2559) ได้กล่าวถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานแนะแนว ไว้ดังนี้

1) ผู้บริหารสถานศึกษา ในฐานะที่ผู้บริหารมีอำนาจในการตัดสินใจและสั่งการ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงาน ฉะนั้นผู้บริหารจึงมีความสำคัญสูงสุดต่อความสำเร็จของงาน ผู้บริหารที่ดีควรมีบทบาทความรับผิดชอบในการบริหารงานแนะแนว ไว้ดังนี้

1. การวางแผน (planning) เป็นภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องนำเอาสถานการณ์ในปัจจุบัน รวมทั้งการพยากรณ์หรือทำนายล่วงหน้าถึงสถานการณ์ในอนาคตที่จะมีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานแนะแนวในโรงเรียน แล้วกำหนดกิจกรรมที่จำเป็นต้องปฏิบัติโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่นักเรียนควรได้รับโดยให้สัมพันธ์กับความสนใจของนักเรียน ตลอดจนระยะเวลาในการทำกิจกรรมและบุคคล ผู้รับผิดชอบ มีการแยกงานออกเป็นขั้นตอนเพื่อให้มีการทำงานอย่างเต็มความสามารถ

2. การจัดการ (organizing) เป็นการจัดองค์การ เช่น การจัดให้มีโครงสร้างของงานแนะแนวครบทั้งสาระสำคัญของงานแนะแนว 3 ด้าน และงานบริการแนะแนวทั้ง 5 บริการมีการกำหนดอำนาจหน้าที่เพื่อให้บุคคลผู้รับผิดชอบรับรู้และเข้าใจในงานที่ปฏิบัติ มีความเต็มใจและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน

3. การบังคับบัญชาหรือสั่งการ (commanding or directing) ได้แก่ การทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี การเข้าใจผู้ร่วมงาน การเข้าใจถึงแนวปฏิบัติในการทำงาน การติดต่อสื่อสารอย่างใกล้ชิด มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

4. การประสานงาน (coordinating) เป็นภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องเชื่อมโยงกิจกรรมและงานของทุกคนที่รับผิดชอบให้เข้ากันได้ มีการกำกับดูแลให้การปฏิบัติงานไปสู่เป้าหมายเดียวกัน ศึกษาเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวในการทำงานเพื่อปรับปรุงวิธีทำงานให้ดีขึ้น

5. การควบคุม (controlling) เป็นการกำกับกิจกรรมและงานต่าง ๆ ให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ซึ่งจะนำไปสู่การติดตามผลและการประเมินผล รวมถึงการรายงานสรุปผลการปฏิบัติงาน

2) ครูแนะแนว เป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อการจัดระบบงานแนะแนวต่าง ๆ ในสถานศึกษารองจากผู้บริหารโดยมีบทบาทสำคัญ ดังนี้ เป็นผู้วางแผนและจัดทำโครงการแนะแนว เพื่อเสนอผู้บริหารตามนโยบายของสถานศึกษา โดยมีการสำรวจสภาพแวดล้อมและข้อมูลจากนักเรียนทุก

คนในสถานศึกษา เพื่อให้การวางแผนและโครงการตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของนักเรียน และคนในชุมชน เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินงาน การประสานงาน และการติดตามผล ในการจัดบริการแนะแนวให้ครอบคลุม 5 บริการ 3 ประเภท ตามแผนงานและโครงการที่กำหนด เป็นผู้จัดทำแผนการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตร และกิจกรรมส่งเสริม หรือบำบัดพิเศษ เฉพาะรายเฉพาะกลุ่ม เป็นผู้ให้คำปรึกษาแก่ครูผู้ปกครองและผู้เรียนที่มีปัญหาซับซ้อนเกินความสามารถของครูที่ปรึกษา หรือส่งต่อนักเรียนไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง หากปัญหานั้นเกินความสามารถของตน เป็นผู้จัดทำแผนงานและดำเนินการในการพัฒนาครูและบุคลากรแนะแนวในสถานศึกษา

3) ครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้น เป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด และมีความรับผิดชอบโดยตรงต่อนักเรียนกลุ่มที่ได้รับมอบหมาย ฉะนั้น ครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้น จึงมีหน้าที่ในการดูแลนักเรียนโดยทั่วไป การตรวจสอบเวลาเรียน การปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน ศึกษาข้อมูลเพื่อการรู้จักและคัดกรองนักเรียน จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนหรือกิจกรรมโฮมรูม ให้คำปรึกษาและการช่วยเหลือเพื่อแก้ปัญหา การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน โรงเรียน และการติดต่อประสานงานกับผู้เกี่ยวข้อง ตลอดจนประเมินคุณภาพ พัฒนาการและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ฯลฯ

4) ครูทั่วไป เนื่องจากครูทุกคนมีหน้าที่สอนและดูแลนักเรียนอยู่แล้ว ฉะนั้นบทบาทหน้าที่ของครูทุกคนคือ ช่วยกันดูแลให้ความอบอุ่นแก่นักเรียน เพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดกับนักเรียนหรือไม่สร้างความกดดันให้นักเรียนเกิดปัญหา ช่วยเหลือแก้ปัญหาและให้คำปรึกษาแก่นักเรียนเมื่อเกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ตามกำลังความสามารถโดยไม่เกี่ยง หรือปิดภาวะความรับผิดชอบไปที่ครูแนะแนว หรือครูที่ปรึกษาเท่านั้น สอนหรืออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ โดยใช้หลักการและวิธีการของการแนะแนวที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ จัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนานักเรียนอย่างเต็มศักยภาพ

5) ผู้ปกครอง เนื่องจากผู้ปกครองเป็นผู้รับผิดชอบต่อบุตรหลานของตนอย่างเต็มที่ ฉะนั้นผู้ปกครองควรดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด ให้ความอบอุ่น และใช้วิธีเลี้ยงลูกที่ถูกต้องคือ ไม่ปล่อยปละละเลย เข้มงวดหรือทะนุถนอมเกินไป จนเด็กมีนิสัยที่ไม่ดี ขาดความรับผิดชอบ เป็นแบบอย่างที่ดีและ

สร้างสภาพแวดล้อม สร้างประสบการณ์ให้เด็กได้สัมผัสกับตัวอย่างที่ดี ร่วมมือกับสถานศึกษาในการพัฒนานักเรียน โดยไม่ปิดความรับผิดชอบไปให้สถานศึกษาฝ่ายเดียว รวมทั้งเสียสละ ช่วยเหลือเพื่อพัฒนาสถานศึกษาตามกำลังความสามารถ

6) ผู้นำชุมชน เนื่องจากชุมชนเป็นสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อค่านิยมและพฤติกรรมของเด็ก และชุมชนที่จะเจริญได้ต้องประกอบด้วยประชากรที่มีคุณภาพ ฉะนั้น ผู้นำชุมชนจึงควรมีบทบาทหน้าที่ในการจัดสภาพแวดล้อมของชุมชนที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กคือ ไม่มีตัวอย่างแห่งความเลวร้ายที่จะเป็นพิษภัยแก่เด็ก มีสถานที่และบรรยากาศที่ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจในทางที่ดี ช่วยสอดส่องดูแล เด็กไม่ให้มั่วสุมทำพฤติกรรมที่ไม่ดี ช่วยพัฒนาสถานศึกษา และเป็นแหล่งเรียนรู้ในทุกด้านให้แก่สถานศึกษา

5. ลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21

คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 จากนักวิชาการ จึงได้นำเสนอไว้ดังต่อไปนี้

ศิริวรรณ ฉัตรมณีรุ่งเจริญ และวรางคณา ทองนพคุณ (2555: 14-16, อ้างถึงใน ธนวัฒน์ อรุณสุขสว่าง, 2557) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่า นักเรียนในอนาคตควรมีคุณลักษณะ 4 ประการ ดังนี้

1. วิถีทางของการคิด ได้แก่ สร้างสรรค์ คิดวิจารณ์ญาณ การแก้ปัญหา การเรียนรู้และตัดสินใจ
2. วิถีทางของการทำงาน ได้แก่ การติดต่อสื่อสาร และการร่วมมือ
3. เครื่องมือสำหรับการทำงาน ได้แก่ เทคโนโลยีสารสนเทศ และความรู้ด้านข้อมูล
4. ทักษะสำหรับดำรงชีวิตในปัจจุบัน ได้แก่ ความเป็นพลเมืองชีวิตและอาชีพ และความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

ธัญวิษ วิเชียรพันธ์ และ ปวีณา จันทร์สุข (2556) กล่าวถึงลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 ตามช่วงวัย ไว้ดังนี้

- ก. ลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 ช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

1. แยกแยะเรื่องราวและองค์ความรู้พื้นฐานได้อย่างมีเหตุและผล
2. นำความคิดไปใช้อธิบาย สื่อสารความต้องการของตนเองได้
3. ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข
4. แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่นได้
5. มีวิจารณญาณ เข้าใจสิ่งที่ควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติด้วยตนเอง
6. มีทักษะการเรียนรู้
7. มีทักษะกระบวนการเรียนรู้ที่ดีพอที่จะประยุกต์ใช้ความรู้
8. นำความรู้มาประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อ

ตนเองและเพื่อใช้ในการแก้ปัญหา

9. มีคุณธรรม จริยธรรม
10. เข้าใจตนเองและผู้อื่น
11. มีทักษะการสื่อสาร
12. เข้าใจคนต่างประเพณีและวัฒนธรรมในภูมิภาคและอาเซียน
13. หาคำชอบและความถนัดของตนเองเพื่อนำไปประกอบอาชีพและศึกษาต่อ
14. มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ
15. มีวิจารณญาณในการใช้ชีวิต
16. ความเป็นไทย

ทักษะที่เพิ่มเติม

1. มีความรู้เชิงการประยุกต์ใช้และการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์อย่าง เชี่ยวชาญ
2. สื่อสารภาษาต่าง ๆ ในภูมิภาคและอาเซียนได้อย่างน้อย 3 ภาษา
3. สามารถทำงานกับผู้อื่นได้ เคารพผู้อื่น
4. มีความคิดเชิงวิพากษ์และสามารถวิเคราะห์ความคิดและความชำนาญของตนเอง
ได้
5. สามารถปรับเปลี่ยนความคิด ทศนคติ และมุมมองการใช้ชีวิตอย่างมีจริยธรรม
6. มีสุนทรียภาพในการดำเนินชีวิต

7. มีวิจาร์ณญาณต่อสิ่งต่าง ๆ ทั้งสิ่งที่ดีและไม่ดี
8. สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองจนมีความชำนาญในสิ่งที่ตนเองรักและมีความสุขในการใช้ชีวิต
9. ความชำนาญด้านองค์ความรู้ที่จะนำไปใช้ต่อยอดในการศึกษาต่อทั้ง สายสามัญและสายอาชีพ
10. มีทักษะอาชีพต่าง ๆ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพอย่างมีคุณธรรมจริยธรรม

ข. ลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 ช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

1. มีความรู้เชิงการประยุกต์ใช้และการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์อย่าง เชี่ยวชาญในสายการเรียนรู้ของตน
2. วางแผนและคิดอย่างมีเหตุผลเชิงนามธรรม เชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างชำนาญ
3. การมีคุณธรรมและจริยธรรมในการใช้องค์ความรู้
4. สื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างเข้าใจทั้งในภูมิภาคและต่างภูมิภาคที่มีความซับซ้อนทางความคิด ประเพณี และวัฒนธรรม
5. เคารพและเข้าใจความต่างของผู้อื่น
6. นำความรู้ไปพัฒนาและสร้างนวัตกรรมเพื่อตนเองและผู้อื่น
7. คิดแก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้อย่างมีวิจาร์ณญาณ
8. นำทักษะต่าง ๆ ไปต่อยอดองค์ความรู้ในระดับสูง
9. มีวิจาร์ณญาณในเรื่องราวต่าง ๆ ที่เข้ามาและตัดสินใจอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม
10. ใช้ชีวิตอย่างมีความสุขต่อสถานการณ์และบริบทต่าง ๆ ในชีวิต
11. ความเป็นไทย

Bello (2013, อ้างถึงใน Omosule, 2013) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 โดยควรมีคุณลักษณะดังนี้

1. ทักษะพื้นฐาน (Fundamental skills) ได้แก่ ภาษา เหตุผลเชิงคณิตศาสตร์ (mathematical reasoning) ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ (scientific & social enquiry) ทักษะทางเทคนิค (technical skills) (การวิเคราะห์, การสื่อสาร เป็นต้น) และทักษะการเรียนรู้ (learning-to-learn skills)
2. ทักษะภายในตัวบุคคล (Intra-personal skills) ได้แก่ ทักษะการปฏิเสธ การรักษาลิขสิทธิ์ ส่วนตัว การคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ การวางแผนเป้าหมายมุ่งอนาคต การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า
3. ทักษะระหว่างบุคคล (Inter-personal skills) ซึ่งจะเสริมสร้างพลังอำนาจให้บุคคลสามารถทำหน้าที่ในสภาพการทำงานที่มีความแตกต่างทางสังคมและอาชีพได้

อัปสรสิริ เขี่ยมประชา (2557) กล่าวถึง คุณลักษณะของคนในศตวรรษที่ 21 ว่าทักษะของคนในศตวรรษที่ 21 โดยสรุปจากกรอบแนวคิดภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st Century Skills, 2007) กรอบแนวคิดองค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD, 2005) กรอบความคิดสมาคมเทคโนโลยีการศึกษานานาชาติ (ISTE, 2007) กรอบความคิดศูนย์บริการทดสอบการศึกษา (ETS, 2007) กรอบแนวคิดของเฮนรี่เจกิ้นส์ และคณะ (Jenkins et al, 2009) และกรอบความคิด 5 จิตเพื่ออนาคต (Five minds for the Future) ของ Howard Gardner สามารถสรุปคุณลักษณะที่สำคัญของคนในศตวรรษที่ 21 ที่ ควรได้รับการพัฒนา 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความรู้

ความรู้ที่ควรส่งเสริมให้แก่ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย จิตสำนึกต่อโลก การเงิน เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ ความเป็นพลเมืองที่ดี วัฒนธรรมมนุษย์ และโลกทางกายภาพและโลกธรรมชาติ สุขภาพและสวัสดิภาพ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ความรู้พื้นฐานเชิงทัศนภาพ (Visual literacy) ความรู้พื้นฐานทางข้อมูลข่าวสาร ความรู้พื้นฐานทางพหุวัฒนธรรม (Multicultural literacy) และความรู้พื้นฐานในเรื่องปริมาณ

2. ด้านทักษะการเรียนรู้และการคิด

ทักษะการเรียนรู้และการคิดที่ควรส่งเสริมให้แก่ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย ความอยากรู้/จิตแห่งวิทยาการ (Disciplined mind) การคิดระดับสูง การคิดเชิงวิพากษ์ ทักษะการแก้ปัญหา จัดการและแก้ไขความขัดแย้ง ทักษะการสังเคราะห์ (Synthesizing mind) ทักษะการคิดเชิง

สร้างสรรค์และผลิตนวัตกรรม ทักษะการทำงานเป็นทีม/ทักษะการทำงานร่วมกัน/การสร้างเครือข่าย
ทักษะปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล/การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ทักษะการเรียนรู้ตามบริบท ทักษะการใช้
วิธีการเรียนรู้ ทักษะด้านไอซีที ทักษะการใช้ข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร ทักษะการผลิตนวัตกรรม
ทักษะการจัดลำดับความสำคัญ ทักษะการวางแผนและการจัดการเพื่อมุ่งผลลัพธ์ ทักษะการใช้
เครื่องมือจริงอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะการสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพและเหมาะสม ทักษะการตั้ง
คำถามและการวิเคราะห์ ทักษะการหาแนวโน้มและคาดการณ์ความเป็นไปได้ และทักษะการรู้คิด

3. ด้านทักษะชีวิต

ทักษะชีวิตที่ควรส่งเสริมให้แก่ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย ความเป็นผู้นำ
ความสามารถในการปรับตัว การใช้เหตุผลที่ดี ความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคมและในฐานะพลเมือง
การเข้าถึงคน/การเจรจา การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น ความสามารถในการชี้แนะตนเอง ความ
กล้าเสี่ยง การจัดการความซับซ้อน การรู้จักเพิ่มพูนประสิทธิภาพของตนเอง ความสามารถในการ
สื่อสารแบบโต้ตอบ/การโต้ตอบแบบอิสระ การมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองในระดับท้องถิ่นและโลก
ความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital citizenship) จิตแห่งความเคารพ (Respectful mind) และจิตแห่ง
จริยธรรม (Ethical mind)

มัทธรา ธรรมบุศย์ (2559) ได้กล่าวถึงทักษะของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่า โรงเรียน
ในศตวรรษที่ 21 จะต้องตระหนักถึงการพัฒนานักเรียนให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในศตวรรษ
ที่ 21 โดยพัฒนานักเรียนทุก ๆ ส่วนและทุก ๆ ด้านเป็นรายบุคคล และจะต้องไม่จำกัดการสอนและการ
พัฒนาหลักสูตรเพียงแต่ให้นักเรียนสามารถอ่านออกเขียนได้ เพื่อนำไปใช้ประกอบอาชีพเท่านั้น ทักษะ
จำเป็นที่โรงเรียนต้องพัฒนาให้นักเรียน ได้แก่

1. การคิดสร้างสรรค์และการคิดแก้ปัญหา
2. การทำงานร่วมกันแบบเครือข่ายและมีหน่วยงานที่มีอิทธิพลเหนือกว่าเป็นแกนนำ
3. การเป็นคนที่มีความคล่องตัวและปรับตัวได้ดี
4. การคิดริเริ่มและสามารถเป็นผู้ประกอบการได้
5. การสื่อสารด้วยวาจาและการเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. การเข้าถึงข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลได้
7. การเป็นคนอยากรู้อยากเห็นและสร้างจินตนาการได้

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 กำหนดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ไว้ดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร คือความรู้สึกและทักษะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสาร ด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ ICT Literacy

2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคม ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ Learning Thinking Skills

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับ Life skill

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น สอดคล้องกับ Life skill

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือกและใช้ เทคโนโลยีในด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้

การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม สอดคล้องกับ ICT Literacy

กล่าวโดยสรุปจากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

1. ความรู้ ได้แก่ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ สังคมศาสตร์ (เช่น ความเป็นพลเมืองดี พหุวัฒนธรรม เศรษฐศาสตร์ การเงิน ผู้ประกอบการ เป็นต้น)

2. ทักษะภายในตัวบุคคล ได้แก่ ทักษะการคิดระดับสูง การคิดเชิงวิพากษ์ การคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ การตัดสินใจ และการแก้ปัญหา การปรับตัว ตลอดจนการมีทักษะการเรียนรู้ และแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้

3. ทักษะระหว่างบุคคล ได้แก่ การทำงานร่วมกับผู้อื่นและการสร้างเครือข่าย การแก้ปัญหา ความขัดแย้ง การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองในระดับท้องถิ่นและโลก และความเป็นพลเมืองดิจิทัล

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย การสังเคราะห์ เอกสารและสรุปองค์ความรู้ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการแนะแนว คุณลักษณะครูแนะแนว การดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษา และแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษา โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักและการศึกษารายกรณี (Case Study)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการแนะแนว ผู้บริหารสถานศึกษา ครูแนะแนว คณะกรรมการแนะแนว ผู้เรียน และผู้ปกครอง ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในภูมิภาคตะวันตกโดยมีเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้

1. เป็นสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลเกี่ยวกับการดำเนินงานแนะแนวดีเด่นหรือมีครูแนะแนวดีเด่นในรอบ 5 ปี (พ.ศ.2557-2561) ได้แก่ โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา โรงเรียนพรหมานุสรณ์ โรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย และโรงเรียนท่าสายวิทยา
2. เป็นสถานศึกษาที่เป็นศูนย์แนะแนวต้นแบบหรือศูนย์แนะแนวประจำจังหวัด จำนวน 8 โรงเรียน ทำการสุ่มเลือกมาร้อยละ 50 เป็นจำนวน 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย โรงเรียนครุฑทาสุมทร โรงเรียนสงวนหญิง และ โรงเรียนเบญจมราชูทิศราชบุรี
3. เป็นสถานศึกษาที่มีผลงานด้านการแนะแนวเป็นที่ยอมรับโดยเป็นแหล่งศึกษาดูงานของสถานศึกษาอื่น ๆ

ดังมีรายละเอียดของการสุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มตัวอย่างในการศึกษารายกรณีเกี่ยวกับการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ คณะกรรมการแนะแนวในสถานศึกษา 2 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนพรหมานุสรณ์ และโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

2. กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาลักษณะการจัดบริการแนะแนวและเสนอแนะแนวทางการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้แก่

2.1 ครูแนะแนวดีเด่น จำนวน 4 คน จากโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา โรงเรียนพรหมานุสรณ์ โรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย และโรงเรียนท่ายางวิทยา โรงเรียนละ 1 คน

2.2 ครูแนะแนว จำนวน 11 คน จากโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา จำนวน 3 คน โรงเรียนพรหมานุสรณ์ จำนวน 4 คน และโรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย โรงเรียนศรัทธาสมุทร โรงเรียนเบญจมราชูทิศราชบุรี โรงเรียนสงวนหญิง โรงเรียนละ 1 คน

2.3 ตัวแทนผู้เรียน จำนวน 24 คน จากโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา โรงเรียนพรหมานุสรณ์ โรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย และโรงเรียนศรัทธาสมุทร โรงเรียนละ 6 คน

2.4 ผู้เชี่ยวชาญด้านการแนะแนว จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการแนะแนวจากกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 1 คน และอาจารย์ผู้สอนด้านการแนะแนวในมหาวิทยาลัย จำนวน 2 คน

2.5 ผู้ทรงคุณวุฒิในการวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการแนะแนว ผู้เชี่ยวชาญจากกระทรวงศึกษาธิการ ศึกษานิเทศก์ ผู้เชี่ยวชาญจากสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย อาจารย์ผู้สอนแนะแนวในระดับมัธยมศึกษาและอาจารย์ผู้สอนแนะแนวระดับอุดมศึกษา จำนวน 8 คน

3. กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคุณลักษณะและแนวทางส่งเสริมคุณลักษณะของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21

3.1 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน จากโรงเรียนพรหมานุสรณ์ และโรงเรียนสงวนหญิง

3.2 ครูแนะแนวดีเด่น จำนวน 4 คน จากโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา โรงเรียนพรหมานุสรณ์ โรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย และโรงเรียนท่ายางวิทยา โรงเรียนละ 1 คน

3.3 ครูแนะแนว จำนวน 11 คน จากโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา จำนวน 3 คน โรงเรียนพรหมานุสรณ์ จำนวน 4 คน และโรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย โรงเรียนศรัทธาสมุทร โรงเรียนเบญจมราชูทิศราชบุรี โรงเรียนสงวนหญิง โรงเรียนละ 1 คน

3.4 ตัวแทนผู้ปกครองจากโรงเรียนพรหมานุสรณ์ จำนวน 2 คน

3.5 ผู้เชี่ยวชาญด้านการแนะแนว จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการแนะแนวจากกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 1 คน และอาจารย์ผู้สอนด้านการแนะแนวในมหาวิทยาลัย จำนวน 2 คน

3.6 ผู้ทรงคุณวุฒิในการวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมคุณลักษณะของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการแนะแนว ผู้เชี่ยวชาญจากกระทรวงศึกษาธิการศึกษานิเทศก์ ผู้เชี่ยวชาญจากสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย อาจารย์ผู้สอนแนะแนวในระดับมัธยมศึกษาและอาจารย์ผู้สอนแนะแนวระดับอุดมศึกษา จำนวน 8 คน

4. กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้แก่

4.1 คณะกรรมการแนะแนวในสถานศึกษาที่เป็นกรณีศึกษาจากโรงเรียนพรหมานุสรณ์ และโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

4.2 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน จากโรงเรียนพรหมานุสรณ์ และโรงเรียนสงวนหญิง

4.3 ครูแนะแนวดีเด่น จำนวน 4 คน จากโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา โรงเรียนพรหมานุสรณ์ โรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย และโรงเรียนท่าทรายวิทยา โรงเรียนละ 1 คน

4.4 ผู้เชี่ยวชาญด้านการแนะแนว จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการแนะแนวจากกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 1 คน และอาจารย์ผู้สอนด้านการแนะแนวในมหาวิทยาลัย จำนวน 2 คน

4.5 ผู้ทรงคุณวุฒิในการวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการแนะแนว ผู้เชี่ยวชาญจากกระทรวงศึกษาธิการ ศึกษานิเทศก์ ผู้เชี่ยวชาญจากสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย อาจารย์ผู้สอนแนะแนวในระดับมัธยมศึกษาและอาจารย์ผู้สอนแนะแนวระดับอุดมศึกษา จำนวน 8 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แนวทางการศึกษารายกรณี (Case Study) ในสถานศึกษา
2. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับลักษณะและแนวทางการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21
3. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับคุณลักษณะและแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21
4. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

5. แนวคำถามในการประชุมวิพากษ์แนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. แนวทางการศึกษารายกรณี (Case Study) ในสถานศึกษา ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์โดยมีวิธีการดังนี้

1.1 ศึกษาหลักการแนวคิดทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการศึกษารายกรณี

1.2 กำหนดกรอบแนวคิด ประเด็นการศึกษารายกรณี เพื่อให้มีรายละเอียดครอบคลุมครบถ้วนในประเด็นที่ต้องการศึกษา

1.3 นำแนวทางการศึกษารายกรณีที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิว่าเนื้อหาของแนวทางการศึกษารายกรณีสอดคล้องตรงประเด็น และครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.4 นำแนวทางการศึกษารายกรณีที่ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแล้วมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

1.5 นำแนวทางการศึกษารายกรณีไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับลักษณะและแนวทางการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

2.1 ศึกษาหลักการแนวคิดทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะและแนวทางการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

2.2 กำหนดกรอบแนวคิด ประเด็นการสัมภาษณ์ เพื่อให้มีรายละเอียดครอบคลุมครบถ้วนในประเด็นที่ต้องการศึกษา

2.3 นำแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับลักษณะและแนวทางการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิว่าเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับลักษณะและแนวทางการจัดบริการแนะแนวฯ สอดคล้องตรงประเด็นและครอบคลุมตามวัตถุประสงค์การวิจัย

2.4 นำแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับลักษณะและแนวทางการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแล้วมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับครูแนะแนวและนักเรียนในสถานศึกษาในภูมิภาคตะวันตกที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย พบว่าแบบสัมภาษณ์สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.6 นำแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับลักษณะและแนวทางการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับคุณลักษณะและแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21

3.1 ศึกษาหลักการแนวคิดทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะและแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21

3.2 กำหนดกรอบแนวคิด ประเด็นการสัมภาษณ์ เพื่อให้มีรายละเอียดครอบคลุมครบถ้วนในประเด็นที่ต้องการศึกษา

3.3 นำแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับคุณลักษณะและแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิว่าเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับคุณลักษณะและแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะครูแนะแนวฯ สอดคล้องตรงประเด็นและครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.4 นำแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับคุณลักษณะและแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแล้วมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับครูแนะแนวในสถานศึกษาภูมิภาคตะวันตกที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย พบว่าแบบสัมภาษณ์สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.6 นำแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับคุณลักษณะและแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

4. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

4.1 ศึกษาหลักการแนวคิดทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

4.2 กำหนดกรอบแนวคิด ประเด็นการสัมภาษณ์ เพื่อให้มีรายละเอียดครอบคลุมครบถ้วนในประเด็นที่ต้องการศึกษา

4.3 นำแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิว่าเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวฯ สอดคล้องตรงประเด็น และครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.4 นำแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแล้วมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

4.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับครูแนะแนวในสถานศึกษาภูมิภาคตะวันตกที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย พบว่าแบบสัมภาษณ์สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.6 นำแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

5. แนวคำถามในการประชุมวิพากษ์แนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

5.1 ศึกษาหลักการแนวคิดทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประชุมวิพากษ์

5.2 กำหนดกรอบแนวคิด ประเด็นการประชุมวิพากษ์ เพื่อให้มีรายละเอียดครอบคลุมครบถ้วนในประเด็นที่ต้องการศึกษา

5.3 นำแนวคำถามในการประชุมวิพากษ์แนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิว่าเนื้อหาของแนวคำถามในการประชุมวิพากษ์ฯ สอดคล้องตรงประเด็นและครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5.4 นำแนวคำถามในการประชุมวิพากษ์แนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแล้วมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

5.5 นำแนวคำถามในการประชุมวิพากษ์แนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศนั้น คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการในการเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ รายงานการศึกษาวิจัยและผลงานวิจัย เป็นต้น เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบหรือสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก รวมทั้งเพื่อนำมาใช้เป็นส่วนประกอบในการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลการวิจัยในส่วนต่อไป

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก แนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) นั้น คณะผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางโดยการขอความร่วมมือจากสถานศึกษาหรือบุคคลที่เป็นตัวแทนของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักสำหรับการวิจัยครั้งนี้เพื่อขอสัมภาษณ์อย่างใดก็ตาม ในกระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้น ทางคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการบันทึกข้อมูล โดยวิธีการจดบันทึกข้อมูลและการบันทึกเสียงของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยการขออนุญาตก่อนทำการบันทึกเสียง เพื่อนำมาใช้ในกระบวนการตรวจสอบและตรวจทานความถูกต้องในภายหลัง

ภาพที่ 3.1 การเก็บข้อมูลจากโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

ภาพที่ 3.2 การเก็บข้อมูลจากโรงเรียนพรหมานุสรณ์

ภาพที่ 3.3 การสัมภาษณ์ตัวแทนผู้เรียน

ภาพที่ 3.4 การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการแนะแนว

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประชุมวิพากษ์ถึงแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยนำแนวคำถามที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด ไปใช้ในการประชุมวิพากษ์ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมประชุมวิพากษ์แนวทางฯ จำนวน 8 ท่าน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการแนะแนว ผู้เชี่ยวชาญจากกระทรวงศึกษาธิการ ศึกษานิเทศก์ ผู้เชี่ยวชาญจากสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย อาจารย์ผู้สอนแนะแนวในระดับมัธยมศึกษาและอาจารย์ผู้สอนแนะแนวระดับอุดมศึกษา

ภาพที่ 3.5 การประชุมวิพากษ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำข้อมูลที่ได้มาถอดเทป โดยเป็นการถอดความแบบคำต่อคำ (Verbatim) ออกมาเป็นบทสนทนาที่เป็นตัวอักษรและมีการตรวจสอบความถูกต้องด้วยการฟังเทปบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึกซ้ำ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องที่สุด และคณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล โดยดำเนินการร่วมกับการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร โดยวิธีการวิเคราะห์ที่ได้ดำเนินการตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ คือการหาประเด็นย่อยและหาหัวข้อหลักอย่างคร่าว ๆ จากนั้นจึงทำการถอดเทปแบบคำต่อคำ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) จากการศึกษารายกรณี (Case study) และพิจารณาร่วมกันกับคณะผู้วิจัย โดยเป็นการพรรณนาข้อมูลตามปรากฏการณ์ร่วมด้วย เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อค้นพบจากวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ อันเป็นแนวทางสำคัญที่สามารถนำไปสู่การหาแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

2. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประชุมวิพากษ์ถึงแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยนำเสนอในลักษณะการบรรยายความ

การตรวจสอบผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การตรวจสอบสามเส้าของผู้ให้ข้อมูล (Triangulation of Sources) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์เดียวกันจากผู้ให้ข้อมูลที่มีประสบการณ์และสถานภาพที่แตกต่างกัน เพื่อนำคำตอบมาเสนอเป็นแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้คณะผู้วิจัยได้จัดประชุมผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อวิพากษ์แนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ที่ประชุมตรวจสอบและให้ข้อคิดเห็นความเป็นไปได้ในการดำเนินการ

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 นำเสนอผลการวิจัยเป็น 5 ตอน คือ ตอนที่ 1 การดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จากกรณีศึกษา ตอนที่ 2 ลักษณะและแนวทางการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ตอนที่ 3 คุณลักษณะและแนวทางส่งเสริมคุณลักษณะของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ตอนที่ 4 ปัจจัยและเงื่อนไขที่สนับสนุนการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และตอนที่ 5 แนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยมีผลการวิจัยดังนี้

ตอนที่ 1 การดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จากกรณีศึกษา

จากการที่คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษารายกรณีเกี่ยวกับการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จากสถานศึกษา 2 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนพรหมานุสรณ์ และ โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1.1 โรงเรียนพรหมานุสรณ์

1.2 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

1.1 โรงเรียนพรหมานุสรณ์

1.1.1 ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนพรหมานุสรณ์

โรงเรียนพรหมานุสรณ์เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ เป็นสหศึกษาทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ตั้งอยู่ในจังหวัดเพชรบุรี มีวิสัยทัศน์ คือ เป็นองค์กรชั้นนำ ทำงานเป็นมาตรฐานสากล สร้างคนให้มีศักยภาพเป็นพลเมืองโลก (A Leading Organization International Standard Working Developing the Potential as World Citizen) โรงเรียนมีครูแนะแนวจำนวน 5 คน และนักเรียนจำนวน 2,941 คน คิดเป็นสัดส่วนจำนวนครูแนะแนวต่อจำนวนนักเรียน 1: 588 (ข้อมูลปีพ.ศ. 2561) และปัจจุบันได้รับการ

คัดเลือกให้เป็นศูนย์แนะแนวต้นแบบประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 โดยมีพันธกิจ ดังนี้

1. ส่งเสริม ให้ผู้เรียน เก่ง ดี มีภาวะผู้นำ บนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมโลก
2. พัฒนาบุคลากร ให้เป็นแบบอย่างที่ดี เป็นครูมืออาชีพ มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล
3. พัฒนาระบบการบริหารให้ได้มาตรฐานสากล บนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
4. พัฒนาสิ่งแวดล้อม ให้เอื้อต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สะอาด ปลอดภัย ไร้มลพิษ มีชีวิตชีวา เสริมคุณค่าความรู้ ชีมชับสู่คุณธรรม บนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
5. พัฒนาหลักสูตร ให้มีความหลากหลาย ใส่ใจความเป็นไทย ก้าวไกลสู่สากล

ภาพที่ 4.1 บรรยากาศทั่วไปของโรงเรียนโรงเรียนพรหมานุสรณ์

สำหรับรางวัลเกียรติยศเกี่ยวกับงานแนะแนวที่โรงเรียนได้รับ มีดังนี้

1. รางวัลสถานศึกษาและหน่วยงานจัดการแนะแนวดีเด่นระดับประเทศ ประเภทรางวัลยอดเยี่ยมระดับมัธยมศึกษา ปีพ.ศ. 2558
2. รางวัลสถานศึกษาและหน่วยงานจัดการแนะแนวดีเด่นระดับภูมิภาค ประเภทรางวัลยอดเยี่ยมระดับมัธยมศึกษา ปีพ.ศ. 2558
3. ครูแนะแนวได้รับรางวัลนักแนะแนวเก่ง ดี มีคุณภาพระดับภูมิภาค ประเภทรางวัลยอดเยี่ยมระดับมัธยมศึกษา ปีพ.ศ. 2558

ภาพที่ 4.2 รางวัลเกียรติยศเกี่ยวกับงานแนะแนวที่โรงเรียนได้รับ

1.1.2 การดำเนินงานแนะแนวของโรงเรียนพรหมานุสรณ์

1.1.2.1 การจัดบริการแนะแนว

ลักษณะการจัดบริการแนะแนวของโรงเรียนพรหมานุสรณ์ที่ได้จัดบริการพบว่า มีการจัดบริการครบทั้ง 5 บริการ และสอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้แก่

1) บริการสารสนเทศ ได้มีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และรู้เท่าทันการใช้สื่อต่างๆ มีการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลสู่ระบบสารสนเทศมากขึ้น เช่น การทำชาร์ตผลสรุปข้อมูลต่างๆ เพื่อความเข้าใจง่าย และทางโรงเรียนยังมีการเชิญผู้ปกครองในแต่ละอาชีพมาให้การแนะแนวแก่ผู้เรียน โดยทำเป็นกลุ่มความสนใจเล็ก ๆ ในแต่ละอาชีพ ทำให้ผู้เรียนได้รู้

รายละเอียดในอาชีพที่ตนสนใจ ซึ่งความสำเร็จของงานแนะแนวในโรงเรียนนี้ ถือว่าการได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองและผู้บริหารที่เห็นความสำคัญของงานแนะแนวเป็นอย่างดี

ภาพที่ 4.3 บริการสารสนเทศ

2) บริการสำรวจข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามารวบรวมข้อมูลผู้เรียน เช่น การตอบแบบสอบถามผ่านสื่อออนไลน์ช่องทางต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงข้อมูลได้สะดวกรวดเร็ว

ภาพที่ 4.4 บริการสำรวจข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล

3) บริการให้การปรึกษา โดยการเปลี่ยนแปลงบทบาทของครูแนะแนวจากผู้ให้ข้อมูล มาเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้เรียนมากขึ้น ทำให้สัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียนเป็นไปอย่างอบอุ่น ใกล้ชิดและเป็นกันเอง

ภาพที่ 4.5 บริการให้การปรึกษา

4) บริการจัดวางตัวบุคคล มีการนำกิจกรรมหรือบทบาทสมมติเข้ามาใช้ในการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นถึงปัญหามากขึ้น โดยการฝึกทักษะต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน เช่น ทักษะชีวิต ทักษะการแก้ไขปัญหา ทักษะการวางแผนเป้าหมายในชีวิต และมีการมอบทุนการศึกษาจากเงินกองทุนที่เกิดจากการระดมทุนให้กับผู้เรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์

ภาพที่ 4.6 บริการจัดวางตัวบุคคล

5) บริการติดตามผล มีการประเมินผลการดำเนินกิจกรรม เช่น การศึกษาต่อ การจัดโครงการ เพื่อนำผลการประเมินไปปรับปรุงพัฒนาโครงการต่อไป

ภาพที่ 4.7 บริการติดตามผล

1.1.2.2 ครูแนะแนวหรือครูที่ทำหน้าที่แนะแนว

คุณลักษณะของครูแนะแนว พบว่า ครูแนะแนวมีคุณวุฒิด้านการแนะแนว เป็นครูมืออาชีพ มีความรู้ความสามารถเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน โดยมีคุณลักษณะในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) ด้านจรรยาบรรณ เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม เข้าใจในบทบาทของการเป็นครูแนะแนว เช่น มีบทบาทในการเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจ เป็นผู้เอื้ออำนวย ทำหน้าที่ coaching ไม่ใช่แนะนำ ใส่ใจในการสอน ดำเนินการให้บริการแนะแนวทั้ง 5 บริการอย่างครบถ้วน ครอบคลุมทั้ง ด้านการศึกษา อาชีพ และส่วนตัว ทำความเข้าใจนักเรียนเป็นรายบุคคลตามลักษณะที่แตกต่างกัน มีการส่งต่อเพื่อการช่วยเหลืออย่างเต็มที่ สอนให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และให้คำแนะนำปรึกษา

2) ด้านความรู้และทักษะ มีความรู้ทางจิตวิทยา มีความรู้ในเรื่องของการแนะแนว การให้คำปรึกษา การใช้เครื่องมือทางจิตวิทยา มีการนำสื่อและนวัตกรรมต่าง ๆ มาใช้ในการแนะแนว มีความรอบรู้และรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เช่น สาขาวิชาและอาชีพใหม่ ๆ สามารถแนะแนวให้นักเรียนรู้ถึงความต้องการของตน เข้าใจธรรมชาติและพัฒนาการของนักเรียน ตลอดจนเข้าใจและรู้จักภูมิหลังของนักเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนค้นพบความถนัด ตั้งเป้าหมาย และวางแผนอนาคต รู้จักการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และตัดสินใจด้วยตนเอง รวมทั้งการศึกษาต่อและการเลือกอาชีพ มีความสามารถในการค้นหาและตรวจสอบข้อมูลที่จำเป็นสำหรับนักเรียน เช่น โควตา ทูน่าต่าง ๆ ทั้งนี้สามารถจัดกลุ่มนักเรียนได้ตามความสามารถและสอดคล้องกับตลาดแรงงาน

3) ด้านบุคลิกภาพ มีความอบอุ่น เป็นกันเอง และวางตัวอย่างเหมาะสม เข้าถึงและเอาใจใส่นักเรียน เป็นผู้ฟังที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส ทุ่มเท เสียสละ ซื่อสัตย์สุจริต และมีความพอเพียง มีความกระตือรือร้นเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับนักเรียน เรียนรู้อยู่ตลอดเวลา เปิดกว้างทางความคิด ไม่ยึดเอาความคิดของตนเป็นที่ตั้ง รวมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน

4) ด้านมนุษยสัมพันธ์ มีความสามารถในการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม ประสานงานร่วมกับผู้อื่น เช่น ครูประจำชั้น ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า และผู้ที่เกี่ยวข้อง และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของนักเรียน

1.1.3 ปัจจัยและเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จของโรงเรียนพรหมานุสรณ์

1) ครูแนะแนว

1.1) ครูแนะแนวมีคุณวุฒิด้านการแนะแนว และมีสัดส่วนจำนวนครูแนะแนว ต่อจำนวนนักเรียน 1: 588 ซึ่งใกล้เคียงตามเกณฑ์มาตรฐานคือ 1: 500

1.2) สามารถจัดบริการแนะแนวทั้ง 5 บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถนำทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 แทรกเข้าไปในงานแนะแนวได้ มีการทำงานร่วมกันเป็นทีม มีระบบการทำงานที่ชัดเจน มีความเสียสละทุ่มเท สามารถประสานงานกับบุคลากรอื่น ๆ ในโรงเรียน นักเรียน ผู้ปกครอง และเครือข่ายต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

1.3) มีการนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการแนะแนวได้อย่างเหมาะสม เช่น การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ google form การใช้แบบทดสอบออนไลน์ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เนื่องจากปัจจุบันสื่อเทคโนโลยีเหล่านี้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทุกคนเข้าถึงได้ง่าย

1.4) มีการถ่ายทอดกระบวนการทำงานจากครูเก่าให้กับครูใหม่ รวมทั้งจากครูแนะแนวให้กับครูที่ปรึกษา โดยมีการจัดทำเป็นคู่มือการแนะแนวให้กับครูที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางการทำงาน

1.5) ส่งเสริมให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดบริการแนะแนว โดยการฝึกให้นักเรียนเป็นนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา (นักเรียน YC: Youth Counselor) เพื่อให้สามารถให้คำปรึกษาเพื่อนนักเรียนด้วยกันเองได้

2) ผู้บริหารสถานศึกษา

2.1) ให้ความสำคัญกับงานแนะแนว และมีการกำหนดนโยบายการดำเนินงานแนะแนวอย่างชัดเจน โดยงานแนะแนวต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของโรงเรียน และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งนี้ผู้บริหารต้องมีการวางแผนการทำงานให้ครูที่เกี่ยวข้องร่วมทำงานด้วย

2.2) จัดหาบุคลากรด้านการแนะแนวให้เพียงพอในการจัดบริการแนะแนวให้นักเรียน รวมทั้งส่งเสริมให้บุคลากรได้มีโอกาสเพิ่มพูนประสบการณ์ด้านการแนะแนว เพื่อนำมาใช้ในการแนะแนวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3) ส่งเสริมด้านสื่อเทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์ ทีวีไฟ เป็นต้น ที่นำมาใช้ในการแนะแนว ตลอดจนจัดหาห้องแนะแนวที่มีความเหมาะสมต่อการให้บริการแก่นักเรียน เช่น มีห้องให้คำปรึกษา มีสถานที่เก็บสื่อสิ่งพิมพ์ เอกสาร คอมพิวเตอร์ เพื่อให้นักเรียนมาสืบค้นข้อมูล เป็นต้น

2.4) มีคณะกรรมการแนะแนวที่เข้มแข็ง ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกที่มีประสบการณ์ด้านการแนะแนว ผู้บริหาร ฝ่ายแนะแนว ฝ่ายกิจการนักเรียน ตัวแทนผู้ปกครอง และเครือข่ายแนะแนว มาร่วมกันวางแผนการดำเนินงานแนะแนวของโรงเรียน

3) บุคลากรในโรงเรียน

3.1) บุคลากรทุกฝ่ายมีการประสานงานกันในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกับฝ่ายแนะแนว เช่น ฝ่ายวิชาการมีการวางแผนการเรียนที่เหมาะสมกับความถนัดของนักเรียน ครูประจำชั้น จะร่วมเก็บข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล คัดกรองนักเรียน หากพบว่านักเรียนคนใดมีปัญหา จะประสานงานกับครูแนะแนวเพื่อช่วยเหลือต่อไป

4) หน่วยงานและเครือข่ายภายนอกโรงเรียน

4.1) ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า ตลอดจนชุมชนภายนอกโรงเรียนให้ความร่วมมือในการดูแลส่งเสริมและพัฒนานักเรียน โดยเฉพาะศิษย์เก่าจะร่วมบริจาคเงินช่วยเหลือการจัดกิจกรรมและร่วมเป็นวิทยากรให้กับรุ่นน้องในการจัดค่ายแนะแนวของโรงเรียน

4.2) การที่โรงเรียนได้รับการคัดเลือกเป็นศูนย์แนะแนวของประเทศ ทำให้ได้รับการสนับสนุนในด้านงบประมาณมาขับเคลื่อนการทำงานแนะแนว การพัฒนาครูแนะแนวและสื่อต่าง ๆ โดยศูนย์แนะแนวนี้จะต้องเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับโรงเรียนในเครือข่าย (ลูกข่าย) เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน

4.3) การมีเครือข่ายร่วมพัฒนานักเรียน ได้แก่ โรงพยาบาลร่วมคัดกรองและดูแลช่วยเหลือด้านสุขภาพกายสุขภาพจิต สถาบันการศึกษาร่วมพัฒนาบุคลากรทางด้านจิตวิทยาการแนะแนว ตลอดจนพัฒนาสื่อและเครื่องมือเพื่อใช้ในการแนะแนว สถานประกอบการรับนักเรียนเข้าฝึกงานอาชีพที่นักเรียนสนใจ เป็นการเพิ่มทักษะทางอาชีพและมีรายได้ให้กับนักเรียน

1.2 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

1.2.1 ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยาเป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาประจำตำบลขนาดใหญ่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ตั้งอยู่ในจังหวัดนครปฐม มีวิสัยทัศน์ คือ โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยาเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากลชั้นนำบนพื้นฐานของความเป็นไทย โรงเรียนได้รับการคัดเลือกให้เป็นศูนย์กิจกรรมนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษาประจำภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมีครูแนะแนวจำนวน 6 คน และนักเรียนจำนวน 3,300 คน (ข้อมูลปี พ.ศ.2561) คิดเป็นสัดส่วนจำนวนครูแนะแนวต่อจำนวนนักเรียน 1: 550 โดยมีพันธกิจ ดังนี้

1. พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมความรู้ตามมาตรฐานสากลบนพื้นฐานความเป็นไทย
2. พัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีอย่างมีคุณภาพและนำผลการวิจัยมาพัฒนาผู้เรียน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

3. พัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพ มีความรู้ ความสามารถ เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เสริมสร้างขวัญกำลังใจและสนับสนุนการทำงานเป็นทีม

4. พัฒนาระบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมด้วยระบบคุณภาพจากทุกภาคส่วน สร้างเครือข่ายร่วมพัฒนาการจัดการศึกษากับสถาบันอื่นในระดับประเทศและต่างประเทศ

ภาพที่ 4.8 บรรยากาศโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

สำหรับรางวัลเกียรติยศเกี่ยวกับงานแนะแนวที่โรงเรียนได้รับ มีดังนี้

1. รางวัลทรงคุณค่า สพฐ. ชนะเลิศเหรียญทอง ครูผู้สอนยอดเยี่ยม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กิจกรรมแนะแนว ด้านบริหารจัดการ ปี พ.ศ.2558

2. รางวัลทรงคุณค่า สพฐ. ชนะเลิศเหรียญทอง ครูผู้สอนยอดเยี่ยม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กิจกรรมแนะแนว ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน ปี พ.ศ. 2557

3. รางวัลทรงคุณค่า สพฐ. ชนะเลิศเหรียญทอง ครูผู้สอนยอดเยี่ยม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กิจกรรมแนะแนว ด้านวิชาการ ปี พ.ศ.2556

4. รางวัลเครื่องหมายเชิดชูเกียรติ “คุรุสดุดี” ปี พ.ศ. 2556

5. รางวัลครูผู้สอน นักเรียนได้รับรางวัลระดับเหรียญทองชนะเลิศ กิจกรรมการแข่งขันกิจกรรมนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา (Youth Counselor: YC) ระดับชั้น ม.1-ม.3 งานศิลปหัตถกรรมนักเรียนระดับชาติ ครั้งที่ 63 ปี พ.ศ. 2556

6. รางวัลระดับเหรียญทอง หนึ่งในโรงเรียน หนึ่งในวัดกรรม “ระดับประเทศ” เรื่อง การพัฒนานักเรียนแกนนำสู่การเป็นนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา (Youth Counselor: YC) โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา ปี พ.ศ. 2556

ภาพที่ 4.9 รางวัลเกียรติยศเกี่ยวกับงานแนะแนวที่โรงเรียนได้รับ

1.2.2 การดำเนินงานแนะแนวของโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

1.2.2.1 การจัดบริการแนะแนว

ลักษณะการจัดบริการแนะแนวของโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยาที่ได้จัดบริการพบว่า มีความสอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ค่อนข้างมาก เนื่องจากครูรุ่นใหม่นำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัย มาใช้ครบทั้ง 5 ด้าน ได้แก่

1) บริการสารสนเทศ มีการแบ่งปันข้อมูล ข่าวการศึกษา โดยจัดทำเว็บไซต์ข้อมูลข่าวสาร รวมถึงการจัดสรรครูแนะแนว ให้เป็นผู้ดูแลเว็บไซต์ โดยเน้นในเรื่องของการศึกษาต่อ และอาชีพใหม่ ๆ แก่ผู้เรียน

ภาพที่ 4.10 บริการสารสนเทศ

2) บริการสำรวจข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล เป็นการนำข้อมูลที่มีจัดเก็บอย่างเป็นระบบ ดึงมาใช้งานได้สะดวก ทำให้ครูได้อ่านข้อมูลส่วนตัวของผู้เรียน และจัดกลุ่มผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม เปิดโอกาสสำรวจความต้องการและความสนใจของตนเอง เพื่อนำมาแบ่งปันซึ่งกันและกัน โดยต้องส่งผลงานให้ครูตรวจสอบความเรียบร้อยก่อนนำไปแชร์หรือส่งต่อข้อมูลนี้ให้ผู้อื่น มีการจัดโครงการพี่พบน้องในการให้ความรู้โดยมีการเก็บข้อมูลแบบสอบถามผ่านทาง Google form แต่ยังมีประสบปัญหาเรื่องความเร็วของ wifi ในโรงเรียนที่ไม่ค่อยเสถียรมากนัก เช่น การทำแบบทดสอบความถนัด และอีกปัญหาหนึ่งคือเด็กส่วนใหญ่มีฐานะไม่ค่อยดี จัดอยู่ในระดับปานกลางถึงยากจน ซึ่งยุคนี้เป็นยุคของเทคโนโลยี โทรศัพท์จึงถือว่าเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นนอกจากนั้นแล้วยังเห็นความแตกต่างระหว่างผู้เรียนที่อยู่ในเขตเมืองกับเด็กที่อยู่ในเขตนอกเมือง เช่น ผู้เรียนนอกเมืองค่อนข้างดีกรอบตัวเองคิดว่าตัวเองทำไม่ได้ เป็นต้น

ภาพที่ 4.11 บริการสำรวจข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล

3) บริการให้การปรึกษา มีทั้งแบบกลุ่ม แบบรายบุคคล และมีกิจกรรม YC (Youth Counseling) ซึ่งเป็นการที่เด็กได้คุยกับเพื่อนหรือรุ่นพี่รุ่นน้อง ประเด็นส่วนใหญ่ที่ผู้เรียนเข้ามาปรึกษาคือ ข้อมูลเกี่ยวกับคณะที่จะเรียนต่อ หรือแผนการเรียน และมีการปรึกษาเรื่องส่วนตัว

ภาพที่ 4.12 บริการให้การปรึกษา

4) บริการจัดวางตัวบุคคล มีทุนการศึกษาทั้งภายนอกและภายใน โดยครูจะต้องใส่ข้อมูลของผู้เรียนเข้าระบบผู้เรียนยากจนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จากนั้นระบบจะทำการคัดข้อมูลและเลือกผู้เรียนที่ผ่านคุณสมบัติที่กำหนดไว้ เพื่อจัดสรรทุนให้ต่อไป

ภาพที่ 4.13 บริการจัดวางตัวบุคคล

5) บริการติดตามผล มีการติดตามผลการสอบเข้ามหาวิทยาลัยของผู้เรียน และการติดต่อรุ่นพี่ที่จบไปแล้วกลับมาแนะแนวรุ่นน้องโดยใช้แบบสอบถามผ่านทาง Google form แล้วส่งให้ผู้เรียนแชร์ต่อผ่าน Facebook มีการประเมินครูผู้สอน การติดตามผล ทั้งผู้เรียนปัจจุบันและผู้เรียนที่เรียนจบแล้ว รวมถึงการติดตามโครงการต่าง ๆ ที่ได้จัดทำขึ้นผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์อยู่เสมอ

ภาพที่ 4.14 บริการติดตามผล

1.2.2.2 ครูแนะแนวหรือครูที่ทำหน้าที่แนะแนว

คุณลักษณะของครูแนะแนว พบว่า ครูแนะแนวมีคุณวุฒิด้านการแนะแนว เป็นครูมืออาชีพ มีความรู้ความสามารถเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน โดยมีคุณลักษณะในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) ด้านจรรยาบรรณ เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม เข้าใจในบทบาทของการเป็นครูแนะแนว ใส่ใจในการสอน มีใจรัก ศรัทธาในงานแนะแนว ดำเนินการให้บริการแนะแนวทั้ง 5 บริการอย่างครบถ้วนทั้งขอบเขตด้านการศึกษา อาชีพ และส่วนตัว มีการทำความเข้าใจนักเรียนเป็นรายบุคคล มีการส่งต่อเพื่อการช่วยเหลือหรือมีการช่วยเหลือดูแลหากนักเรียนมีข้อจำกัดต่าง ๆ เช่น สัญชาติ

2) ด้านความรู้และทักษะ มีความรู้ทางจิตวิทยา มีความรู้ในเรื่องของการแนะแนว การให้คำปรึกษา และการใช้เครื่องมือต่าง ๆ มีความเข้าใจธรรมชาติของนักเรียน โดยมีการตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนอยู่เสมอและต่อเนื่อง มีความรอบรู้ในเรื่องต่าง ๆ เช่น อาชีพ แหล่งทุน โดยสามารถใช้เทคโนโลยีในการติดตามข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย มีความสามารถในการแนะแนวให้นักเรียนรู้ถึงความต้องการของตน ส่งเสริมให้นักเรียนค้นพบความถนัด ตั้งเป้าหมาย และวางแผนชีวิต สนับสนุนให้นักเรียนคิดวิเคราะห์และตัดสินใจด้วยตนเอง โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมทั้งส่งเสริมทักษะด้านอาชีพ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และทักษะทางด้านภาษาอังกฤษของนักเรียน

3) ด้านบุคลิกภาพ มีความใจดี อ่อนน้อม เป็นกันเองกับนักเรียน เป็นผู้ฟังที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส มีจิตอาสา พุ่มเท เสียสละ มีวินัยในตนเอง และซื่อสัตย์สุจริต มีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา พร้อมปรับเปลี่ยน เปิดรับและยอมรับความคิดของผู้อื่น

4) ด้านมนุษยสัมพันธ์ มีการสื่อสารโดยใช้คำพูดในเชิงบวก มีความสามารถในการทำงานเป็นทีม ประสานงานและสร้างเครือข่าย เช่น ครูประจำชั้น ผู้ปกครอง คิษย์เก่า และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.2.3 ปัจจัยและเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จของโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

1) ครูแนะแนว

1.1) มีคุณวุฒิทางจิตวิทยาการแนะแนวทุกคน และมีสัดส่วนครูแนะแนวต่อจำนวนนักเรียน 1: 550 ซึ่งใกล้เคียงตามเกณฑ์มาตรฐานคือ 1: 500

1.2) มีการจัดบริการแนะแนวครบทั้ง 5 บริการ และให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ เนื่องจากทำให้ครูรู้จักนักเรียน และทำให้นักเรียนเข้ามารับบริการแนะแนว

1.3) มีการนำสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการทำงาน เช่น การส่งแบบสอบถามโดยใช้ google form ให้นักเรียนตอบ หรือส่งข้อมูลผ่าน facebook ในการติดต่อกับนักเรียน เป็นต้น

1.4) มีการทำงานร่วมกันเป็นทีม โดยมีทีมงานแนะแนวที่เข้มแข็ง มีความรู้ความสามารถ และสามารถประสานงานกับครูกลุ่มสาระต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ทำให้ได้รับความร่วมมือโดยครูทุกคนมีบทบาทเป็นครูแนะแนวได้

1.5) มีการประเมินผลการจัดบริการแนะแนว เพื่อนำผลมาปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงาน

1.6) มีการทำงานร่วมกันกับครู นักเรียน และผู้ปกครองเพื่อพัฒนานักเรียน

1.7) มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งบุคคลต่าง ๆ เช่น คิษย์เก่า ปราชญ์ในชุมชน เพื่อร่วมพัฒนานักเรียน

1.8) มีความรอบรู้ รวมทั้งทำงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละ

2) ผู้บริหารสถานศึกษา

2.1) เห็นความสำคัญของการแนะแนว และส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อพัฒนานักเรียน เช่น open house พี่บ่น้อง กิจกรรมดนตรี ตลาดนัดอาชีพ เป็นต้น มีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาทำงาน รวมทั้งมีนโยบายในเรื่องการทำ case conference

2.2) สนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ ทำให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม เป็นประโยชน์ในการทำงานและพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ

3) บุคลากรในโรงเรียน

3.1) ครูกลุ่มสาระต่าง ๆ ให้ความร่วมมือในการทำงานร่วมกับครูแนะแนวเป็นอย่างดี

4) หน่วยงานและเครือข่ายภายนอกโรงเรียน

4.1) มีหน่วยงานภายนอกร่วมพัฒนานักเรียน ได้แก่ วิทยาลัยการอาชีพ นครปฐม ซึ่งตั้งอยู่ติดกับโรงเรียน ส่งเสริมนักเรียนให้เข้าสู่สายอาชีพได้มากขึ้น เป็นการตอบสนองนโยบายไทยแลนด์ 4.0 โรงพยาบาลร่วมคัดกรองและดูแลรักษานักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือ สถานประกอบการรับนักเรียนไปฝึกงานอาชีพเป็นลักษณะทวิภาคี คือเรียนไปด้วยทำงานไปด้วย นอกจากนั้นยังมีบริษัทอุตสาหกรรมต่าง ๆ มอบทุนการศึกษาให้กับนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์

4.2) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาจัดสรรทุนปัจจัยพื้นฐาน ครอบคลุมละไม่เกิน 3,000 บาทต่อเดือน เป็นทุนอาหารกลางวัน ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง โดยให้ครูพิมพ์ข้อมูลเข้าระบบส่งตรงให้ สพฐ. ทำให้มีการคัดกรองการให้ทุนกับเด็กมากขึ้น

4.3) มีองค์กรเอกชน เช่น มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ชัมชุง สถาบันปัญญาภิวัฒน์ เป็นต้น มีการพัฒนาสื่อและเครื่องมือแบบวัดต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการแนะแนว

4.4) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ 9 ให้ความสำคัญกับนักจิตวิทยาในโรงเรียน

4.5) ผู้ปกครองมีความรู้และให้ความร่วมมือในการพัฒนานักเรียนตามความถนัดและความสนใจ

ตอนที่ 2 ลักษณะและแนวทางการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ในการศึกษาลักษณะและแนวทางการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ครูแนะแนวดีเด่น ครูแนะแนว ผู้เชี่ยวชาญด้านการแนะแนว และตัวแทนผู้เรียน สามารถสรุปลักษณะและแนวทางการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้ดังนี้

2.1 ลักษณะการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

1. บริการสำรวจข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล (Individual Inventory Service) มีลักษณะการจัดบริการโดยนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้มากขึ้นในการสำรวจข้อมูลผู้เรียน ซึ่งทำให้สามารถรวบรวมข้อมูลไว้ได้อย่างเป็นระบบ เช่น การใช้ Google form การใช้แบบสอบถาม การใช้แบบทดสอบวัดบุคลิกภาพกับอาชีพในทุกระดับ การจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยใช้โปรแกรม GIS เป็นต้น อีกทั้งยังมีเว็บไซต์ข่าวสารการศึกษาต่อและข่าวสารทางอาชีพที่ทันสมัยกับอาชีพในปัจจุบัน มีการพัฒนาโปรแกรมการจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบออนไลน์ ทำให้ครูได้รับรู้ข้อมูลส่วนตัวของผู้เรียนอย่างแม่นยำ มีการใช้แบบทดสอบที่ทันสมัย สามารถทำการแปลผลผู้เรียนได้อย่างรวดเร็ว และสามารถจัดกลุ่มผู้เรียนได้ตรงตามเป้าหมายและความสนใจ มีการจัดหาเครื่องมือที่ง่ายและสะดวกต่อการศึกษารวบรวมข้อมูลผู้เรียน ทำการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามผ่านทางระบบออนไลน์ มีระบบการคัดข้อมูลและเลือกผู้เรียนที่มีคุณสมบัติในการรับทุนการศึกษา มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียน เช่น การค้นคว้าเขียนรายงาน การอ่านหนังสือทางออนไลน์ การเตรียมตัวสอบ การสร้างสมาธิในการเรียน แนวทางการศึกษาต่อ การเลือกโปรแกรมสายการเรียน การลงทะเบียนออนไลน์ หลักสูตรการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลของโรงเรียน เป็นต้น

ภาพที่ 4.15 บริการสำรวจข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล

2. บริการสารสนเทศ (Information Service) มีลักษณะการจัดบริการโดยการให้ข้อมูล ข่าวสารและความรู้ต่าง ๆ แก่ผู้เรียนที่หลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านส่วนตัว และสังคมแก่ผู้เรียน โดยการแบ่งปันข้อมูลผ่านเว็บไซต์ ข้อมูลข่าวสารของทางโรงเรียน และใช้ข้อมูลเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ซึ่งครูเป็นผู้ชี้แนะแหล่งข้อมูลให้ผู้เรียนสืบค้นตามความสนใจด้วยตนเองอีกทาง รวมถึงการจัดสรรครูแนะแนวให้เป็นผู้ดูแลเว็บไซต์ และเปิดช่องทางการสื่อสารในสังคมออนไลน์ที่ทันสมัย ส่งข้อมูลสารสนเทศในช่องทางที่หลากหลายมากขึ้น เช่น ทางไลน์กลุ่ม ทางเพจงานแนะแนวของโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวกรวดเร็ว โดยเน้นในเรื่องของการศึกษาต่อ และอาชีพใหม่ ๆ แก่ผู้เรียน อีกทั้งมีการเชิญผู้ปกครองแต่ละอาชีพมาแนะแนวให้ข้อมูลแก่ผู้เรียน และยังมีการจัดการสอนให้ความรู้เกี่ยวกับการทำแฟ้มสะสมผลงานโดยใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาช่วย การจัดทำป้ายนิเทศเกี่ยวกับอาชีพ การใช้แบบทดสอบตนเองที่ทันสมัยเพื่อให้รู้จักตนเองมากขึ้น การนำสารสนเทศและเครื่องมือสอบวัตจากระบบอินเทอร์เน็ตมาอภิปรายร่วมกัน และการจัดอภิปรายบรรยายให้ความรู้ในด้านการศึกษาและอาชีพแก่ผู้เรียน

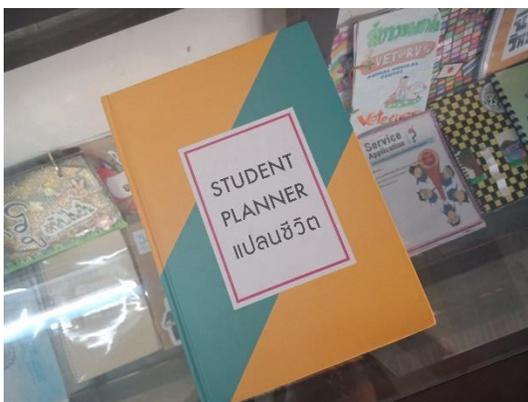
ภาพที่ 4.16 บริการสารสนเทศ

3. บริการให้การปรึกษา (Counseling Service) มีลักษณะการจัดบริการโดยให้การดูแลและให้คำปรึกษาผู้เรียน และมีการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้มาขอรับคำปรึกษาอย่างเป็นระบบ โดยเปิดบริการให้คำปรึกษาที่หลากหลายช่องทาง และมีทั้งการให้คำปรึกษาแบบรายบุคคล แบบกลุ่ม โดยเปิดให้บริการตามช่วงเวลาที่เหมาะสมชัดเจน และมีกิจกรรม YC (Youth Counseling) ซึ่งเป็นการให้ผู้เรียนได้พูดคุยปรึกษาเรื่องเรียนและเรื่องส่วนตัวกับเพื่อนหรือรุ่นพี่รุ่นน้องซึ่งได้รับการอบรมการให้คำปรึกษามาในเบื้องต้น เพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้เรียนได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น อีกทั้งยังมีการจัดบริการให้คำปรึกษาทั้งผู้เรียนและผู้ปกครอง เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายเกิดความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน เกี่ยวกับเป้าหมายทางการเรียนและเป้าหมายทางอาชีพของผู้เรียน และร่วมกันแก้ไขปัญหา หาทางออกให้ผู้เรียน โดยจัดร่วมกับกิจกรรมแนะแนวต่าง ๆ ของทางโรงเรียน เช่น กิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิต ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการวางแผนเป้าหมาย กิจกรรมความรู้คำแนะนำในการปฏิบัติตนเพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพ เป็นต้น และใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการแก้ไขช่วยเหลือหรือพัฒนาได้อย่างเหมาะสมและรวดเร็ว มีการบูรณาการกับกิจกรรม Home Room และระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน ตลอดจนงานประสานงานส่งต่อผู้เรียนจากครูที่ปรึกษา จากครูแนะแนว และยังมีทีมสหวิชาชีพมาช่วยเหลือดูแลผู้เรียนกลุ่มเสี่ยงร่วมกับทางโรงเรียน

ภาพที่ 4.17 บริการให้การปรึกษา

4. บริการจัดวางตัวบุคคล (Placement Service) มีลักษณะการจัดบริการเพื่อช่วยเหลือผู้เรียนอย่างเป็นระบบ มีการจัดหาทุนการศึกษาทั้งภายในและภายนอกให้แก่ผู้เรียน มีระบบการจัดวางตัวบุคคลในด้านทุนการศึกษาที่มีความชัดเจน โดยการคัดข้อมูลและเลือกผู้เรียนที่ผ่านคุณสมบัติที่กำหนดไว้ เช่น การนำข้อมูลจากระเบียนสะสมออนไลน์มาพิจารณา ทั้งทางด้านพฤติกรรมและด้านเศรษฐกิจ การเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ การทำงานระหว่างปิดภาคเรียน เป็นต้น และการจัดวางตัวในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา โดยนำข้อมูลจากระเบียนสะสมออนไลน์ ข้อมูลส่วนบุคคลทั้งจากครูที่ปรึกษาและครูแนะแนว มาดำเนินการช่วยเหลือผู้เรียนร่วมกับระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนในทุกๆ ด้าน มีการจัดวางตัวผู้เรียนให้เลือกวิชาเรียนตามความถนัดของตนเอง และเลือกเรียนตามแผนการเรียนที่เหมาะสมกับตนเอง โดยบริการนี้จะช่วยให้การจัดวางตัวผู้เรียนทำได้ตรงกับความต้องการจริงและปัญหาจริงของผู้เรียนมากที่สุด และได้ผู้เรียนตรงตามวัตถุประสงค์มากยิ่งขึ้น

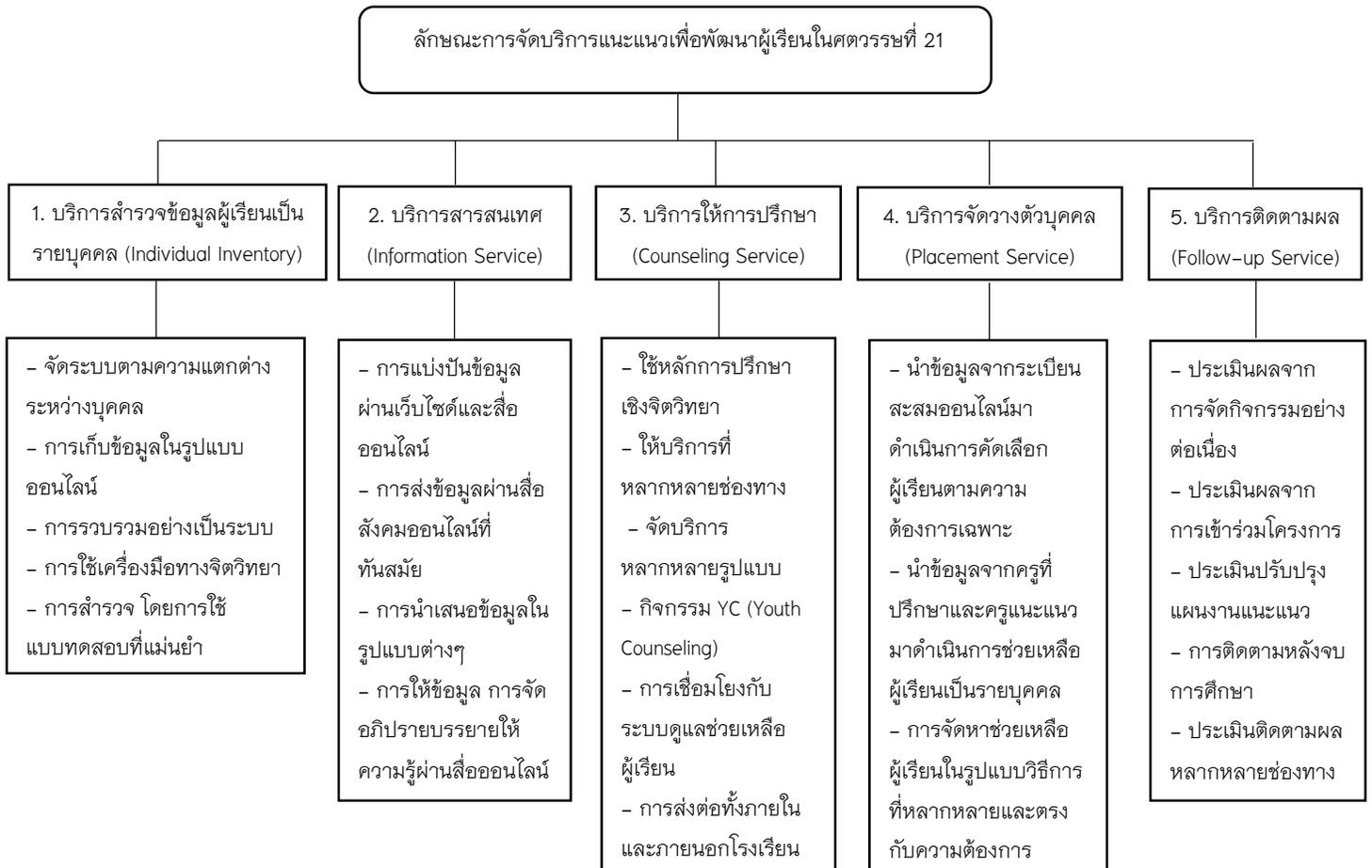
ภาพที่ 4.18 บริการจัดวางตัวบุคคล

5. บริการติดตามผล (Follow-up Service) มีลักษณะการจัดบริการเพื่อติดตามดูแลพฤติกรรมและพัฒนาการของผู้เรียน โดยอาศัยความร่วมมือจากครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือและติดตามผู้เรียน เช่น การติดตามผลของผู้เรียนอย่างเป็นระบบโดยเก็บรวบรวมทุกปีการศึกษา มีการติดตามผลการสอบเข้ามหาวิทยาลัยของผู้เรียน และการติดต่อรุ่นพี่ที่จบไปแล้วกลับมาแนะแนวรุ่นน้อง มีการใช้แบบสอบถามผ่านทาง Google form แล้วส่งให้ผู้เรียนแชร์ต่อผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น Line Facebook โดยติดตามทั้งผู้เรียนปัจจุบันและผู้เรียนที่จบการศึกษาไปแล้ว รวมถึงการติดตามผลโครงการต่าง ๆ ที่ได้จัดขึ้นผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ติดตามดูแลพฤติกรรมและพัฒนาการของผู้เรียนหลังจบการศึกษาไปแล้ว นอกจากนี้ยังมีการติดตามเพื่อปรับปรุงกิจกรรมของครูหลังจากการนำกิจกรรมต่าง ๆ มาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนและประเมินครูผู้สอนอยู่เสมอ

ภาพที่ 4.19 บริการติดตามผล

สรุปข้อค้นพบจากงานวิจัยในส่วนของลักษณะการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียน
ในศตวรรษที่ 21 ดังแสดงในแผนภาพที่ 4.1

แผนภาพที่ 4.1 สรุปลักษณะการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

2.2 แนวทางการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

1. **การกำหนดนโยบายและการสนับสนุนด้านการแนะแนว** ควรมีการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานแนะแนวที่เหมาะสมและเพียงพอกับการส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ และผู้อำนวยการโรงเรียนควรให้การสนับสนุนในด้านงานแนะแนวอย่างต่อเนื่อง ควรมีนโยบายที่ชัดเจนและกำหนดความร่วมมือให้ทุกฝ่ายเห็นความสำคัญของการแนะแนวในบริการต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพตามที่กำหนดไว้ การสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ เช่น การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้นอกสถานที่ หรือการออกไปทัศนศึกษา โดยให้ผู้เรียนได้สัมผัสประสบการณ์ด้านอาชีพที่แท้จริง และเป็นอาชีพที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 ที่เน้นให้ผู้เรียนได้รู้จักและพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญในเบื้องต้นของตนเองก่อนออกไปสู่ตลาดอาชีพ ได้แก่ ทักษะความยืดหยุ่น ทักษะการปรับตัว การริเริ่มสร้างสรรค์ และความเป็นตัวของตัวเอง เป็นต้น โดยบุคลากรในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องควรตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนตามอาชีพที่เหมาะสมต่อไป

2. **การส่งเสริมบทบาทและพัฒนาบุคลากรด้านการแนะแนว** ควรให้ความสำคัญกับบทบาทของครูแนะแนวมากขึ้น เนื่องจากครูแนะแนวถือเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียน ดังนั้นครูแนะแนวจำเป็นต้องได้รับการอบรมพัฒนาและเพิ่มพูนความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติหน้าที่แนะแนวอยู่เสมอ เพื่อให้ครูแนะแนวนำความรู้ใหม่ ๆ มาทำความเข้าใจผู้เรียนและดึงศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยครูแนะแนวต้องพร้อมที่จะเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา มีทักษะความรู้ในด้านต่าง ๆ และต้องพัฒนาตนเองเกี่ยวกับนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้ตรงกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 เช่น ความริเริ่มสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสื่อสาร และความสามารถด้านภาษา เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนในการก้าวเข้าสู่โลกการทำงานที่มีความซับซ้อนมากขึ้นในยุคปัจจุบัน

3. **การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ของบุคลากรด้านงานแนะแนว** ควรมีการประสานงานติดต่อเครือข่ายด้านการแนะแนว เพื่อคอยให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญด้านการแนะแนวและการให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ และมีการติดตามการปฏิบัติหน้าที่ของครูแนะแนวอย่างชัดเจน เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างบุคลากรด้านการแนะแนวด้วยกันเองและกับผู้เรียนในสถานศึกษา อาจมีการเชิญวิทยากรหรือ

ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดอภิปรายบรรยายให้ความรู้ในด้านการศึกษาอาชีพ และการปรับตัวในสังคม รวมถึงการจัดบรรยายโดยนักศึกษารุ่นพี่ เพื่อให้ผู้เรียนได้ทำความเข้าใจกับลักษณะความเป็นไปของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในแง่ของการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แลกเปลี่ยนข้อมูลที่หลากหลายและข้อมูลที่น่าเชื่อถือ เพื่อเตรียมตัวเกี่ยวกับการวางแผนการศึกษา การวางแผนและปรับบุคลิกภาพในสังคมยุคใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไป

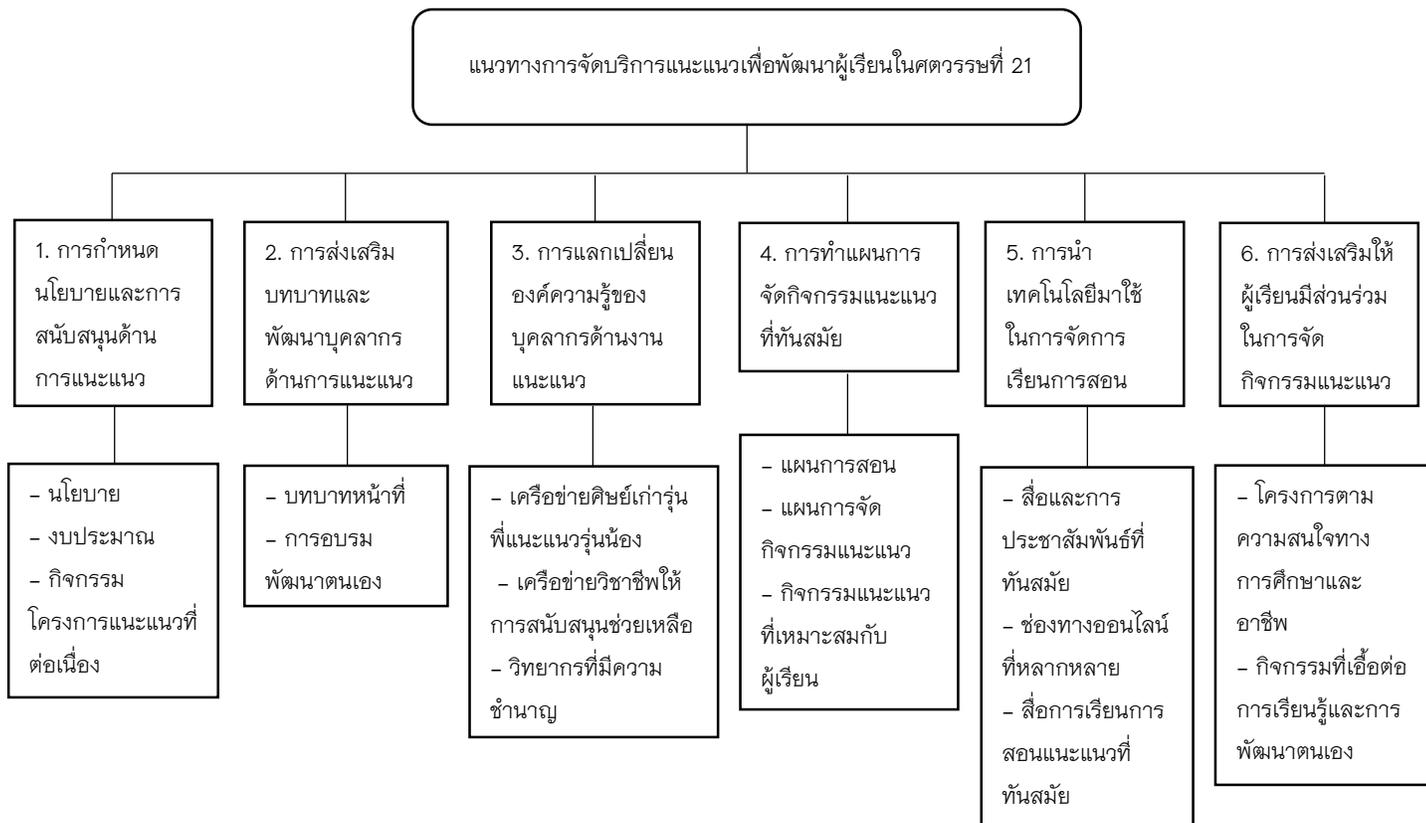
4. การทำแผนการจัดกิจกรรมแนะแนวที่ทันสมัย ในปัจจุบันพบว่าครูแนะแนวยังไม่สามารถสร้างกิจกรรมด้วยตัวเองได้ เพราะส่วนใหญ่ทำตามกันมาจากตำราทฤษฎี ซึ่งเป็นของที่มีอยู่เดิม แต่ในทางปฏิบัติจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ให้เหมาะสมกับผู้เรียนในยุคปัจจุบัน เนื่องจากมีความเปลี่ยนแปลงตามความต้องการในศตวรรษที่ 21 ดังนั้นจึงควรให้ความสำคัญกับแผนการสอนหรือแผนการจัดกิจกรรมแนะแนวที่เน้นกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพเฉพาะด้านและทันสมัย ตรงกับความต้องการที่แท้จริง เน้นผู้เรียนให้สามารถปฏิบัติงานได้หลากหลาย โดยอาศัยความรู้ในหลาย ๆ ด้านมาประยุกต์ใช้ การใช้เอกสารความรู้ที่ตรงกับความสนใจของผู้เรียนแต่ละช่วงวัย และการเสริมทักษะด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัว เรียนรู้และรับมือกับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ได้ตลอดเวลา เช่น การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับทักษะการคิด การแก้ปัญหา การรู้จักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น โดยอาศัยสิ่งที่คุณเรียนสนใจและสามารถเข้าถึงผู้เรียนได้ง่าย และสอดแทรกความรู้เข้าไปในการทำกิจกรรมภายในและภายนอกห้องเรียน โดยกิจกรรมแนะแนวควรมีความสุข ไม่ตึงเครียด มีการเสริมสร้างกำลังใจและสนับสนุนผู้เรียน ไม่ตีกรอบทางความคิด ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเอง เต็มเต็มความรู้ในสิ่งที่ผู้เรียนขาด และให้ในสิ่งที่จำเป็นแก่การนำไปใช้ในการดำรงชีวิตของผู้เรียนต่อไป

5. การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ควรมีการนำเทคโนโลยีที่หลากหลายและนวัตกรรมใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนควบคู่ไปกับการเรียนปกติ เพื่อให้สอดคล้องการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 และสอดแทรกความรู้เข้าไปในการทำกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน อีกทั้งผู้เรียนจำเป็นต้องมีความสามารถในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ผ่านทางสื่อและเทคโนโลยีต่าง ๆ อย่างถูกต้องเหมาะสม และแสดงถึงการมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยอาศัยความรู้ในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ ความรู้ด้านสารสนเทศ ความรู้เกี่ยวกับสื่อและความรู้ด้านเทคโนโลยี เช่น การส่งงานผ่าน E-mail การใช้โปรแกรม Photoshop การนำเสนอ

งานด้วย PowerPoint การทำ Portfolio การทำแบบทดสอบต่าง ๆ ผ่านช่องทางออนไลน์ การนำเทคโนโลยีเข้ามาในการประชาสัมพันธ์ เช่น การแชร์ข้อมูลข่าวสารลงในเว็บเพจของโรงเรียน การใช้แอปพลิเคชัน Line หรือ Facebook ในการกระจายข่าวสารและสามารถเข้าถึงได้ทุกอุปกรณ์ ไม่ว่าจะ เป็นคอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก แท็บเล็ต หรือโทรศัพท์มือถือ การพัฒนาระบบเก็บรวบรวมข้อมูลข่าวสารโดย นำเทคโนโลยีโปรแกรม GIS หรือทำระเบียบสะสมออนไลน์มาช่วยจัดเก็บข้อมูลผู้เรียน การเปิดช่องทาง การติดต่อสื่อสารที่หลากหลาย การสร้างแอปพลิเคชันหรือเว็บออนไลน์ที่ให้ผู้เรียนเข้าถึงบทเรียนได้ สะดวกรวดเร็ว การเลือกใช้สื่อที่เข้าถึงได้ง่าย เช่น วิดีทัศน์ infographic เป็นต้น

6. การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมแนะแนว ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานจัดโครงการต่าง ๆ ตามกลุ่มความสนใจ โดยได้รับคำแนะนำจาก ครูแนะแนว เพื่อเป็นการส่งเสริมและตอบสนองกิจกรรมที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียนได้มากที่สุด เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นทางการศึกษาและอาชีพของตนเองอย่างอิสระ ซึ่งถือเป็น ลักษณะของผู้เรียนที่พึงมีในศตวรรษที่ 21 โดยเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจใคร่รู้และค้นคว้า ด้วยตัวเอง การแสวงหาแบบอย่างที่ดีที่เหมาะสมกับตนเอง การค้นหาความสนใจความถนัด ทั้งด้าน การเรียนและอาชีพ อีกทั้งเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรักนับถือตนเอง และเสริมสร้างการ เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น โดยครูทำหน้าที่ในการช่วยแนะแนวและออกแบบกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนแต่ละ คนสามารถประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทั้งยังเป็นการฝึกฝนทักษะการคิดอย่างมี วิจารณญาณ การสื่อสาร และการร่วมมือกันให้กับผู้เรียนอีกด้วย

ดังสามารถสรุปแนวทางการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้ ดังแสดงในแผนภาพที่ 4.2

แผนภาพที่ 4.2 สรุปแนวทางการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ตอนที่ 3 คุณลักษณะและแนวทางส่งเสริมคุณลักษณะของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21

ในการศึกษาคุณลักษณะและแนวทางส่งเสริมคุณลักษณะของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูแนะแนวดีเด่น ครูแนะแนว ตัวแทนผู้ปกครอง ผู้เชี่ยวชาญด้านการแนะแนว สามารถสรุปคุณลักษณะและแนวทางส่งเสริมคุณลักษณะของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ได้ดังนี้

3.1 คุณลักษณะของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 มีดังนี้

1. จรรยาบรรณ (หน้าที่)

1.1 เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีความยุติธรรม เสมอภาค ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติของงานแนะแนว รวมทั้งมีจิตวิญญาณความเป็นครู สอนให้นักเรียนมีคุณธรรมและจริยธรรมด้วยเช่นกัน

1.2 ยึดมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ตามจรรยาบรรณด้านการแนะแนวโดยยอมรับในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่มีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน ยึดหลักสำคัญทางจิตวิทยาที่ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งนี้เพื่อให้สามารถช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเต็มศักยภาพและความสามารถ และเข้าใจนักเรียนอย่างไม่มีเงื่อนไข นอกจากนั้นสามารถเก็บรักษาความลับของนักเรียนหรือผู้รับบริการ มุ่งมั่นช่วยเหลือทุกคนอย่างให้เกิดเกียรติ เคารพสิทธิ และไม่หวังผลตอบแทนและแสวงหาผลประโยชน์ รวมทั้งไม่นำข้อมูลของนักเรียนหรือผู้รับบริการไปใช้ในทางไม่เหมาะสมหรือไม่ได้รับการยินยอม ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของนักเรียนหรือผู้รับบริการได้

1.3 ดำเนินการให้บริการแนะแนวทั้ง 5 บริการอย่างครบถ้วน มีคุณภาพเต็มใจ และรักษามาตรฐาน โดยครอบคลุมทั้งทางด้านการศึกษา อาชีพ และส่วนตัว โดยเข้าใจบทบาทของตนเองและเข้าใจงานแนะแนว โดยมีบทบาทเป็นผู้เอื้ออำนวย ประสานงานในการเข้าถึงข้อมูล สถานที่ และบุคคลต่าง ๆ ตามความต้องการของนักเรียน ทำหน้าที่ coaching แต่ไม่ใช่แนะนำ มีการเปลี่ยนบทบาทจากผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจ มีใจรัก ยอมรับ และศรัทธาในวิชาชีพหรืองานแนะแนว กล่าวคือ มีเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติหน้าที่แนะแนว โดยเห็นความสำคัญของบทบาทหน้าที่ครูแนะแนวในการช่วยเหลือ ส่งเสริม และพัฒนานักเรียนให้ประสบความสำเร็จ โดยมีใช้คิดว่าเป็นเพียงหน้าที่

1.4 ทำความเข้าใจนักเรียนเป็นรายบุคคลและลักษณะที่แตกต่างกัน โดยรู้ภูมิหลังของนักเรียน เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถเลือกหรือตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม เช่น การศึกษาต่อ อาชีพ ตลอดจนส่งเสริมให้นักเรียนค้นพบความถนัดของตน มีการค้นหาข้อมูล ตั้งเป้าหมาย และวางแผนชีวิต โดยพัฒนาตนตามความเหมาะสม รวมไปถึงรู้จักหาวิธีการจัดการกับอุปสรรคหากแนวทางที่วางไว้ไม่ประสบความสำเร็จ กล่าวคือส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักแก้ปัญหา โดยเข้าใจสาเหตุและหาวิธีการที่เหมาะสม โดยเน้นให้นักเรียนเป็นผู้คิด วิเคราะห์ และตัดสินใจด้วยตนเอง โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และแนวทางต่าง ๆ สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้

1.5 มีการตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนต่อเนื่องและรวดเร็ว (ทำงานเชิงรุกหรือทำงานให้ทันกับปัจจุบัน) มีการคัดกรองหรือตรวจสอบข้อมูลที่สำคัญต่อนักเรียนอยู่เสมอ เช่น โควตาทุน อาชีพต่าง ๆ มีการจัดกลุ่มนักเรียนตามความสามารถ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและสอดคล้องกับตลาดแรงงาน ตลอดจนมีการส่งเสริมทักษะทางด้านอาชีพแก่นักเรียน

1.6 ให้ความร่วมมือและมีการประสานงานร่วมกันกับครูประจำชั้นและผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างเต็มที่ ตลอดจนประสานงานกับผู้ปกครองเกี่ยวกับความสนใจ ความถนัดของนักเรียน เพื่อให้สามารถส่งเสริมนักเรียนได้อย่างเหมาะสมต่อไป

1.7 มีการส่งต่อเพื่อการช่วยเหลืออย่างเต็มที่หรือมีการช่วยเหลือดูแลหากนักเรียนมีข้อจำกัด เช่น สัญชาติ เป็นต้น

1.8 มีการสร้างองค์ความรู้ทางการแนะแนวให้เจริญงอกงาม

2. ทักษะความรู้

2.1 มีประสบการณ์สอนและจัดกิจกรรมแนะแนว ตลอดจนมีความรู้ในเรื่องของการแนะแนวการให้คำปรึกษา (ทักษะหรือเทคนิคการให้คำปรึกษา) โดยสามารถให้คำปรึกษาแก่นักเรียนและผู้ปกครองได้ มีความสามารถในการใช้เครื่องมือและแบบทดสอบต่าง ๆ การหาและรวบรวมข้อมูล รวมทั้งมีความรู้ทางจิตวิทยา เนื่องจากนักเรียนมีปัญหาที่ซับซ้อนขึ้น มีภาวะซึมเศร้า และปัญหาเรื่องของการควบคุมอารมณ์ และควรมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องพัฒนาการ เพื่อให้เข้าใจธรรมชาติของนักเรียนและสามารถใช้หลักจิตวิทยามาบริหารคนและบริหารงานได้ดี

2.2 มีความรอบรู้ในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น อาชีพ ซึ่งจะทำได้ทำให้สามารถแนะแนวให้นักเรียนรู้ถึงความต้องการของตน การทำ portfolio สำหรับนักเรียน รวมทั้งมีความรู้ด้านภาษาอังกฤษและเรื่องเกี่ยวกับระบบการศึกษาด้วย

2.3 สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดีโดยมีการนำสื่อหรือนวัตกรรมต่าง ๆ มาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่นักเรียน สามารถประยุกต์ใช้สื่อหรือเทคโนโลยีร่วมกับการให้บริการแนะแนว หรือคิดค้นนวัตกรรมต่าง ๆ ที่สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการให้บริการแนะแนว โดยรู้เท่าทันเทคโนโลยีและความเปลี่ยนแปลง สามารถเสาะหาและคัดเลือกข้อมูลที่ทันสมัย เหมาะสมซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน

และสามารถส่งเสริมนักเรียนให้สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และเกิดประโยชน์ด้วย ตลอดจนมีความสามารถในการนำแนวทางเดิมที่ดีไปผนวกกับเทคโนโลยีได้

3. บุคลิกภาพ

3.1 เป็นผู้ที่บุคลิกภาพดี ใจดี อบอุน่ จริ่งใจ เป็นกันเอง นำไว้วางใจ สามารถเข้าถึงนักเรียนได้ดีและนักเรียนสามารถเข้าถึงได้ง่าย ไม่รู้สึกอึดอัด และน่าศรัทธาเชื่อถือ

3.2 เป็นผู้ฟังที่ดีและไวต่อความรู้สึกของผู้อื่น เปิดกว้างทางความคิด ไม่ยึดเอาความคิดของตนเป็นที่ตั้ง สุภาพอ่อนโยน และ ร่าเริง ยิ้มแย้มแจ่มใส มีอารมณ์ขัน

3.3 เป็นผู้มีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือผู้อื่น มีความเมตตา โอบอ้อมอารี เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีจิตอาสา ทุ่มเท เสียสละ เอาใจใส่นักเรียน

3.4 เป็นผู้ที่มองโลกในแง่ดี มีความมั่นคงทางอารมณ์ ใจเย็น อดทนสูง สามารถยอมรับข้อผิดพลาด และรู้จักขอโทษและให้อภัยผู้อื่น (โดยเฉพาะผู้เรียน)

3.5 เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้น พัฒนาตนเองอยู่เสมอ

3.6 เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีแนวคิดที่ทันสมัย เป็นผู้นำทางความคิด กล้าแสดงความคิดเห็น มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นนักประเมินที่ดี และมีทักษะในการแก้ปัญหาและตัดสินใจที่ดี

3.7 เป็นผู้มีวินัยในตนเอง ซื่อสัตย์สุจริต และมีความพอเพียง

3.8 เป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน

4. มนุษยสัมพันธ์

4.1 สามารถร่วมงานกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีการปรับตัวเข้าหาผู้อื่นได้ทั้งกับนักเรียนและเพื่อนร่วมงาน ซึ่งมีความแตกต่างกัน มีการทำงานเป็นทีม

4.2 มีการสื่อสารในทางบวก มีศิลปะในการพูด สามารถประสานงานกับบุคคลอื่น ๆ หรือสร้างเครือข่ายในการทำงานได้ดี

5. อื่น ๆ

5.1 พัฒนาตนเองด้านอาชีพให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง หมั่นศึกษาหาความรู้ทางการแนะแนวอย่างต่อเนื่อง และฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ที่สำคัญต่อการแนะแนว

5.2 สนับสนุนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในงานแนะแนว เช่น นักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา

5.3 การส่งเสริมทักษะภาษาอังกฤษแก่นักเรียน

5.4 มีการติดตามข้อมูลข่าวสารให้ทันสมัยอยู่เสมอ ตลอดจนเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอไปพร้อมกับนักเรียน และปรับตัวให้ทันนักเรียน

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าคุณลักษณะของของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 นั้นควรมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่

1. จรรยาบรรณหรือบทบาทหน้าที่ เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งมีความเป็นครู ยึดมั่นปฏิบัติหน้าที่ตามจรรยาบรรณของการแนะแนว เข้าใจถึงธรรมชาติของมนุษย์ มุ่งช่วยเหลือโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน รวมทั้งมีการดำเนินการให้บริการแนะแนวครบทั้ง 5 บริการ ได้แก่ บริการสำรวจข้อมูลผู้เรียน บริการสนเทศ บริการให้การปรึกษา บริการจัดวางตัวบุคคล และบริการติดตามผล ให้ครอบคลุมทั้งการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม โดยมีบทบาทเป็นผู้เอื้ออำนวย ช่วยให้นักเรียนสามารถเลือกและตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมบนพื้นฐานของความเข้าใจตนเอง นอกจากนี้มีการติดตามคอยประสานความร่วมมือกับครูประจำชั้นและผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนอยู่เสมอ ตลอดจนมีการส่งต่อเพื่อการช่วยเหลือนักเรียนอย่างเต็มที่หากมีความจำเป็น รวมทั้งมีการสร้างองค์ความรู้ทางด้านการแนะแนวอยู่เสมอ

2. ทักษะความรู้ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์การสอนและจัดกิจกรรมแนะแนว โดยมีความรู้ทางด้านจิตวิทยา การให้คำปรึกษา ตลอดจนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องมือและแบบทดสอบต่างๆเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล นอกจากนี้ควรมีความรู้ในเรื่องต่างๆเพื่อสามารถส่งเสริมให้นักเรียนได้อย่างเต็มที่และสอดคล้องกับความต้องการ เช่น ความรอบรู้ในเรื่องอาชีพ ภาษา การทำ portfolio ระบบการศึกษา เป็นต้น รวมทั้งมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีพร้อมทั้งการสืบค้นข้อมูลที่ทันสมัย ถูกต้อง และเป็นประโยชน์ต่อนักเรียน ตลอดจนสามารถถ่ายทอดให้นักเรียนได้ โดยมีการพัฒนาและฝึกฝนทักษะพร้อมทั้งเรียนรู้สิ่งใหม่ๆอยู่เสมอ

3. บุคลิกภาพ เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ดี มีความจริงใจ น่าไว้วางใจ สุภาพอ่อนโยน ร่าเริงแจ่มใส มีอารมณ์ขัน นอกจากนี้เป็นผู้ฟังที่ดี ไวต่อความรู้สึกของผู้อื่น มีเมตตา เสียสละ และเอาใจใส่

นักเรียน รวมทั้งเป็นผู้ที่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี สามารถยอมรับข้อผิดพลาด และรู้จักให้อภัยผู้อื่น โดยเฉพาะผู้เรียน

4. มนุษยสัมพันธ์ เป็นผู้ที่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี สามารถปรับตัวได้ทั้งกับเพื่อนร่วมงานและนักเรียน เป็นผู้ที่มีการสื่อสารในทางบวก สามารถประสานหรือสร้างเครือข่ายในการทำงานที่ดี รวมทั้งส่งเสริมให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในงานแนะแนว

3.2 แนวทางส่งเสริมคุณลักษณะของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 มีดังนี้

สำหรับแนวทางส่งเสริมคุณลักษณะของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 สามารถดำเนินการ โดยครูแนะแนวเอง และบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ครูแนะแนว ดำเนินการได้ดังนี้

1.1 มีการกำหนดพันธกิจและวิสัยทัศน์ของงานแนะแนวอย่างชัดเจน เพื่อให้ทราบทิศทางในการดำเนินงานและแนวทางในการพัฒนาครูแนะแนว

1.2 ครูแนะแนวมีการส่งต่องานหรือถ่ายทอดงานแก่ครูแนะแนวในแต่ละรุ่น เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาครูแนะแนวอย่างต่อเนื่อง

1.3 ควรเข้ารับการฝึกอบรมให้มีความรู้ความเข้าใจในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านหลักการแนะแนวและบทบาทหน้าที่ของครูแนะแนว การให้คำปรึกษารวมทั้งแนวคิด ทฤษฎีการให้คำปรึกษาใหม่ๆ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการให้บริการการศึกษา เพื่อส่งเสริมให้ครูแนะแนวมีแนวทางช่วยเหลือนักเรียนที่หลากหลาย รวมทั้งพัฒนาความรู้ใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยา รู้จักการใช้เครื่องมือเพื่อศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล โดยให้มีคุณภาพและมีมาตรฐาน ตลอดจนมีการพัฒนาบุคลิกภาพ การใช้สื่อดิจิทัลให้เป็นประโยชน์ โดยสามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าทันและมีบทบาทเป็นโค้ชที่สามารถถ่ายทอดให้นักเรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลด้วยตนเองเพื่อเป็นการป้องกันปัญหา นอกจากนี้ ควรพัฒนาความรู้ด้านภาษาอังกฤษ และมีการศึกษาดูงานมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนาครูแนะแนว โดยเน้นให้เป็นครูที่สร้างคน มีการคิดที่เป็นระบบและเห็นคุณค่าของผู้อื่น

1.4 ครูแนะแนวควรมีการสร้างเครือข่าย ทั้งกับบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายหรือระหว่างสถานศึกษา เพื่อเป็นการส่งเสริมหรือพัฒนาครูแนะแนวในด้านต่าง ๆ

2. ผู้บริหารหรือโรงเรียน ดำเนินการได้ดังนี้

2.1 เป็นผู้นำในการกำหนดพันธกิจและวิสัยทัศน์ของงานแนะแนวให้ชัดเจน โดยสอดคล้องกับแผนพัฒนางานแนะแนวและทิศทางของการแนะแนว รวมทั้งมีการกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดความสำเร็จของครูแนะแนว

2.2 มีการกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมหรือพัฒนาครูแนะแนว มีแผนพัฒนาบุคลากรที่ชัดเจน โดยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาครูแนะแนว ทั้งในด้านความรู้ บทบาทให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งส่งเสริมให้มีความรู้ทางด้านจิตวิทยา มีการสนับสนุนเรื่องปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความพร้อมของครูแนะแนวต่อการปฏิบัติงานแนะแนว เช่น สถานที่ สื่อหรืออุปกรณ์ที่ทันสมัย งบประมาณ ระบบเทคโนโลยีที่เพียงพอต่อการพัฒนาครูแนะแนวหรือการปฏิบัติงานแนะแนวนอกจากนั้นควรมีการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกันทำงานระหว่างบุคลากรเก่าและบุคลากรใหม่ ตลอดจนสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนในสถานศึกษามีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาครูแนะแนวหรือความสามารถในการปฏิบัติงานของครูแนะแนว

2.3 มีการยกย่อง เชิดชูครูแนะแนวที่มีผลการปฏิบัติงานด้านงานแนะแนวดีเด่น ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนับสนุนและให้กำลังใจครูแนะแนวเพื่อพัฒนาตนเองต่อไป

3. หน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ดังนี้

3.1 มีระบบและกระบวนการผลิตครูแนะแนวที่มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยให้มีวุฒิการศึกษา (ปริญญาตรี) ที่สอดคล้อง มีการจัดอบรมด้านการแนะแนวหรือจิตวิทยาการแนะแนว โดยเฉพาะตามหลักที่คณะกรรมการแนะแนวการศึกษาและอาชีพกำหนดเพื่อส่งเสริมให้ครูทุกคนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของงานแนะแนว มีการกำหนดบทบาทความรับผิดชอบของการแนะแนวอย่างชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาความสามารถของครูแนะแนว ตลอดจนมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาครูแนะแนว โดยการเชิญผู้เชี่ยวชาญในงานแนะแนวมาบรรยายและแนะแนวทางในการทำหน้าที่ของครูแนะแนวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 มีการสร้างเครือข่ายครูแนะแนวและเครือข่ายต่าง ๆ ระหว่างสถานศึกษาหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีการส่งเสริมให้มีระบบพี่เลี้ยง เช่น ระหว่างโรงเรียนกับมหาวิทยาลัย โรงเรียนพี่โรงเรียนน้อง (โรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาเป็นพี่เลี้ยงแก่โรงเรียนขยายโอกาสและโรงเรียนประถมศึกษา) และส่งเสริมให้โรงเรียนศูนย์แนะแนวที่มีความพร้อมเป็นแหล่งความรู้ ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ และเป็นศูนย์ให้คำปรึกษาแก่ครูแนะแนวโรงเรียนเครือข่ายและโรงเรียนในเขตพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อเป็นแหล่งสนับสนุนหรือพัฒนาความสามารถหรือการปฏิบัติงานของครูแนะแนว

3.3 มีการจัดทำคู่มือ เช่น สำหรับครูที่ทำหน้าที่แนะแนว ครูที่ปรึกษา หรือมีฐานข้อมูล ส่วนกลางที่เป็นประโยชน์แก่การพัฒนาความรู้หรือความสามารถของครูแนะแนวหรือมีการจัดทำสื่อหรือนวัตกรรมที่สนับสนุนการปฏิบัติงาน โดยเน้นแก้ปัญหาในเชิงระบบซึ่งไม่ใช่แค่เพียงครูแนะแนว

3.4 ส่งเสริมครูแนะแนวให้มีการพัฒนาความรู้ทางการแนะแนว โดยมีการศึกษาอย่างเป็นระบบผ่านกระบวนการวิจัยในรูปแบบต่าง ๆ โดยหน่วยงานภาครัฐและกระทรวงศึกษาธิการให้การสนับสนุนช่วยเหลือหรือแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงานของครูแนะแนวให้มีประสิทธิภาพตามกรอบแนวทางการปฏิบัติที่ดี

ตอนที่ 4 ปัจจัยและเงื่อนไขที่สนับสนุนการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

คณะผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษารายกรณี จากผู้บริหารสถานศึกษา ครูแนะแนวดีเด่น ครูแนะแนว และผู้เชี่ยวชาญด้านการแนะแนว เกี่ยวกับปัจจัยและเงื่อนไขที่สนับสนุนการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ครูแนะแนว
2. ผู้บริหารสถานศึกษา
3. บุคลากรหรือผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง
4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. ครูแนะแนว

- 1.1 มีคุณวุฒิทางการแนะแนว สามารถจัดบริการแนะแนวครบทั้ง 5 บริการ ได้แก่ บริการ

สำรวจข้อมูลผู้เรียน บริการสนเทศ บริการให้คำปรึกษา บริการจัดวางตัวบุคคล และบริการติดตามผล โดยครอบคลุมทั้งด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม รวมทั้งมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.2 มีจำนวนครูแนะแนวหรือครูที่ทำหน้าที่แนะแนวต่อนักเรียนอย่างเหมาะสมคือ 1 : 500

1.3 มีการกำหนดหน้าที่และโครงสร้างงานแนะแนว ตลอดจนมีแผนปฏิบัติงานที่ชัดเจน

1.4 มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาตนเองให้มีความรู้และทักษะที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำมาใช้ในการทำงานแนะแนว โดยการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศและการจัดการข้อมูลของนักเรียนที่ถูกต้อง รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ เช่น โปรแกรมสารสนเทศแนะแนว 4.0 (Guidance Information System : GIS) ดังคำกล่าวที่ว่า “ต้องเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก”

1.5 สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี มีทักษะการสื่อสาร มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงาน ทุ่มเท เสียสละ และทำงานเชิงรุก

1.6 มีทีมงานแนะแนวที่เข้มแข็ง โดยครูแนะแนวต้องเป็นตัวแทนให้ครูที่ปรึกษาในโรงเรียน ตลอดจนมีเครือข่ายการทำงานกับกลุ่มภายนอกโรงเรียนเพื่อร่วมกันพัฒนานักเรียน

1.7 ต้องเข้าใจการพัฒนาคนในศตวรรษที่ 21 และนำทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สอดแทรกเข้าไปในงานแนะแนว ส่งเสริมให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ สื่อสาร อยู่ร่วมกับผู้อื่น ดังคำกล่าวที่ว่า “ถ้าห้องเรียนไม่เปลี่ยนก็ยาก”

1.8 มีการประเมินผลการดำเนินงานแนะแนวเพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามแผนงานที่กำหนดไว้

2. ผู้บริหารสถานศึกษา

2.1 มีความรู้ความเข้าใจในงานแนะแนว และให้ความสำคัญกับงานแนะแนว ให้การสนับสนุนทั้งในเรื่องอัตรากำลัง งบประมาณในการจัดโครงการ วัสดุอุปกรณ์ สื่อเทคโนโลยีการสืบค้นข้อมูล และความร่วมมืออื่น ๆ ดังคำกล่าวที่ว่า “ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับงานแนะแนว” และ “มี

ผู้อำนวยการหลายท่านที่เข้าใจว่าครูทุกคนเป็นครูแนะแนว ซึ่งเป็นความเข้าใจผิดอยู่มาก” เนื่องจากแม้จะมีการกำหนดให้ครูทุกคนมีบทบาทในการแนะแนว แต่ไม่ใช่ครูแนะแนว

2.2 มีนโยบายการดำเนินงานแนะแนว และระบบโครงสร้างการบริหารงานแนะแนวที่ชัดเจน เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน มีการบริหารงานโดยใช้ข้อมูลเป็นฐาน

2.3 ส่งเสริมให้ครูแนะแนวและครูที่ปฏิบัติงานแนะแนว ไปเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถด้านการแนะแนว เพื่อให้นำมาใช้ในการจัดบริการแนะแนวได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย เช่น การใช้เครื่องมือวัดต่าง ๆ ทางออนไลน์ การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ google form การใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น ไลน์ เฟสบุ๊ก เป็นต้น ในการจัดบริการแนะแนว

3. บุคลากรหรือผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง

3.1 บุคลากรในสถานศึกษา

3.1.1 ครูผู้สอนกลุ่มสาระต่าง ๆ เห็นความสำคัญของงานแนะแนว มีความเข้าใจในงานแนะแนว และมีทัศนคติที่ดีต่องานแนะแนว ให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3.1.2 ครูที่ได้รับมอบหมายให้จัดกิจกรรมแนะแนว มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระและวิธีการในการจัดกิจกรรมแนะแนว

3.1.3 นักเรียนได้รับการฝึกเป็นนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา (นักเรียน YC : Youth Counselor) เพื่อช่วยให้คำปรึกษาเพื่อนได้ ทำให้สามารถช่วยเหลือเพื่อนนักเรียนด้วยกันได้อย่างทันท่วงที

3.2 บุคลากรนอกสถานศึกษา

3.2.1 ผู้ปกครองและชุมชนให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการพัฒนาส่งเสริมนักเรียน เช่น ร่วมเป็นวิทยากรแนะแนวอาชีพ หรือให้ความรู้ในด้านอื่น ๆ แก่นักเรียน หรือรับนักเรียนเข้าฝึกงานในสถานประกอบการ เป็นต้น

3.2.2 ศิษย์เก่า สามารถมาเป็นวิทยากรให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้และทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ตลอดจนสามารถร่วมสมทบทุนเพื่อจัดกิจกรรมให้นักเรียน

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4.1 หน่วยงานที่กำกับดูแล ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.1.1 มีการกำหนดนโยบายและแผนงานเกี่ยวกับการแนะแนวทั้งระยะสั้นและระยะยาวที่มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับผู้ปฏิบัติทั้งสองส่วนกลาง เขตพื้นที่การศึกษา และโรงเรียน

4.1.2 มีการจัดสรรบุคลากรที่มีวุฒิการศึกษาด้านจิตวิทยาและการแนะแนวให้มีส่วนเหมาะสมกับจำนวนนักเรียนที่ต้องรับผิดชอบดูแล รวมทั้งจัดสรรงบประมาณให้กับงานแนะแนวในโรงเรียนเพื่อจัดทำโครงการต่าง ๆ

4.1.3 มีการจัดหาสื่อ เอกสาร และข้อมูลที่เป็นสำหรับครูแนะแนว เช่น แบบทดสอบข้อมูลอาชีพ แหล่งข้อมูลต่าง ๆ เป็นต้น

4.1.4 จัดอบรมเพื่อพัฒนาทักษะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานให้ครูแนะแนว

4.1.5 มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน การนำไปใช้ประโยชน์ ตลอดจนความคุ้มค่าของโครงการต่าง ๆ เพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป

4.2 หน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชน เข้าร่วมเป็นเครือข่ายแนะแนว เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะเป็นผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ร่วมฝึกอาชีพให้กับนักเรียนในช่วงปิดเทอม กรมจัดหางานร่วมแนะแนวอาชีพให้กับนักเรียน สถานประกอบการ เช่น บริษัทต่าง ๆ รับนักเรียนเข้าไปทำงาน สถาบันอุดมศึกษาร่วมผลิตสื่อ แบบวัดต่าง ๆ เพื่อใช้ในงานแนะแนว เป็นต้น

ตอนที่ 5 แนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การศึกษาการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษา ด้านการจัดบริการแนะแนวและการส่งเสริมคุณลักษณะครูแนะแนว และการวิเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไขที่สนับสนุนการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สามารถนำมาสังเคราะห์เพื่อสรุปเป็นแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ผ่านการวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วได้ดังต่อไปนี้

1. แนวทางสำหรับครูแนะแนว

2. แนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา
3. แนวทางสำหรับบุคลากรหรือผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง
4. แนวทางสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. แนวทางสำหรับครูแนะแนว

ครูแนะแนวเป็นบุคคลที่มีหน้าที่หลักในการดำเนินงานแนะแนวในโรงเรียน ผลการสังเคราะห์ในการวิจัยครั้งนี้สรุปแนวทางสำหรับครูแนะแนวได้ดังนี้

1.1 เก่งงาน มีการกำหนดขอบข่ายงานแนะแนวอย่างชัดเจนตามพันธกิจและวิสัยทัศน์ของงานแนะแนว เพื่อให้ครูแนะแนวและครูที่ทำหน้าที่แนะแนว ได้รับทราบบทบาทและมีทิศทางการปฏิบัติงาน มีแผนการปฏิบัติงานตลอดปี โดยสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสอดคล้องกับเป้าหมายของโรงเรียน เป็นไปตามสภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียน ทั้งนี้ครูแนะแนวต้องสามารถแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติด้วยการจัดกิจกรรมแนะแนว จัดบริการแนะแนวทั้ง 5 บริการ ได้แก่ บริการสำรวจข้อมูลผู้เรียน บริการสนเทศ บริการให้คำปรึกษา บริการจัดวางตัวบุคคล และบริการติดตามผล โดยครอบคลุมทั้งการศึกษา อาชีพ ส่วนตัว และสังคม นอกจากนั้นควรมีการนำเทคโนโลยีที่หลากหลายและนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการให้บริการแนะแนวและจัดกิจกรรมแนะแนว มีการพัฒนาระบบเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ Google form หรือ Line หรือมีการทำระบบประเมินสะสมออนไลน์ มีการทำแบบทดสอบต่าง ๆ ผ่านช่องทางออนไลน์ และมีการบริหารจัดการข้อมูลของนักเรียน มีการประชาสัมพันธ์และให้ข้อเสนอแนะด้านต่าง ๆ ผ่านทางเว็บเพจของโรงเรียน การมีข้อมูลสารสนเทศที่สามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ ทันสมัย โดยใช้โปรแกรมสารสนเทศแนะแนว 4.0 (Guidance Information System : GIS) มีการใช้แอปพลิเคชัน Line หรือ Facebook ในการติดต่อสื่อสาร การให้คำปรึกษา รวมทั้งมีการสร้าง Webboard เพื่อเป็นช่องทางให้นักเรียนถามปัญหาด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคมได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ต้องเป็นข้อมูลที่ทันสมัย ทันเหตุการณ์ และเป็นปัจจุบัน รวมทั้งมีการประเมินผลการปฏิบัติงานแนะแนว เพื่อดูผลการปฏิบัติงานและเป็นการติดตามผลบริการแนะแนวหรือบริการที่จัดให้กับนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อพัฒนางานแนะแนวอย่างต่อเนื่องต่อไป

1.2 เรียนรู้ตลอดชีวิต มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ รวมทั้งส่งเสริมนักเรียนให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยเช่นเดียวกัน ครูแนะแนวและครูที่ทำหน้าที่แนะแนวควรมีการฝึกอบรมให้มีความรู้ความเข้าใจในด้านต่าง ๆ เช่น หลักการแนะแนว จรรยาบรรณ และบทบาทหน้าที่ของครูแนะแนว การให้คำปรึกษารวมทั้งแนวคิด ทฤษฎีการให้คำปรึกษาใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการให้บริการการศึกษา เพื่อเกิดแนวทางการช่วยเหลือที่หลากหลาย รวมทั้งความรู้ใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยา รู้จักการใช้เครื่องมือเพื่อศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล ที่มีคุณภาพและมีมาตรฐาน ตลอดจนมีการพัฒนาบุคลิกภาพ การใช้สื่อดิจิทัลให้เป็นประโยชน์ โดยสามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าทัน สามารถเป็นโค้ชและถ่ายทอดให้นักเรียนสามารถค้นหาและเข้าถึงข้อมูลด้วยตนเองอย่างเท่าทัน โดยรู้จักใช้ข้อมูลจากสื่อออนไลน์หรือสังคมออนไลน์ เพื่อเป็นการส่งเสริมพัฒนาและป้องกันปัญหา มีการใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการเก็บบันทึกข้อมูล มีความรู้ด้านภาษาอังกฤษ และมีการศึกษาดูงาน มีการเรียนรู้ร่วมกันในลักษณะของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) ช่วยเหลือแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนวิธีการทำงาน (ปัญหาเหมือนกัน วิธีดำเนินการแก้ไขอาจต่างกัน) ด้วยการนำส่วนดีมาเสริมซึ่งกันและกัน โดยเน้นครูที่สร้างคน มีการคิดเป็นระบบ และเห็นคุณค่าในตนเองผู้อื่น นอกจากนี้ควรมีการศึกษาวิจัยในชั้นเรียนหรือสามารถพัฒนางานแนะแนวที่ปฏิบัติอยู่เป็นประจำไปสู่การดำเนินงานวิจัยได้

1.3 ทำงานเชิงรุก มีการปฏิบัติงานแนะแนวในเชิงรุก เพื่อให้ความช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น มีข้อมูลที่ทันสมัยและถูกต้องเพื่อทำความเข้าใจและนำมาประยุกต์ใช้กับบริบทของนักเรียนในโรงเรียน เน้นการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน โดยการจัดกิจกรรมแนะแนวให้นักเรียนเป็นผู้เรียนเชิงรุก (Active learner) ครูแนะแนวมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้นักเรียนหาข้อมูลต่าง ๆ ที่สนใจด้วยตนเองและนำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกัน รวมทั้งมีการทำงานร่วมกันระหว่างครูแนะแนว นักเรียน และผู้ปกครอง ในการวางแผนและตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษาต่อและประกอบอาชีพของนักเรียน โดยเน้นให้นักเรียนรู้จักตนเองให้มากที่สุด จากข้อสนเทศ การทำแบบทดสอบหรือกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับอาชีพ ทั้งนี้เน้นให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ และมีความเข้าใจเกี่ยวกับตลาดแรงงาน นอกจากนี้ยังมีการดูแลติดตามนักเรียนเรียนรวมที่ต้องการการดูแลช่วยเหลือเฉพาะกรณี

1.4 มีเครือข่าย มีการประสานงานและสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานแนะแนวในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนาส่งเสริม ป้องกันและแก้ไขปัญหาให้แก่ นักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในและนอกสถานศึกษา โดยผู้ที่เกี่ยวข้องภายในสถานศึกษา เช่น ครูที่ปรึกษา เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองเพื่อจำแนกนักเรียน โดยนำข้อมูลต่าง ๆ ที่มีมาใช้ในการพัฒนานักเรียนให้เต็มตามศักยภาพและเหมาะสมกับนักเรียนเป็นรายบุคคล หรือมีการฝึกทักษะหรืออบรมนักเรียนให้เป็นแกนนำนักเรียนที่ปรึกษา (YC : Youth Counselor) ส่วนหน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องภายนอกสถานศึกษา เช่น ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า ครูแนะแนวในสถานศึกษาต่าง ๆ นักจิตวิทยา สำนักงานคุมประพฤติ โรงพยาบาล ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน มหาวิทยาลัย สถานประกอบการต่าง ๆ รวมทั้งองค์กรวิชาชีพจิตวิทยาการแนะแนว เช่น สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย สมาคมจิตวิทยาแห่งประเทศไทย สมาคมจิตวิทยาการปรึกษา เป็นต้น พร้อมทั้งมีการสร้างเครือข่ายกับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า สถาบันการศึกษา สถานประกอบการต่าง ๆ เพื่อขอความร่วมมือในการแนะแนวอาชีพ และเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนและสำนักพิมพ์ต่างๆ เข้ามา มีบทบาทในการแนะแนว ในด้านการทำสื่อนวัตกรรมใหม่ ๆ จัดนิทรรศการเพื่อการแนะแนว หรือมาแนะแนวการศึกษาและประกอบอาชีพให้แก่ นักเรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับโลกของอาชีพ ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักตน รู้จักงาน และรู้จักอาชีพ

2. แนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

2.1 การเป็นผู้สร้าง

2.1.1 เป็นผู้นำในการกำหนดพันธกิจและวิสัยทัศน์ของงานแนะแนวให้ชัดเจน โดยสอดคล้องกับแผนพัฒนางานแนะแนว และทิศทางของการแนะแนว รวมทั้งมีการกำหนดเป้าหมายตัวชี้วัดความสำเร็จของงานแนะแนวและมีการประเมินผลตามมาตรฐานการแนะแนวอย่างเป็นระบบครบวงจร

2.1.2 มีการกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมการปฏิบัติงานแนะแนวอย่างต่อเนื่อง มีระบบพัฒนาครูแนะแนว มีแผนพัฒนาบุคลากรที่ชัดเจนโดยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาครูแนะแนวทั้งในด้านความรู้ และบทบาท เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

2.2 การเป็นผู้ส่งเสริม

2.2.1 ส่งเสริมครูแนะแนวให้มีความรู้ทางด้านจิตวิทยา มีการสนับสนุนเรื่องปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความพร้อมของการปฏิบัติงานแนะแนว เช่น สถานที่ (ห้องแนะแนว ห้องให้คำปรึกษา) สื่อ/อุปกรณ์ที่ทันสมัย งบประมาณ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน และแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการบริหารจัดการแนะแนว

2.2.2 มีการส่งเสริมให้ทุกฝ่ายเห็นความสำคัญของงานแนะแนว ตลอดจนสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนในสถานศึกษาให้ความร่วมมือร่วมใจในการดำเนินงานแนะแนว โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ด้านการแนะแนว

2.2.3 ให้การสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมของโรงเรียนโดยไม่เน้นเพียงด้านวิชาการ แต่ควรให้ความสำคัญด้านทักษะชีวิต การใช้ชีวิตอยู่ในสังคม อาชีพ การทำงาน และการสื่อสารเทคโนโลยีสารสนเทศควบคู่ไปด้วย

2.2.4 มีการยกย่อง เชิดชู ประกาศเกียรติคุณแก่ครูแนะแนวที่มีผลการปฏิบัติงานด้านงานแนะแนวดีเด่น เพื่อเป็นการสนับสนุน สร้างขวัญและกำลังใจแก่ครูแนะแนว

2.3 การเป็นผู้ประสานงาน

2.3.1 มีการประสานความร่วมมือ (MOU) กับหน่วยงานต่าง ๆ ที่ครอบคลุมการช่วยเหลือนักเรียนทั้งทางด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม

2.3.2 สร้างโรงเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากชุมชนใกล้เคียง เพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนที่ตนอาศัย

2.3.3 การสร้างเครือข่ายกับองค์กรภายนอก ระหว่างโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชน

2.3.4 การประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ ในเรื่องงานเอกสารและข้อมูลเกี่ยวกับงานแนะแนว เช่น ครูที่ปรึกษา ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ

2.4 การเป็นผู้ตรวจสอบ

2.4.1 การประเมินผล การดูแล การนิเทศและติดตามผลการดำเนินงานแนะแนวและมีการนำผลการประเมินมาใช้ปรับปรุง พัฒนาการปฏิบัติงานแนะแนวอย่างต่อเนื่อง

2.5 การเป็นผู้พัฒนา

2.5.1 โรงเรียนควรมีระบบโครงสร้างการบริหารงานแนวนอน และมีคณะทำงานหรือคณะกรรมการแนวนอนอย่างชัดเจน ให้ทำงานเป็นทีมและทำงานอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน ออกแบบหลักสูตรกิจกรรมแนวนอนและการบริการแนวนอน โดยมีการสอบถามความต้องการของนักเรียน

2.5.2 การใช้นโยบายแนวนอนเชิงรุกให้สอดคล้องกับอาชีพในอนาคต การจัดให้นักเรียนออกไปเรียนรู้ตามแหล่งเรียนรู้อาชีพต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนมีข้อมูลเพียงพอในการเลือกศึกษาต่อและสามารถประกอบอาชีพได้ตามความถนัด ความสามารถ ความสนใจ และตรงตามความต้องการของตนเอง

3. แนวทางสำหรับบุคลากรหรือผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง

3.1 บุคลากรในสถานศึกษา

3.1.1 ครูผู้สอนกลุ่มสาระต่าง ๆ ควรให้ความสำคัญกับงานแนวนอนและมีส่วนร่วมในการแนวนอนกับครูแนวนอน ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การสังเกตพฤติกรรมนักเรียนเพื่อจะได้ให้ความช่วยเหลือนักเรียนได้ทันที่ รวมทั้งให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมแนวนอน และการจัดโครงการด้านการแนวนอนต่าง ๆ เพื่อพัฒนาส่งเสริมนักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างเต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

3.1.2 ครูที่ปรึกษา ควรมีบทบาทในการแนวนอนมากขึ้น โดยเพิ่มพูนความรู้ด้านการแนวนอนและการจัดกิจกรรมแนวนอนที่เป็นมาตรฐาน

3.1.3 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นองค์คณะบุคคลที่ประกอบด้วยตัวแทนหน่วยงาน ซึ่งมีส่วนในการพัฒนาการศึกษา ควรให้การสนับสนุนด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3.1.4 นักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา (นักเรียน YC: Youth Counselor) ควรมีความรู้เบื้องต้นในการให้คำปรึกษา เพื่อช่วยเหลือเพื่อนนักเรียนได้ทันที่ รวดเร็วและตรงจุด อีกทั้งสามารถช่วยเหลืองานแนวนอน และระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้เป็นอย่างดี

3.1.5 นักเรียน ควรมีโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานจัดโครงการ
แนะแนวต่าง ๆ ตามกลุ่มความสนใจและความต้องการ โดยได้รับคำแนะนำจากครูแนะแนว เพื่อเป็น
การส่งเสริมและตอบสนองกิจกรรมที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียนได้มากที่สุด และเปิดโอกาสให้
ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นทางการศึกษาและอาชีพของตนเองอย่างอิสระ

3.2 บุคลากรนอกสถานศึกษา

3.2.1 ผู้ปกครองและชุมชน ให้ความร่วมมือในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และร่วม
สนับสนุนส่งเสริมเกี่ยวกับการแนะแนวการศึกษาต่อและอาชีพ เช่น การเป็นวิทยากร การรับนักเรียน
เข้าฝึกงาน เป็นต้น

3.2.2 สื่อสารมวลชน เครือข่ายบุคคลสำคัญที่มีชื่อเสียง เช่น เนตไอดอล ศิลปินดารา
เครือข่ายสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ต่าง ๆ ที่เข้าถึงผู้เรียนได้ง่ายและรวดเร็ว เพื่อประสานความร่วมมือให้
ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาและอาชีพแก่นักเรียน เช่น Unigang Campus star, ทฤษฎีปัญญา, SCG,
SAMSUNG, MAMA, เด็กดีดอทคอม, ครูวันดีดอทคอม, ครูไทยดอทคอม เป็นต้น

3.2.3 ทีมสหวิชาชีพต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการสอดส่องดูแลนักเรียน เพื่อติดต่อ
ประสานงานการให้ความช่วยเหลือและดูแลนักเรียนได้อย่างรอบด้าน ในการป้องกันแก้ไขปัญหา
ส่งเสริมพัฒนานักเรียน ได้อย่างรวดเร็วและตรงกับสภาพความต้องการของนักเรียนมากขึ้น เช่น
กระทรวงยุติธรรม กรมคุมประพฤติ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงาน และกระทรวงศึกษาธิการ
 เป็นต้น

4. แนวทางสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4.1 หน่วยงานภาครัฐ

4.1.1 กระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(สพฐ.) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพม, สพป.) และสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ควรมีแผนและ
แนวปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับผู้ปฏิบัติทั้งส่วนกลางและสถานศึกษา เกี่ยวกับการพัฒนางานแนะแนวทั้ง
ระยะสั้นและระยะยาว ตลอดจนมีการติดตามผลการดำเนินงานด้านการแนะแนวในสถานศึกษาอย่าง
ต่อเนื่องเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น ตามโครงสร้างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2551 กำหนดให้กิจกรรมแนะแนวเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และกำหนดโครงสร้าง เวลาในการจัดกิจกรรมแนะแนวตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-มัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งควรมีการกำกับดูแล ให้โรงเรียนมีการดำเนินการจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียนให้ครบทุกระดับชั้นตามบริบทของแต่ละโรงเรียน

4.1.2 มีการสร้างเครือข่ายภาคีรัฐในระดับพื้นที่ เช่น สำนักจัดหางานจังหวัด สถาบันการศึกษา เป็นต้น เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณสมบัติที่เหมาะสมตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานในพื้นที่นั้น ๆ

4.1.3 หน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่จัดการศึกษา ร่วมกันผลิตและพัฒนาครูที่ปฏิบัติงานแนะแนว ได้แก่ สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา มีการผลิตครูแนะแนวที่มีคุณภาพและมาตรฐานในระดับปริญญาตรีด้านการแนะแนวหรือจิตวิทยาการแนะแนว รวมทั้งจัดฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมให้ครูทุกคนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของครูแนะแนว เพื่อให้สามารถทำงานแนะแนวได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมการใช้ระบบพี่เลี้ยง เช่น ระหว่างโรงเรียนกับมหาวิทยาลัย หรือใช้แนวทางโรงเรียนพี่โรงเรียนน้อง โดยโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาเป็นพี่เลี้ยงให้โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และโรงเรียนระดับประถมศึกษา ตลอดจนส่งเสริมให้โรงเรียนที่เป็นศูนย์แนะแนวประจำจังหวัดของแต่ละสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีความพร้อมในการเป็นแหล่งความรู้ ข้อมูลสารสนเทศ ข่าวสารต่างๆ และเป็นศูนย์ให้คำปรึกษาแก่ครูแนะแนวในโรงเรียนเครือข่าย และโรงเรียนในเขตพื้นที่

4.1.4 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนอัตรากำลังควรมีการสำรวจอัตราครูแนะแนวในแต่ละโรงเรียนให้มีความเพียงพอและเหมาะสมกับสัดส่วนของนักเรียนในโรงเรียน และคัดสรรบุคลากรเพื่อมาปฏิบัติหน้าที่แนะแนวที่มีคุณภาพและมีความรู้ความสามารถเฉพาะทาง เช่น ครูแนะแนว นักจิตวิทยา นักแนะแนว เป็นต้น เพื่อให้สามารถจัดบริการแนะแนวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.1.5 หน่วยงานภาครัฐมีการจัดทำคู่มือสำหรับครูที่ปฏิบัติงานแนะแนว เช่น สำหรับครูที่ปรึกษา มีฐานข้อมูลส่วนกลางที่เป็นประโยชน์แก่นักเรียน มีการทำสื่อ หรือนวัตกรรมในการแนะแนวแก่นักเรียน มีการจัดโครงการตลาดนัดอาชีพ โดยหน่วยงานของรัฐ และสถานประกอบการต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทมากขึ้น

4.1.6 หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาความรู้ทางการแนะแนว โดยมีการศึกษาอย่างเป็นระบบผ่านกระบวนการวิจัยในรูปแบบต่าง ๆ โดยหน่วยงานภาครัฐและกระทรวงศึกษาธิการสนับสนุนให้ความช่วยเหลือ แนะนำปรึกษาเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติงานแนะแนวให้มีประสิทธิภาพตามกรอบแนวทางการปฏิบัติที่ดี

4.1.7 หน่วยงานภาครัฐร่วมกับทีมสหวิชาชีพต่าง ๆ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เช่น กระทรวงยุติธรรมในแง่ของกฎหมายเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน กรมคุมประพฤติซึ่งทำหน้าที่ในการดูแลเด็กที่กระทำความผิดร่วมกับโรงเรียน กระทรวงสาธารณสุขในการดูแลเรื่องสุขภาพกายสุขภาพจิตของนักเรียน และกระทรวงศึกษาธิการในการจัดตั้งกลุ่มสรวัดรนักเรียน เป็นต้น

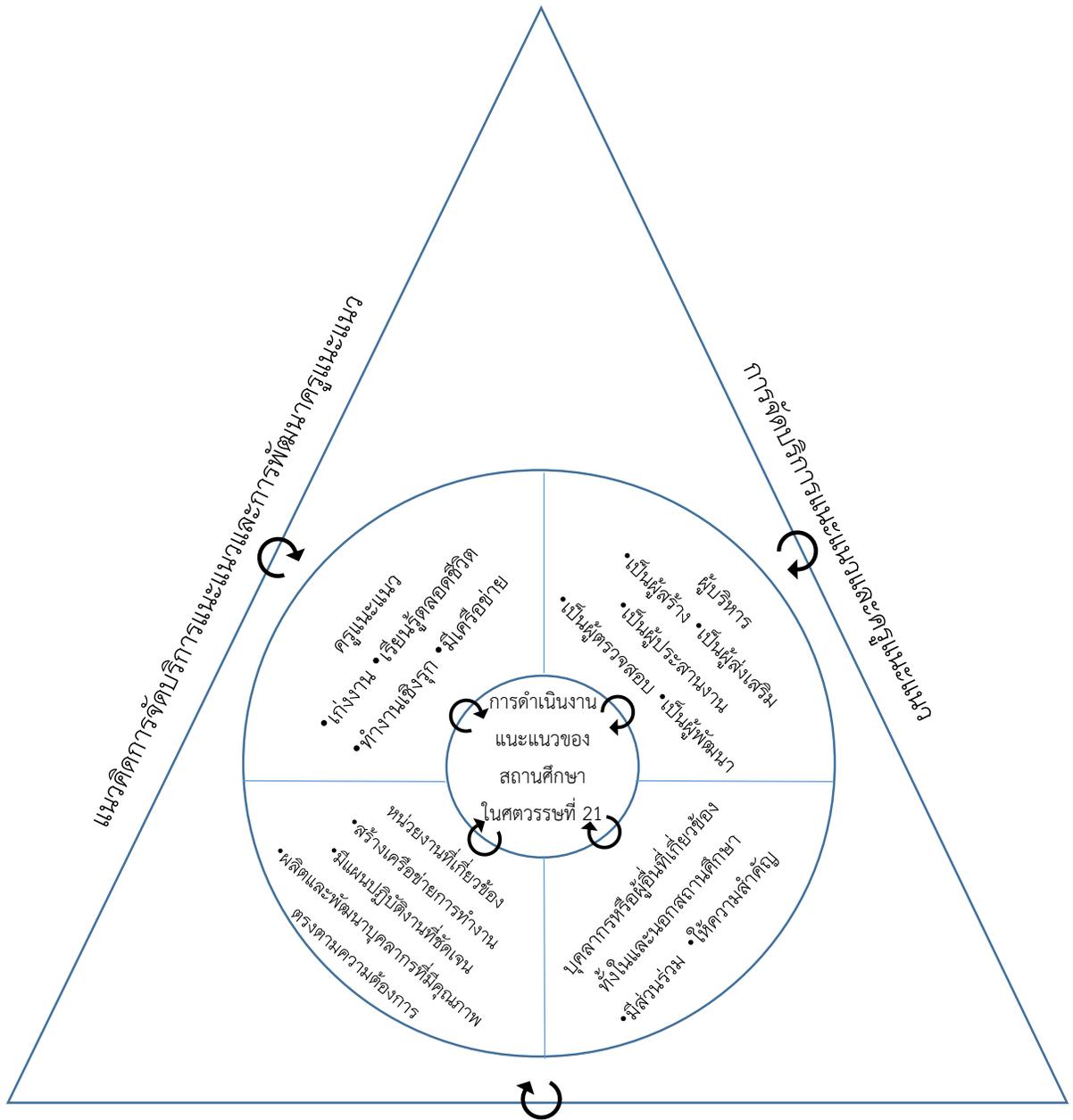
4.2 หน่วยงานภาคเอกชน

4.2.1 การทำงานสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภาคเอกชนเพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ ๆ เกี่ยวกับงานแนะแนวร่วมกับองค์กรวิชาชีพจิตวิทยาและการแนะแนวต่าง ๆ โดยควรมีการจัดกิจกรรมที่สนับสนุนการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านการแนะแนวตลอดปีอย่างต่อเนื่อง เช่น สมาคมนแนะแนวแห่งประเทศไทย สมาคมจิตวิทยา สมาคมจิตวิทยาการศึกษา ชมรมครูแนะแนวประจำจังหวัด เป็นต้น

4.2.2 การสร้างเครือข่ายกับภาคเอกชนในระดับพื้นที่ เช่น ในสถานประกอบการ เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณสมบัติที่เหมาะสมตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานในพื้นที่นั้น ๆ รวมทั้งเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ตรงในอาชีพโดยการรับนักเรียนเข้าไปทำงานในสถานประกอบการต่าง ๆ

4.2.3 หน่วยงานภาคเอกชนมีการจัดอบรมพัฒนาความรู้และทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการนำไปใช้พัฒนางานแนะแนวในปัจจุบัน โดยมีการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับงานแนะแนวได้อย่างทันสมัย เช่น แบบวัด เครื่องมือที่ช่วยบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ เป็นต้น

สำหรับแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังแสดงในแผนภาพที่ 4.3

ปัจจัยและเงื่อนไขความสำเร็จของการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษา

แผนภาพที่ 4.3 แนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะและแนวทางการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 2) ศึกษาคุณลักษณะและแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 3) วิเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไขที่สนับสนุนการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 4) เสนอแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัย การสัมภาษณ์ การศึกษารายกรณี และการประชุมวิพากษ์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ครูแนะแนวดีเด่น จำนวน 4 คน ครูแนะแนว จำนวน 11 คน คณะกรรมการแนะแนวจากโรงเรียนพรหมานุสรณ์ และ โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา ผู้เรียน จำนวน 24 คน และผู้ปกครอง จำนวน 2 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจงจากสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในภูมิภาคตะวันตก ผู้เชี่ยวชาญด้านการแนะแนว จำนวน 3 คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการวิพากษ์ และให้ข้อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำนวน 8 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แนวทางการศึกษารายกรณีในสถานศึกษา 2) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับลักษณะและแนวทางการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 3) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับคุณลักษณะและแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 4) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 5) แนวคำถามในการประชุมวิพากษ์แนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ดำเนินการสร้างโดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดตามประเด็นที่ศึกษา และผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และในส่วนของแบบสัมภาษณ์มีการนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัย และทำการ

ตรวจสอบผลการวิจัยโดยใช้การตรวจสอบสามเส้าของผู้ให้ข้อมูล (Triangulation of Sources) และการวิพากษ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ

สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ นำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. ลักษณะและแนวทางการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สรุปผลได้ดังนี้

1.1 ลักษณะการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีดังต่อไปนี้

1) บริการสำรวจข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล (Individual Inventory Service) พบว่า มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้มากขึ้น โดยจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ มีเว็บไซต์ข่าวสารการศึกษาและอาชีพที่ทันสมัย มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียน เช่น แนวทางการศึกษาต่อ การเลือกโปรแกรมการเรียน หลักสูตรการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลของโรงเรียน การเตรียมตัวสอบ การสร้างสมาธิในการเรียน เป็นต้น 2) บริการสารสนเทศ (Information Service) พบว่า มีการให้ข้อมูลข่าวสารและความรู้ต่าง ๆ แก่ผู้เรียนที่หลากหลาย ทั้งด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม โดยการแบ่งปันข้อมูลผ่านเว็บไซต์ของทางโรงเรียน และเปิดช่องทางการสื่อสารในสังคมออนไลน์ อีกทั้งมีการเชิญผู้ปกครองแต่ละอาชีพมาแนะแนวและจัดอภิปรายบรรยายให้ความรู้ด้านอาชีพแก่ผู้เรียน 3) บริการให้การปรึกษา (Counseling Service) พบว่า มีการจัดบริการให้การปรึกษาแก่ผู้เรียนในหลากหลายช่องทาง และมีกิจกรรม YC (Youth Counseling) ซึ่งให้ผู้เรียนได้พูดคุยปรึกษาเรื่องเรียนและส่วนตัวกับเพื่อนที่ปรึกษา มีการจัดบริการให้การปรึกษาผู้ปกครอง เพื่อความเข้าใจที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับเป้าหมายทางการเรียนและอาชีพของผู้เรียน ตลอดจนการประสานงานส่งต่อผู้เรียนเพื่อช่วยเหลือดูแลผู้เรียนกลุ่มเสี่ยง 4) บริการจัดวางตัวบุคคล (Placement Service) พบว่า มีการบริการเพื่อช่วยเหลือผู้เรียนอย่างเป็นระบบ โดยให้ผู้เรียนเลือกวิชาเรียนตามความถนัดของตนเอง การจัดหาทุนการศึกษาทั้งภายในและภายนอก และดำเนินการช่วยเหลือผู้เรียนร่วมกับระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน 5) บริการติดตามผล (Follow-up Service) พบว่า มีการติดตามดูแลพฤติกรรมของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ติดตามผลการสอบเข้ามหาวิทยาลัยของผู้เรียน และการติดตามรุ่นพี่ที่จบการศึกษาไปแล้วให้กลับมาแนะแนวรุ่นน้องอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการติดตามโครงการต่าง ๆ ที่ได้

จัดทำขึ้นผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนี้ยังมีการติดตามเพื่อปรับปรุงกิจกรรมของครูหลังจากการนำกิจกรรมต่าง ๆ มาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

1.2 แนวทางการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีดังต่อไปนี้

1) การกำหนดนโยบายและการสนับสนุนด้านการแนะแนว พบว่า ควรมีนโยบายที่ชัดเจน และกำหนดความร่วมมือให้ทุกฝ่ายเห็นความสำคัญของการแนะแนวในบริการต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพตามที่กำหนดไว้ 2) การส่งเสริมบทบาทและพัฒนาบุคลากรด้านการแนะแนว พบว่า ครูแนะแนวจำเป็นต้องได้รับการเพิ่มพูนความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติหน้าที่อยู่เสมอ เพื่อนำความรู้ใหม่ ๆ มาทำความเข้าใจผู้เรียนและตั้งศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ของบุคลากรด้านงานแนะแนว พบว่า ควรมีการติดตามการปฏิบัติหน้าที่ของครูแนะแนวอย่างต่อเนื่อง ควรมีการเชิญวิทยากรหรือผู้ที่มีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ 4) การทำแผนการจัดกิจกรรมแนะแนวที่ทันสมัย พบว่า ควรให้ความสำคัญกับแผนการจัดกิจกรรมแนะแนวที่เน้นกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพ ตรงกับความต้องการที่แท้จริง เน้นผู้เรียนให้สามารถนำความรู้หลาย ๆ ด้านมาประยุกต์ใช้ 5) การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน พบว่า ควรมีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ สอดแทรกเข้าไปในการทำกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน เช่น การใช้โปรแกรม Photoshop การเลือกใช้สื่อที่เข้าถึงได้ง่าย เช่น วีดิทัศน์ infographic เป็นต้น 6) การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมแนะแนว พบว่า ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นทางการศึกษาและอาชีพของตนเองอย่างอิสระ โดยกระตุ้นให้ค้นคว้าด้วยตัวเอง มีครูทำหน้าที่ในการช่วยแนะนำและออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียน ทั้งยังเป็นการฝึกฝนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสื่อสารและการร่วมมือกันให้กับผู้เรียนอีกด้วย

2. คุณลักษณะและแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 สรุปผลได้ดังนี้

2.1 คุณลักษณะของของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 นั้น มีองค์ประกอบดังนี้ 1) ด้านจรรยาบรรณ เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ จริยธรรม มีความเป็นครู ยึดมั่นในจรรยาบรรณของการแนะแนว มีการจัดบริการแนะแนวครบทั้ง 5 บริการ โดยครอบคลุมทั้งการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม นอกจากนี้ยังมีบทบาทเป็นผู้เอื้ออำนวย โดยช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจตนเอง และมีการประสาน

ความร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนจะมีการส่งต่อเพื่อการช่วยเหลือ 2) ด้านความรู้และทักษะ โดยมีประสบการณ์การสอนและจัดกิจกรรมแนะแนว มีความรู้ทางจิตวิทยา การให้คำปรึกษา การใช้เครื่องมือและแบบทดสอบต่าง ๆ และมีความรอบรู้ในเรื่องเทคโนโลยี อาชีพ ภาษา ระบบการศึกษา เป็นต้น โดยมีการพัฒนาและฝึกฝนทักษะอยู่เสมอ 3) ด้านบุคลิกภาพเป็นผู้ที่มีความจริงใจ น่าไว้วางใจ อ่อนโยน เป็นผู้ฟังที่ดี เอาใจใส่นักเรียน ไวต่อความรู้สึกของผู้อื่น ควบคุมอารมณ์ได้ดี ยอมรับข้อผิดพลาดและรู้จักให้อภัยผู้อื่น และ 4) ด้านมนุษยสัมพันธ์ เป็นผู้ที่ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี มีการสื่อสารในทางบวก และมีความสามารถในการประสานหรือสร้างเครือข่ายในการทำงาน

2.2 แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ตามบทบาทของผู้เกี่ยวข้อง ได้ดังนี้

1) ครูแนะแนว

ควรมีการกำหนดพันธกิจและวิสัยทัศน์ของงานแนะแนวอย่างชัดเจน เพื่อให้ทราบทิศทางในการดำเนินงาน มีการฝึกอบรมให้มีความรู้ในด้านต่าง ๆ เช่น การแนะแนว การให้คำปรึกษา การใช้เครื่องมือเพื่อศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล รวมทั้งความรู้ทางจิตวิทยา ตลอดจนแสวงหาความรู้และทักษะใหม่ ๆ ที่เอื้อต่อการพัฒนาครูแนะแนว เช่น การใช้สื่อดิจิทัล การเข้าถึงข้อมูล ทักษะทางภาษาอังกฤษ และมีการศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูแนะแนวและกับผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ โดยครูแนะแนวมีการสร้างเครือข่ายทั้งกับบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ และหน่วยงานภายในมีการทำงานกับครูที่ปรึกษาและผู้บริหารในสถานศึกษาด้วย

2) ผู้บริหารสถานศึกษาหรือโรงเรียน

เป็นผู้นำในการกำหนดพันธกิจและวิสัยทัศน์ของงานแนะแนวให้ชัดเจน ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนางานแนะแนวและทิศทางของการแนะแนว มีการกำหนดเป้าหมาย ตัวชี้วัดความสำเร็จของงานแนะแนวที่ชัดเจน นอกจากนั้นมีการกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมครูแนะแนว โดยมีแผนพัฒนาบุคลากรที่ชัดเจน ให้การส่งเสริมครูแนะแนวให้มีความรู้ทางด้านแนะแนว มีการสนับสนุนเรื่องปัจจัยต่าง ๆ ให้เพียงพอ เช่น สถานที่ สื่อหรืออุปกรณ์ที่ทันสมัย งบประมาณ ระบบเทคโนโลยีเพียงพอ มีการสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนในสถานศึกษาให้ความร่วมมือร่วมใจและเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเพิ่มทักษะให้ครูแนะแนว นอกจากนี้

ควรมีการยกย่องเชิดชูครูแนะแนวที่มีผลการปฏิบัติงานด้านงานแนะแนวดีเด่นเพื่อเป็นการให้กำลังใจครูแนะแนว

3) หน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง

ควรมีระบบและกระบวนการผลิตครูแนะแนวที่มีคุณภาพและมาตรฐานโดยกำหนดให้มีวุฒิการศึกษาที่สอดคล้อง มีการจัดอบรมด้านการแนะแนวตามหลักที่คณะกรรมการแนะแนวการศึกษาและอาชีพกำหนดเพื่อส่งเสริมให้ครูทุกคนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของงานแนะแนว ทั้งนี้ควรมีการกำหนดบทบาทความรับผิดชอบของครูแนะแนวและการประเมินผลอย่างชัดเจน มีการจัดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาครูแนะแนว โดยมีการเชิญผู้เชี่ยวชาญในงานแนะแนวมาบรรยายแก่ครูแนะแนวและครูที่ทำหน้าที่แนะแนว และมีการสร้างเครือข่ายครูแนะแนวและเครือข่ายต่าง ๆ โดยทำงานร่วมกับโรงเรียน นอกจากนี้ยังมีการจัดทำคู่มือฐานข้อมูลส่วนกลาง สื่อหรือนวัตกรรม เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาครูแนะแนว ในการแนะแนวแก่นักเรียน และมีพัฒนาความรู้ทางการแนะแนว โดยมีการศึกษาอย่างเป็นระบบผ่านกระบวนการวิจัยในรูปแบบต่าง ๆ โดยหน่วยงานภาครัฐและกระทรวงศึกษาธิการสนับสนุนให้ความช่วยเหลือ

3. ปัจจัยและเงื่อนไขที่สนับสนุนการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สรุปผลได้ดังนี้

3.1 ครูแนะแนว มีคุณวุฒิทางการแนะแนว มีจำนวนที่เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน มีความรู้ความสามารถในการทำงาน มุ่งมั่น ทุ่มเทในการทำงาน มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีทีมงานแนะแนวที่เข้มแข็ง มีความสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และเข้าใจการพัฒนาคนในศตวรรษที่ 21

3.2 ผู้บริหารสถานศึกษา มีความรู้ความเข้าใจและให้ความสำคัญในงานแนะแนว มีนโยบายการทำงานแนะแนวที่ชัดเจน ส่งเสริมสนับสนุนทั้งในด้านอัตรากำลังและการพัฒนาครูแนะแนวงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ในการทำงาน

3.3 บุคลากรหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) บุคลากรในสถานศึกษา ครูกลุ่มสาระต่าง ๆ มีความเข้าใจ มีทัศนคติที่ดี และเห็นความสำคัญของงานแนะแนว ให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียน ส่วนนักเรียนได้รับการฝึกเป็นนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา เพื่อช่วยให้คำปรึกษาเพื่อนได้ 2)

บุคลากรนอกสถานศึกษา คือ ผู้ปกครองและชุมชน และศิษย์เก่า เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาความรู้ และทักษะให้ผู้เรียน

3.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) หน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษา มีการกำหนดนโยบาย และแผนปฏิบัติงานที่ชัดเจน จัดสรรบุคลากรและงบประมาณตลอดจนสื่อวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการทำงานแนะแนว รวมทั้งการพัฒนาครูแนะแนวให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการทำงาน 2) หน่วยงานอื่น ๆ เข้าร่วมเป็นเครือข่ายแนะแนว เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะเป็นผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

4. แนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สรุปผลได้ดังนี้

4.1 แนวทางสำหรับครูแนะแนว ได้แก่ 1) เก่งงาน มีการกำหนดขอบข่ายและแผนปฏิบัติงานอย่างชัดเจน มีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการจัดบริการแนะแนวทั้ง 5 บริการ และมีการประเมินผลการปฏิบัติงานแนะแนวเพื่อพัฒนาและปรับปรุงงานแนะแนวอย่างต่อเนื่อง 2) เรียนรู้ตลอดชีวิต ค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาตนเอง และพัฒนางาน โดยการฝึกอบรมศึกษาดูงาน การศึกษาวิจัย และเรียนรู้ร่วมกันในลักษณะของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 3) ทำงานเชิงรุก รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มีข้อมูลที่ทันสมัยและถูกต้อง เพื่อนำมาพัฒนาศักยภาพผู้เรียนโดยการจัดกิจกรรมแนะแนวให้เป็นผู้เรียนเชิงรุก 4) มีเครือข่าย มีการประสานงานและสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานแนะแนว เพื่อพัฒนาผู้เรียน เช่น สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย สถาบันการศึกษา ครูในโรงเรียน นักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา เป็นต้น

4.2 แนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) เป็นผู้สร้าง มีการกำหนดนโยบาย และแนวปฏิบัติของงานแนะแนว รวมทั้งมีระบบพัฒนาครูแนะแนวที่ชัดเจนและต่อเนื่อง 2) เป็นผู้ส่งเสริมให้การสนับสนุนและส่งเสริมงานแนะแนวทั้งในด้านกำลังคน งบประมาณ สถานที่ สื่อเทคโนโลยี และขวัญและกำลังใจ 3) เป็นผู้ประสานงาน ประสานงานและสร้างเครือข่ายกับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา เพื่อร่วมมือกันในการพัฒนาผู้เรียน 4) เป็นผู้ตรวจสอบ มีการติดตาม ประเมินผลงานแนะแนวอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาการทำงานแนะแนวต่อไป 5) เป็นผู้พัฒนา มีโครงสร้างการบริหารงานแนะแนวและมีคณะทำงานแนะแนวอย่างชัดเจน มีหลักสูตร

กิจกรรมแนะแนวและการจัดบริการแนะแนว โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และการใช้นโยบายแนะแนวเชิงรุกให้สอดคล้องกับอาชีพในอนาคต

4.3 แนวทางสำหรับบุคลากรหรือผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) บุคลากรในสถานศึกษา ครูผู้สอน กลุ่มสาระต่าง ๆ และครูที่ปรึกษา ให้ความสำคัญและมีส่วนร่วมในการแนะแนว คณะกรรมการสถานศึกษา ให้การสนับสนุนด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และนักเรียนมีโอกาสมีส่วนร่วมในการจัดบริการแนะแนว เช่น เป็นนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา ร่วมจัดโครงการแนะแนว เป็นต้น 2) บุคลากรนอกสถานศึกษา เช่น ผู้ปกครองและชุมชน เครือข่ายต่าง ๆ ให้ความร่วมมือในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และมีส่วนร่วมในการจัดบริการแนะแนวต่าง ๆ

4.4 แนวทางสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) หน่วยงานภาครัฐ ที่กำกับดูแลสถานศึกษา ควรมีแผนและแนวทางปฏิบัติในงานแนะแนวที่ชัดเจน และมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง มีการจัดสรรอัตรากำลังอย่างเพียงพอ จัดทำคู่มือ ฐานข้อมูล สื่อนวัตกรรมต่าง ๆ สร้างเครือข่ายการทำงาน ตลอดจนผลิตและพัฒนาครูแนะแนวที่มีคุณภาพ 2) หน่วยงานภาคเอกชน ร่วมเป็นเครือข่ายในการพัฒนาครูแนะแนว องค์กรความรู้ สื่อ และเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการจัดบริการแนะแนวได้อย่างทันสมัย

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการอภิปรายผลดังนี้

1. การศึกษาลักษณะและแนวทางการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

จากผลการศึกษาลักษณะและแนวทางการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 ลักษณะการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีลักษณะการจัดบริการ ดังต่อไปนี้ 1) บริการสำรวจข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล (Individual Inventory Service) พบว่า มีนาเทคโนโลยีเข้ามาใช้มากขึ้น โดยจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ มีเว็บไซต์ข่าวสารการศึกษา และอาชีพที่ทันสมัย มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียน เช่น แนวทางการศึกษา ต่อ การเลือกโปรแกรมการเรียน หลักสูตรการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลของโรงเรียน การ

เตรียมตัวสอบ การสร้างสมาธิในการเรียน เป็นต้น โดยสอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยของ ซีราภรณ์ สุ่มมาตย์ (2559) ที่พบว่า บริการสำรวจข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล ครูมีการใช้แบบทดสอบต่างๆ ในการสำรวจนักเรียนแต่ละคน เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดความเข้าใจตนเอง ซึ่งการบริการนี้จะช่วยให้ครูรู้จักผู้เรียนมากขึ้น โดยต้องใช้เทคนิคและวิธีการต่าง ๆ ในการศึกษาข้อมูลของผู้เรียน 2) บริการสารสนเทศ (Information Service) พบว่า มีการให้ข้อมูลข่าวสารและความรู้ต่าง ๆ แก่ผู้เรียนที่หลากหลาย ทั้งด้าน การศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม โดยการแบ่งปันข้อมูลผ่านเว็บไซต์ของทางโรงเรียน และเปิด ช่องทางการสื่อสารในสังคมออนไลน์ มีการเชิญผู้ปกครองแต่ละอาชีพมาแนะนำและจัดอภิปราย บรรยายให้ความรู้ด้านอาชีพแก่ผู้เรียน โดยสอดคล้องกับแนวคิดของ นิรนาท แสนสา (2557) ที่กล่าวว่า ข้อเสนอแนะที่จำเป็นสำหรับนักเรียน ได้แก่ แหล่งการศึกษาอาชีพที่ต้องการของอาเซียน ลักษณะของ อาชีพทั้งในประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน เป็นต้น ซึ่งครูแนะแนวต้องให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการ เตรียมความพร้อมและพัฒนาตนเองเพื่อเข้าสู่อาชีพได้ 3) บริการให้การปรึกษา (Counseling Service) พบว่า มีการจัดบริการให้การปรึกษาแก่ผู้เรียนในหลากหลายช่องทาง และมีกิจกรรม YC (Youth Counseling) ซึ่งให้ผู้เรียนได้พูดคุยปรึกษาเรื่องเรียนและส่วนตัวกับเพื่อนที่ปรึกษา มีการจัดบริการให้ คำปรึกษาผู้ปกครอง เพื่อความเข้าใจที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับเป้าหมายทางการเรียนและอาชีพของ ผู้เรียน ตลอดจนการประสานงานส่งต่อผู้เรียนเพื่อช่วยเหลือดูแลผู้เรียนกลุ่มเสี่ยง โดยสอดคล้องกับ แนวคิดการบริการให้การปรึกษาของ หลักรัฐบาลแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ที่กล่าวว่า การบริการให้การปรึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้นักเรียนรู้จัก เข้าใจ ยอมรับตนเอง ตลอดจนการประสานการส่งต่อผู้เรียนจากครูที่ปรึกษา ประสานกันทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนใน การดูแลช่วยเหลือผู้เรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา 4) บริการจัดวางตัวบุคคล (Placement Service) พบว่า มีการบริการเพื่อช่วยเหลือผู้เรียนอย่างเป็นระบบ โดยให้ผู้เรียนเลือกวิชาเรียนตามความถนัดของ ตนเอง การจัดหาทุนการศึกษาทั้งภายในและภายนอก และดำเนินการช่วยเหลือผู้เรียนร่วมกับระบบ ดูแลช่วยเหลือผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน โดยสอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยของ ปราณี ดันติตระกูล (2556) ที่ พบว่า บริการจัดวางตัวบุคคลต้องมีการกำหนดรูปแบบความร่วมมือและวิธีการประสานงานกับฝ่าย วิชาการ เพื่อช่วยให้นักเรียนเลือกแผนการเรียนตามความสามารถและความถนัด และการประสานงาน ด้านการจัดวางตัวบุคคลกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนตามความต้องการจำเป็นของ

ผู้เรียน 5) บริการติดตามผล (Follow-up Service) พบว่า มีติดตามดูแลพฤติกรรมของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ติดตามผลการสอบเข้ามหาวิทยาลัยของผู้เรียน และการติดตามรุ่นพี่ที่จบการศึกษาไปแล้วให้กลับมาแนะแนวรุ่นน้องอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการติดตามโครงการต่าง ๆ ที่ได้จัดทำขึ้นผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนี้ยังมีการติดตามเพื่อปรับปรุงกิจกรรมของครูหลังจากการนำกิจกรรมต่าง ๆ มาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรวิทย์ อริยะรัตน์ (2554) ที่พบว่า การจัดบริการด้านการติดตามผล เป็นบริการที่เกี่ยวข้องกับการติดตามดูแลพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของนักเรียน ตลอดจนการติดตามผลการจัดบริการแนะแนวและการดำเนินการด้านแนะแนวของโรงเรียน ทั้งในเรื่องการศึกษา การประกอบอาชีพและกิจกรรมแนะแนว

1.2 แนวทางการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีแนวทางการจัดบริการ ดังต่อไปนี้ 1) การกำหนดนโยบายและการสนับสนุนด้านการแนะแนว พบว่า ควรมีนโยบายที่ชัดเจนและกำหนดความร่วมมือให้ทุกฝ่ายเห็นความสำคัญของการแนะแนวในบริการต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพตามที่กำหนดไว้ โดยสอดคล้องกับการศึกษาของ พักรบ อำนวยผล (2552) ที่พบว่า แนวทางการบริหารงานแนะแนว ควรมีการวางแผนงานแนะแนวอย่างเป็นระบบ มีการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ แต่งตั้งคณะกรรมการแนะแนวและกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจน 2) การส่งเสริมบทบาทและพัฒนาบุคลากรด้านการแนะแนว พบว่า ครูแนะแนวจำเป็นต้องได้รับการเพิ่มพูนความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติหน้าที่อยู่เสมอ เพื่อนำความรู้ใหม่ ๆ มาทำความเข้าใจผู้เรียนและดึงศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสอดคล้องกับแนวคิดของ กระทรวงศึกษาธิการ (2551: 24) ที่กล่าวว่าวิธีการสอนวิชาแนะแนวที่มีประสิทธิภาพควรดำเนินการโดยผู้ที่สำเร็จการศึกษาจิตวิทยาการให้การศึกษาโดยตรง เพื่อทำหน้าที่เฉพาะในการป้องกันแก้ไขและส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน โดยครูแนะแนวต้องมีความรู้เฉพาะในการจัดบริการกิจกรรมแนะแนวอย่างถูกต้อง 3) การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ของบุคลากรด้านงานแนะแนว พบว่า ควรมีการติดตามการปฏิบัติหน้าที่ของครูแนะแนวอย่างต่อเนื่อง ควรมีการเชิญวิทยากรหรือผู้ที่มีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ โดยสอดคล้องกับการศึกษาของ นิรันดร์ จุลทรัพย์ (2558) ที่กล่าวถึงแนวทางการแก้ปัญหาบุคลากรที่ขาดความเชี่ยวชาญ โดยควรเชิญวิทยากรที่มีความรู้และประสบการณ์มาถ่ายทอดความรู้ให้แก่บุคลากรในสถานศึกษา การกระตุ้น

ให้เห็นความสำคัญของการแนะแนว และเพิ่มพูนความรู้ด้านการแนะแนวอยู่ตลอดเวลา 4) การทำแผนการจัดกิจกรรมแนะแนวที่ทันสมัย พบว่า ควรให้ความสำคัญกับแผนการจัดกิจกรรมแนะแนวที่เน้นกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพ ตรงกับความต้องการที่แท้จริง เน้นผู้เรียนให้สามารถนำความรู้หลาย ๆ ด้านมาประยุกต์ใช้ โดยสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Muhammad และคณะ (2012) ที่กล่าวถึงแผนการแนะแนวไว้ว่า ควรมีจัดอบรมความรู้ด้านการจัดทำแผนการแนะแนวอย่างสม่ำเสมอ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญมาเป็นวิทยากรอบรมและให้ข้อมูลที่ทันสมัยเกี่ยวกับแผนงานแนะแนวในปัจจุบัน และควรมีการเปิดเผยเกี่ยวกับงานแนะแนวในโรงเรียนผ่านช่องทางต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมมากขึ้น 5) การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน พบว่า ควรมีการนำเทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ ๆ สอดแทรกเข้าไปในการทำกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน เช่น การใช้โปรแกรม Photoshop การเลือกใช้สื่อที่เข้าถึงได้ง่าย เช่น วิดีทัศน์ infographic เป็นต้น โดยสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Suyoto และคณะ (2012) ที่กล่าวถึงการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาปรับปรุงการบริการแนะแนวด้านอาชีพแก่ผู้เรียน ซึ่งมีการจัดบริการให้นักเรียนโดยใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ ผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่และเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว 6) การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมแนะแนว พบว่า ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นทางการศึกษาและอาชีพของตนเองอย่างอิสระ โดยกระตุ้นให้ค้นคว้าด้วยตัวเอง มีครูทำหน้าที่ในการช่วยแนะนำและออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียน ทั้งยังเป็นการฝึกฝนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสื่อสารและการร่วมมือกันให้กับผู้เรียนอีกด้วย โดยสอดคล้องกับแนวคิดของ วิจารย์ พานิช (2556) ที่กล่าวถึงธรรมชาติและลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่า ผู้เรียนมีความต้องการและความสนใจที่ชัดเจนมากขึ้น สามารถค้นคว้า เสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาหรือการพัฒนาตนเองได้ ซึ่งครูจะทำหน้าที่ในการช่วยแนะนำผู้เรียนแต่ละคนให้ประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การศึกษาคุณลักษณะและแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21

จากผลการศึกษาคุณลักษณะและแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 จากการศึกษาคุณลักษณะของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 พบว่า มีองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านจรรยาบรรณ 2) ด้านความรู้และทักษะ 3) ด้านบุคลิกภาพ และ 4) ด้านมนุษยสัมพันธ์ โดยในด้านจรรยาบรรณ ครูแนะแนวควรเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเป็นครู ยึดมั่นในจรรยาบรรณของการแนะแนว รักษาความลับของผู้ขอรับบริการ ทั้งนี้การยึดมั่นและปฏิบัติตามจรรยาบรรณของการแนะแนวเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของคุณลักษณะของครูแนะแนวและส่งผลให้การช่วยเหลือดูแลนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนเกิดความไว้วางใจ และเข้าใจปัญหาตลอดจนแนวทางแก้ไขด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ไชยา เบญจวรรณ (2542, อ้างถึงใน สุทธิรักษ์ เสมอกัน, 2553) ที่ได้ศึกษาเรื่องคุณลักษณะของครูแนะแนวตามความคาดหวังของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพระหฤทัย จังหวัดเชียงใหม่ ที่พบว่า นักเรียน มีความคาดหวังในคุณลักษณะอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีความคาดหวังให้ครูแนะแนวมีความซื่อสัตย์ รักษาความลับ และไว้วางใจได้ ยึดหลักคุณธรรมในการทำงานในระดับมากเช่นกัน 2) ด้านความรู้และทักษะ โดยมีความรู้ทางจิตวิทยา การให้คำปรึกษา การใช้เครื่องมือและแบบทดสอบต่าง ๆ นอกจากนั้นควรมีความรู้ในเรื่องเทคโนโลยี อาชีพ ภาษา เป็นต้น และต้องมีการพัฒนาฝึกฝนทักษะและเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับที่ Cristina and Mihaela (2015: 28) ได้กล่าวไว้ว่าครูแนะแนวควรมีการปรับตัวทางด้านเทคโนโลยี มีการแสวงหาความรู้อยู่เสมอ เนื่องจากมีบทบาทในการช่วยชี้แนะแนวทางแก่นักเรียน 3) ด้านบุคลิกภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการสนับสนุนการปฏิบัติงานแนะแนวของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้หากครูแนะแนวมีบุคลิกที่อบอุ่น น่าไว้วางใจ เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นก็จะเอื้ออำนวยให้นักเรียนกล้าเปิดเผยและเข้าใจตนเองมากยิ่งขึ้น ดังที่ พนม ลิ้มอารีย์ (2548: 259-260, อ้างถึงใน สุทธิรักษ์ เสมอกัน, 2553) กล่าวว่าคุณสมบัติที่จำเป็นประการหนึ่งคือไวต่อความรู้สึกของคนอื่น มีอารมณ์มั่นคง และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และ 4) ด้านมนุษยสัมพันธ์ โดยสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี มีการสื่อสารในทางบวก และมีความสามารถในการประสานหรือสร้างเครือข่ายในการทำงาน ซึ่งหากครูแนะแนวมีคุณลักษณะดังกล่าวแล้วจะช่วยส่งเสริมการปฏิบัติของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นการพัฒนาตัวครูแนะแนวต่อไป ดังที่ National Association of School Psychologists (2010: 1-5) ได้กล่าวว่าครูแนะแนวควรมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและครอบครัว เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาการเรียนรู้ สังคม และสุขภาพจิตของนักเรียน

2.2 แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 พบว่า แนวทางในการส่งเสริมคุณลักษณะครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 สามารถแบ่งได้ตามบทบาทหน้าที่ ได้แก่ ครูแนะแนว ผู้บริหารหรือโรงเรียน หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในส่วนของครูแนะแนว ควรมีการกำหนดพันธกิจ และวิสัยทัศน์ของงานแนะแนวอย่างชัดเจน ครูแนะแนวควรมีการพัฒนาความรู้ที่เกี่ยวข้องอยู่เสมอ ทั้ง การเข้าร่วมการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ใหม่ ๆ การศึกษาดูงาน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ผ่าน การสร้างเครือข่ายกับบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมหรือพัฒนาครูแนะแนวในด้านต่าง ๆ ซึ่งครูแนะแนวหรือครูที่ทำหน้าที่แนะแนวในศตวรรษที่ 21 นั้นจำเป็นต้องมีการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอเพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานแนะแนว เพื่อสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ปัจจุบัน ดังที่ ภาสกร เรืองรอง และคณะ (2556) ได้กล่าวเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่าครูเองควรต้องเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เนื่องจากข้อมูลข่าวสารเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงควรหาความรู้เพิ่มเติมรวมทั้งถึงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการแสวงหาความรู้ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับที่ครูแนะแนวท่านหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า *“ครูแนะแนวควรมีการอบรมเพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และควรมีการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาครูแนะแนว”*

ส่วนผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ควรเป็นผู้นำในการกำหนดพันธกิจและวิสัยทัศน์ของงานแนะแนวให้ชัดเจน โดยสอดคล้องกับทิศทางของการแนะแนว และควรมีการกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมการพัฒนาของครูแนะแนว รวมทั้งปัจจัยอื่น ๆ ที่เอื้ออำนวยครูแนะแนว เช่น งบประมาณ สถานที่ อุปกรณ์ต่าง ๆ รวมถึงควรมีการสนับสนุนให้เกิดการร่วมมือกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานและพัฒนาตัวครูแนะแนว และควรมีการยกย่องครูแนะแนวที่มีกาปฏิบัติงานดีเด่นเพื่อเป็นกำลังใจและเป็นการสนับสนุนการพัฒนาของครูแนะแนว ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาหรือโรงเรียนนั้นเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย ตลอดจนส่งเสริมระบบของการพัฒนางานแนะแนวและตัวครูแนะแนว ซึ่งหากผู้บริหารโรงเรียนให้ความสำคัญต่อการพัฒนาครูแนะแนวแล้วก็สามารถนำไปสู่การปฏิบัติงานหรือการช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับที่กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ (2546: 41-44, อ้างถึงใน สุทธิรักษ์ เสมอกัน, 2553) ได้กล่าวเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารศึกษาต่องานแนะแนวไว้ว่าผู้บริหารควรมีบทบาทในการสนับสนุน

เอื้ออำนวยความสะดวก และให้เกิดความร่วมมือในทุกฝ่าย รวมทั้งมีการให้แรงเสริมเพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน และมีการจัดหาปัจจัยต่าง ๆ ให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับที่ผู้เชี่ยวชาญด้านการแนะแนวได้กล่าวว่า “ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมต่อการปฏิบัติงานแนะแนวเพื่อเป็นการพัฒนาครูแนะแนว และควรให้การสนับสนุนโครงการและงบประมาณเพื่อพัฒนาความสามารถของครูแนะแนว”

สำหรับหน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับครูแนะแนว พบว่า ควรมีระบบและกระบวนการผลิตครูแนะแนวที่มีคุณภาพและมาตรฐาน มีการกำหนดบทบาทความรับผิดชอบของครูแนะแนวให้ชัดเจน มีการให้ความรู้ เช่น การจัดอบรม จัดทำคู่มือ ฐานข้อมูล สื่อ หรือนวัตกรรมที่สนับสนุนการปฏิบัติงาน และเป็นการพัฒนาครูแนะแนว รวมทั้งมีการสร้างเครือข่ายระหว่างหน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางในการพัฒนาครูแนะแนวต่อไป ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือมีบทบาทในการพัฒนาครูแนะแนวหากมีการกำหนดนโยบายและบทบาทหน้าที่ของครูแนะแนวที่ชัดเจนก็สามารถช่วยให้ครูแนะแนวเกิดแนวทางในการพัฒนาตนเองได้อย่างสอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ การมีฐานข้อมูลส่วนกลาง สื่อหรือนวัตกรรมที่ครูแนะแนวสามารถเป็นช่องทางในการหาความรู้ก็จะสามารถเป็นสิ่งที่เอื้ออำนวยให้ครูแนะแนวเกิดการพัฒนาตนเองหรือเป็นการสนับสนุนครูแนะแนวได้อีกทางหนึ่ง ดังที่ ภาสกร เรืองรอง และคณะ (2556) ได้กล่าวถึงแนวทางในการพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 ไว้ในเรื่องนโยบายไว้ว่าการจัดการศึกษาควรมีการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพการณ์โลก ซึ่งในอดีตการพัฒนาครูยังมีทิศทางไม่ชัดเจน จึงควรจะมีการกำหนดนโยบายเพื่อเป็นกรอบในการพัฒนาครูให้ตรงจุด โดยควรมีการกำหนดมาตรฐานโดยเฉพาะความรู้ความสามารถด้านมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู

3. การศึกษาปัจจัยเงื่อนไขที่สนับสนุนการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

จากผลการศึกษาปัจจัยเงื่อนไขที่สนับสนุนการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

3.1 ครูแนะแนว มีคุณวุฒิทางการแนะแนว มีจำนวนที่เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน มีความรู้ความสามารถในการทำงาน มุ่งมั่น ทุ่มเทในการทำงาน มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีทีมงานแนะแนวที่เข้มแข็ง มีความสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และเข้าใจการพัฒนาคนในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากครู

แนะแนวเป็นผู้ปฏิบัติงานหลักในการขับเคลื่อนงานแนะแนวในโรงเรียน จึงต้องมีกำลังและทีมงานที่เข้มแข็งและเพียงพอในการพัฒนานักเรียนให้ครอบคลุมทั้งการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงสู่ศตวรรษที่ 21 ทำให้ครูแนะแนวต้องมีการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้มีข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัย มาใช้เป็นฐานข้อมูลในการแนะแนวผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อีกทั้งครูแนะแนวต้องทำงานร่วมกับครูอื่น ๆ ในโรงเรียนจึงต้องมีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นอย่างดี สอดคล้องกับคุณลักษณะของครูแนะแนวที่พึงประสงค์ (National Association of School Psychologist, 2010; Omosule, 2013; จตุรพร ลิ้มมันจริง, 2554)

3.2 ผู้บริหารสถานศึกษา มีความรู้ความเข้าใจและให้ความสำคัญในงานแนะแนว มีนโยบายการทำงานแนะแนวที่ชัดเจน ส่งเสริมสนับสนุนทั้งในด้านอัตรากำลังและการพัฒนาครูแนะแนว งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ในการทำงาน ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้กำกับดูแลการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา ดังนั้นหากผู้บริหารสถานศึกษามีการดำเนินการตามนโยบายการดำเนินงานแนะแนวของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2561) และดำเนินการตามมาตรฐานการแนะแนวของสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ และสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย, 2559) ด้วยการบริหารจัดการแนะแนวอย่างมีคุณภาพ ก็จะทำให้การดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาประสบความสำเร็จ ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chakrabarty (2013) ที่เสนอว่าการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียน จะต้องการความร่วมมือและการประสานงานจากผู้บริหารสถานศึกษา และสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากศึกษารายกรณีจากโรงเรียนพรหมานุสรณ์ และ โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา ที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญและสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนว และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในงานแนะแนว ดังคำกล่าวที่ว่า “ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับงานแนะแนว”

3.3 บุคลากรหรือผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) บุคลากรในสถานศึกษา ครูกลุ่มสาระต่าง ๆ มีความเข้าใจ มีทัศนคติที่ดี และเห็นความสำคัญของงานแนะแนว ให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียน ส่วนนักเรียนได้รับการฝึกเป็นนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา เพื่อช่วยให้คำปรึกษาเพื่อนได้ 2) บุคลากรนอกสถานศึกษา คือ ผู้ปกครองและชุมชน และศิษย์เก่า เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาความรู้

และทักษะให้ผู้เรียน เนื่องจากการกำหนดให้ครูทุกคนในสถานศึกษามีบทบาทในการแนะแนว ดังนั้นในการจัดบริการแนะแนวจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากครูทุกคนในการทำงานร่วมกับครูแนะแนวเพื่อดูแลช่วยเหลือและพัฒนานักเรียน ดังจะเห็นได้จากโรงเรียนพรหมานุสรณ์ และ โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยาที่สามารถดำเนินงานแนะแนวได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะบุคลากรในโรงเรียนมีการประสานงานและร่วมมือกับครูแนะแนวในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน นอกจากนี้ยังได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองศิษย์เก่า และนักเรียนในโรงเรียนมาร่วมสนับสนุนการจัดกิจกรรมแนะแนวของโรงเรียน ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chakrabarty (2013) ที่พบว่าการที่ผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือนับเป็นปัญหาหนึ่งของการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนมัธยมโดย Chakrabarty ได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการจัดบริการแนะแนวว่า ครูทุกคนต้องมีความเข้าใจในงานแนะแนว โดยเข้ารับการศึกษาอบรมเกี่ยวกับแนวโน้มใหม่ ๆ ด้านการแนะแนว และต้องให้ผู้ปกครองเข้ามาร่วมจัดกิจกรรมด้วย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Eremie (2015) ที่ให้ข้อเสนอแนะในการทำงานแนะแนวไว้ว่าครูแนะแนวควรทำงานร่วมกันกับผู้ปกครอง ครู และนักเรียน

3.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) หน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษา มีการกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติงานที่ชัดเจน จัดสรรบุคลากรและงบประมาณตลอดจนสื่อวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการทำงานแนะแนว รวมทั้งการพัฒนาครูแนะแนวให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการทำงาน 2) หน่วยงานอื่น ๆ เข้าร่วมเป็นเครือข่ายแนะแนว เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะเป็นผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้เพื่อเป็นไปตามมาตรฐานการแนะแนวของสถานศึกษาในด้านคุณภาพการบริหารจัดการแนะแนว มาตรฐานที่ 6 การสร้างภาคีเครือข่ายให้เข้ามามีส่วนร่วมในงานแนะแนวเป็นการบริหารจัดการแนะแนวอย่างมีคุณภาพของสถานศึกษา ดังนั้นหากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นเครือข่ายทั้งการพัฒนาครู นักเรียน ตลอดจนสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ ก็จะทำให้การดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาประสบความสำเร็จ ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ สัญญา อัจฉรหอย และ ธรินธร นามวรรณ (2559) ที่ทำการศึกษาการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานแนะแนวนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ พบว่า การประสานความร่วมมือ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการแนะแนวกับสถานศึกษาอื่น ส่งผลต่อการดำเนินงานแนะแนวเพื่อพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นเลิศ และสอดคล้องกับผลการศึกษารายกรณีจากโรงเรียนพรหมานุสรณ์ และ โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา ที่ว่าการมีเครือข่าย

แนะแนวภายนอกสถานศึกษามีส่วนสำคัญทำให้การดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาประสบความสำเร็จ ที่สำคัญได้แก่ ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า และทีมสหวิชาชีพ ที่เข้ามาร่วมดูแลช่วยเหลือ ป้องกันแก้ไข ตลอดจนการพัฒนาให้นักเรียนให้มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของสังคม

4. การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

จากผลการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. แนวทางสำหรับครูแนะแนว ครูแนะแนวควรเก่งงาน มีแผนปฏิบัติงานที่ชัดเจน มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดบริการแนะแนว เรียนรู้ตลอดชีวิต มีการพัฒนาตนเองและพัฒนางานอย่างต่อเนื่องทำงานเชิงรุก มีฐานข้อมูลที่ทันสมัยและถูกต้อง ตลอดจนมีเครือข่ายมีการประสานงานและสร้างเครือข่ายแนะแนวกับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมสนับสนุนงานแนะแนว ทั้งนี้สอดคล้องกับข้อสรุปเกี่ยวกับครูแนะแนวจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ที่เสนอว่าครูแนะแนวควรมีวิสัยทัศน์ มีเป้าหมายในการทำงานและมีแผนงานที่ดี มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้มีความเชี่ยวชาญในงานแนะแนว ตลอดจนมีความรู้ใหม่ ๆ เท่าทันกระแสเหตุการณ์ในปัจจุบัน และรอบรู้ในหลายด้าน (ภาคินัย สุนทรวิภาต อ่างถึงไฉ่ กระทรวงศึกษาธิการ, 2556; จตุรพร ลิ้มมันจริง, 2554) ครูแนะแนวควรมีการประสานงานกับผู้เกี่ยวข้อง เช่น ตัวแทนนายจ้างเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนานักเรียนให้มีคุณสมบัติสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และมีเครือข่ายกับหน่วยงานและกลุ่มวิชาชีพต่าง ๆ เพื่อร่วมกันพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีในการทำงานต่อไป (Omosule, 2013) ทั้งนี้มีผลการวิจัยของ Suyoto และคณะ (2012) ที่แสดงให้เห็นว่าการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ร่วมกับการให้คำปรึกษาและการแนะแนวอาชีพรูปแบบเดิม ทำให้นักเรียนมีการพัฒนาความเข้าใจและการเตรียมตัวทางอาชีพเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้แนวทางดังกล่าวยังสอดคล้องกับข้อมูลจากการศึกษารายกรณีจากโรงเรียนพรหมานุสรณ์ และ โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา เกี่ยวกับปัจจัยด้านครูแนะแนวที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ว่า ครูแนะแนวต้องนำทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สอดแทรกเข้าไปในงานแนะแนว มีการประสานงานและสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่นในการพัฒนาผู้เรียนและมีการนำสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการทำงาน เช่น การเก็บรวบรวมข้อมูล การให้ข้อมูลสารสนเทศ เป็นต้น

2. แนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำองค์กร ควรเป็นผู้สร้าง มีการกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติของงานแนะแนว และระบบพัฒนาครูแนะแนวที่ชัดเจนและต่อเนื่อง เป็นผู้ส่งเสริม ให้การส่งเสริมสนับสนุนปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานแนะแนว เป็นผู้ประสานงานและสร้างเครือข่ายกับบุคคลและหน่วยงานทั้งในและนอกสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียน เป็นผู้ตรวจสอบ ติดตามประเมินผลการดำเนินงานแนะแนวเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาการทำงานต่อไป และเป็นผู้พัฒนา โดยการมีโครงสร้างการบริหารงานแนะแนวและมีคณะทำงานแนะแนวอย่างชัดเจน มีหลักสูตรกิจกรรมแนะแนวและการจัดบริการแนะแนวที่ยืดหยุ่นเป็นสำคัญ ทั้งนี้แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับมาตรฐานการแนะแนวของสถานศึกษาด้านคุณภาพการดำเนินงานแนะแนว มาตรฐานที่ 4 สถานศึกษาจัดบริการแนะแนวและส่งเสริมระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยจัดบริการแนะแนวทั้ง 5 บริการ ครอบคลุมขอบข่ายการแนะแนวอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และมาตรฐานที่ 5 สถานศึกษาจัดกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตร โดยให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและครอบคลุมขอบข่ายการแนะแนว และด้านคุณภาพการบริหารจัดการแนะแนว มาตรฐานที่ 6 สถานศึกษามีการบริหารจัดการแนะแนวอย่างมีคุณภาพ โดยผู้บริหารให้การสนับสนุนการดำเนินงานแนะแนว บริหารจัดการงานแนะแนวอย่างมีระบบ จัดให้มีครูแนะแนว ครูที่ทำหน้าที่แนะแนว และสร้างภาคีเครือข่ายให้เข้ามามีส่วนร่วมในงานแนะแนว และสอดคล้องกับงานวิจัยของ คณิศร์ จัปจิตต์ (2559) ที่ทำการศึกษานโยบายการส่งเสริมงานแนะแนวในโรงเรียน พบว่า สถานศึกษาควรดำเนินการส่งครูและบุคลากรไปฝึกอบรมด้านจิตวิทยาการแนะแนว การจัดอบรมในด้านการส่งเสริมความตระหนักถึงความสำคัญของงานแนะแนว และการแต่งตั้งคณะทำงานในการติดตามและประเมินผลที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สัญญา อัจจจอหอ และ ธรินธร นามวรรณ (2559) ที่ทำการศึกษากการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานแนะแนวนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ พบว่า สถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการจัดบริการแนะแนวทั้ง 5 บริการ ได้แก่ บริการสำรวจข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคลอย่างเป็นระบบ บริการสารสนเทศ บริการให้การปรึกษาเป็นกลุ่มและรายบุคคล บริการจัดวางตัวบุคคล และบริการติดตามผล รวมทั้งมีการประสานความร่วมมือแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการแนะแนวกับสถานศึกษาอื่น

3. แนวทางสำหรับบุคลากรทั้งในและนอกสถานศึกษาและผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ครูผู้สอนกลุ่มสาระต่าง ๆ ผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียน ควรให้ความร่วมมือและมีส่วน

ร่วมในการจัดบริการแนะแนว เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้ เป็นไปตามนโยบายการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษา ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาคุณภาพการบริหาร จัดการแนะแนว ข้อ 5 กำหนดให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการแนะแนว ความ ร่วมมือและมีมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานแนะแนว ดังผลการวิจัยของ Chakrabarty (2013) ที่พบว่าปัญหาการจัดการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา ประการหนึ่งก็คือ การที่ผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือในการพัฒนาดูแลช่วยเหลือนักเรียน รวมทั้ง นักเรียนไม่เห็นความสำคัญและร่วมกิจกรรมแนะแนว และ Chakrabarty (2013) ได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อ ปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานแนะแนวในโรงเรียนไว้ว่า ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง ต้องให้ความ ร่วมมือและมีมีส่วนร่วมในการดำเนินงานแนะแนว สอดคล้องกับข้อมูลจากการศึกษารายกรณีจาก โรงเรียนพรหมานุสรณ์ และโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา ที่พบว่าความสำเร็จในการดำเนินงานแนะแนวของ สถานศึกษาเกิดจากความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่ายในการทำงานร่วมกันกับฝ่ายแนะแนว

4. แนวทางสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) หน่วยงานภาครัฐ ที่กำกับดูแลสถานศึกษา ควรมีแผนและแนวทางปฏิบัติในงานแนะแนวที่ชัดเจน และมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง มีการ จัดสรรอัตรากำลังอย่างเพียงพอ จัดทำคู่มือ ฐานข้อมูล สื่อนวัตกรรมต่าง ๆ สร้างเครือข่ายการทำงาน ตลอดจนผลิตและพัฒนาครูแนะแนวที่มีคุณภาพ 2) หน่วยงานภาคเอกชน ร่วมเป็นเครือข่ายในการ พัฒนาครูแนะแนว องค์กรความรู้ สื่อ และเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการจัดบริการแนะแนวได้อย่าง ทันสมัย ทั้งนี้แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาที่ กำหนดให้มีองค์กรรับผิดชอบการบริหารจัดการการแนะแนวทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับเขต พื้นที่การศึกษา และระดับสถานศึกษา ในการกำหนดนโยบายและแผนการปฏิบัติงานแนะแนวที่ชัดเจน รวมทั้งมีการประเมินติดตามผลการปฏิบัติงานตามแผนเพื่อการปรับปรุงพัฒนา นอกจากนี้ยัง กำหนดให้มีการจัดทำระบบสารสนเทศการแนะแนวที่มีคุณภาพทันสมัย มีการศึกษาวิจัยและสร้าง นวัตกรรมที่ใช้ในงานแนะแนว รวมทั้งการมีครูแนะแนวที่มีคุณสมบัติเหมาะสม และมีภาคีเครือข่ายเข้า มาร่วมในการดำเนินงานแนะแนว ซึ่งจากการศึกษารายกรณีโรงเรียนพรหมานุสรณ์ และ โรงเรียนวัด ไร่ขิงวิทยา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานแนะแนวในสถานศึกษา ปัจจัยหนึ่งก็ คือหน่วยงานและเครือข่ายภายนอกโรงเรียน เช่น สถาบันการศึกษา โรงพยาบาล สถานประกอบการ

หน่วยงานที่กำกับดูแล ดังนั้นหากหน่วยงานเหล่านี้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียน ตลอดจนพัฒนาครูแนะแนว ก็จะทำให้การดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาประสบความสำเร็จ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ในการวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. ครูแนะแนวหรือครูที่ทำหน้าที่แนะแนว ควรมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ทั้งในด้านจรรยาบรรณ ทักษะความรู้ บุคลิกภาพ และมนุษยสัมพันธ์
2. ผู้บริหาร ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมและพัฒนางานแนะแนวและบุคลากรที่ทำงานแนะแนวที่ชัดเจนและต่อเนื่อง รวมทั้งการประสานความร่วมมือและสร้างเครือข่ายกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมมือกันพัฒนาผู้เรียน
3. หน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษา ควรมีแผนและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการพัฒนางานแนะแนว และครูแนะแนว ตลอดจนจัดทำคู่มือ ฐานข้อมูล และสื่อหรือนวัตกรรมในการแนะแนวแก่นักเรียน
4. หน่วยงานที่มีหน้าที่จัดการศึกษา ควรร่วมกันผลิตครูแนะแนวที่มีคุณภาพและมาตรฐานสอดคล้องกับความต้องการของสังคม รวมทั้งการพัฒนาครูแนะแนว โดยจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมครูแนะแนวให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานแนะแนวในปัจจุบัน ตลอดจนการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีและเครื่องมือที่ทันสมัยเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนานักเรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยประเมินผลการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามนโยบายการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษา และตามมาตรฐานการแนะแนวของสถานศึกษา

2. ควรศึกษารูปแบบการสร้างเครือข่ายการแนะแนวกับภาคีเครือข่าย ในการพัฒนาช่วยเหลือผู้เรียน
3. ควรสร้างและพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเครื่องมือวัดต่าง ๆ ที่มีคุณภาพและทันสมัย มีความสะดวกในการนำไปใช้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21
4. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยนำข้อสรุปจากงานวิจัยนี้ไปศึกษาในเชิงปริมาณต่อไป

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ.(2556). 10 คุณสมบัติครูแนะแนวสู่อาเซียน. สืบค้นจาก <http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=33868&Key=hotnews>.
- คทาวิฑูร์ ชันไชย. (2561). การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารกิจกรรมแนะแนวของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 39. ศึกษาศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ปีที่ 2. ฉบับที่ 2. หน้า 18.
- คณิตศรี จัปจิตต์. (2559). การศึกษาแนวทางการส่งเสริมงานแนะแนวในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน. สืบค้นจาก www.kmutt.ac.th/jif/public_html/Download/Format_Checker.
- จตุรพร ลิ้มมันจริง. (2554). วิธีการสอนวิชาแนะแนว. สืบค้นจาก <http://e-book.ram.edu/e-book/inside/html/dlbook.asp?code=PC422>.
- ธนวัฒน์ อรุณสุขสว่าง. (2557). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษตามทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธีรภรณ์ สุ่มมาตย์. (2559). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานแนะแนวตามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนวัดตะพงนอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา. หน้า 66-69.
- นิรนาท แสนสา. (2555). การแนะแนวกับการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. วารสารศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ปีที่ 5. ฉบับที่ 2. หน้า 40-53.
- นิรันดร์ จุลทรัพย์. (2558). การแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียน. สงขลา: นำศิลป์โฆษณา.

- แผนงานสร้างเสริมสุขภาพจิตเพื่อสุขภาวะสังคมไทย. (2553). *ครูแนะแนวภาคปฏิบัติประสบการณ์จริง ที่มากกว่า*. (ม.ป.ท.).
- พรวลัย อริยะรัศมีทรัพย์. (2554). *การศึกษาปัญหาและความต้องการบริการแนะแนวของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*
- พรชัย เซวงชุตีรัตน์. (2553). *การศึกษาการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารครูที่ปรึกษา และครูแนะแนว ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดุสิต. วิทยานิพนธ์สาขาการบริหารการศึกษา ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.*
- พักรบ อำนวยผล. (2552). *การบริหารงานแนะแนวในโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครเชียงราย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.*
- ภาสกร เรืองรอง และคณะ. (2556). *เทคโนโลยีการศึกษากับครูไทยในศตวรรษที่ 21. รายงานวิจัยภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.*
- มัณฑรา ธรรมบุศย์. (2559). *วิชาจิตวิทยาสำหรับครู*. สืบค้นจาก <https://sites.google.com/site/mcu2557c5/khlang-khwam-ru/07-kar-cadkar-reiyn-kar-sxn-ni-stwrrs-thi-21>
- ลักขณา สริวัฒน์. (2543). *การแนะแนวเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย. (2559). *ระบบการแนะแนวในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). *นโยบายสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานปีงบประมาณ พ.ศ. 2561*. สืบค้นจาก <http://www.obec.go.th>.
- สำนักส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน. (2557). *ยุทธการเปลี่ยน 'ครูเฉย' สู่ครูยุคศตวรรษที่ 21*. สืบค้นจาก <http://seminar.qlf.or.th/Seminar/Topic/29>.

- สุทธิรักษ์ เสมอกัน. (2553). *บทบาทและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูแนะแนวตามความคาดหวังของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุภรณ์ แซ่ตระกูล. (ม.ป.ป.) *กลยุทธ์การทำงานแนะแนวให้ประสบความสำเร็จ: ขอบข่ายงานแนะแนวในโรงเรียน*. สืบค้นจาก https://www.google.co.th/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=5&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwj2wNeNxJvXAhXDuo8KHcO1BQkQFghAMAQ&url=http%3A%2F%2Fwww.phatthalung2.go.th%2Fmyoffice%2F2557%2Fdata%2Ftkk3%2F25570604_114533_7865.doc&usg=AOvVaw1QzwpokYNwJYU69QRcs200.
- อัปสรสิริ เอี่ยมประชา. (2557). *บริการแนะแนว*. สืบค้นจาก http://www.educ-bkkthon.com/blog/apsomsiri/?page_id=242.
- Folasade, A.I. (2017). *Repositioning Guidance and Counselling Service in the National Policy on Education in the 21 st Century*. Retrieved from <http://www.globalacademicgroup.com/journals/knowledge%20review/Alao%20Ireti%20Folasade.pdf>.
- Herr, E. L. (2001). *The impact of national policies, economics, and school reform on comprehensive guidance programs*. *Professional School Counseling*, 4, 236–245.
- National Association of School Psychologists. (2010). *Standards for graduate preparation of school psychologist*. Bethesda: M.D.
- Muhammad Nafees, et. al. *An investigation into missing component of guidance service in government high schools*. *International Journal of Humanities and Social Science* 2, 4 (February, 2012). p. 129–132.
- Mihaela, Nita Andree & Cristina, Ilie Goga. (2015). *A research on the education counseling and career guidance in Romania*. Retrieved from <http://eujournal.org/index.php/esj/article/viewFile/5042/4969>.
- Omosule, (2013). *The Ideal Guidance and Counselling Unit for a University of the 21st Century*. Retrieved from <http://www.oauife.edu.ng/wpcontent/uploads.docx>.

Sharma, R. N. and Sharma, R. (2004). *Guidance and Counseling*. India (New Delhi: Atlantic, p.33.

Suyoto, et.al. (2012). *Efforts to improve guidance counseling services using ICT for junior high school student*. *International Journal of Advance Sciences and Technology* 39. p. 1

ภาคผนวก

1. แนวทางการศึกษารายกรณี (Guideline for Case Study)

1. ข้อมูลทั่วไปของสถานศึกษา ได้แก่ บริบท พันธกิจ และรางวัลเกียรติยศด้านการแนะแนว
2. การดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษา ได้แก่ การจัดบริการแนะแนว และครูแนะแนว
3. ปัจจัยและเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษา

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

“ลักษณะและแนวทางการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21”

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ลำดับ	แนวคำถาม (สำหรับครูแนะแนวและผู้เชี่ยวชาญ)	แนวคำถาม (สำหรับผู้เรียน)
1.	ท่านคิดว่าสภาพการจัดบริการแนะแนวทั้ง 5 บริการในโรงเรียนของท่านสอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 หรือไม่อย่างไร	สภาพการจัดบริการแนะแนวที่นักเรียนได้รับในโรงเรียนมีอะไรบ้าง และบริการดังกล่าวช่วยเสริมการเรียนรู้หรือการดำเนินชีวิตของนักเรียนอย่างไรบ้าง
2.	การจัดบริการแนะแนวทั้ง 5 บริการ ในโรงเรียนของท่าน ปัจจุบันพบปัญหาหรืออุปสรรคหรือไม่ และเป็นอย่างไร	นักเรียนคิดว่าการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียน ส่วนใดที่มีคุณภาพหรือตรงกับความต้องการของนักเรียน และส่วนใดที่ควรปรับปรุงหรือพัฒนาให้ดีขึ้น

2. เพื่อเสนอแนวทางการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ลำดับ	แนวคำถาม (สำหรับครูแนะแนวและผู้เชี่ยวชาญ)	แนวคำถาม (สำหรับผู้เรียน)
1.	ถ้าจะจัดบริการแนะแนวให้สอดคล้องกับทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ท่านคิดว่าควรมีแนวทางอย่างไร	ถ้าจะจัดบริการแนะแนวให้สอดคล้องกับทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 นักเรียนคิดว่าควรมีแนวทางอย่างไร
2.	และจากแนวทางต่างๆ เหล่านั้น ท่านคิดว่าอะไรเป็นอุปสรรคในการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21	และจากแนวทางต่างๆ เหล่านั้น นักเรียนคิดว่าอะไรเป็นอุปสรรคในการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ประเด็นคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับคุณลักษณะครูของแนะแนวและแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับคุณลักษณะครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 และแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย

1. ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือผู้บริหารโรงเรียน
2. ครูแนะแนวที่ได้รับรางวัลครูแนะแนวดีเด่น และครูแนะแนวหรือครูที่ทำหน้าที่แนะแนว
3. ผู้เชี่ยวชาญทางด้านงานแนะแนวหรืออาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับการแนะแนวในมหาวิทยาลัย

และผู้ทำงานหรือดูแลทางด้านงานแนะแนว

4. ตัวแทนผู้ปกครอง

ประเด็นคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ มีดังนี้

1. ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือผู้บริหารโรงเรียน

1.1 ท่านคิดว่าครูแนะแนวที่ดีควรเป็นอย่างไร และครูแนะแนวที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 ควรมีลักษณะเป็นอย่างไร ทั้งในแง่ของจรรยาบรรณทางการแนะแนว และทักษะด้านความรู้ ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ที่จำเป็นต่อการเป็นครูแนะแนวที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21

1.2 ท่านคิดว่าหากโรงเรียนมีครูแนะแนวที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 แล้ว จะส่งผลต่อนักเรียนหรือโรงเรียนอย่างไร

1.3 ท่านคิดว่าหากจะพัฒนาหรือส่งเสริมให้เป็นครูแนะแนวที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 แล้ว ควรมีแนวทางอย่างไร

1.4 จากแนวทางต่างๆ เหล่านี้ ท่านคิดว่าอะไรเป็นอุปสรรคในการที่จะพัฒนาให้มีหรือเกิดครูแนะแนวที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21

2. ครูแนะแนวที่ได้รับรางวัลครูแนะแนวดีเด่น และครูแนะแนวหรือครูที่ทำหน้าที่แนะแนว

2.1 ท่านคิดว่าครูแนะแนวที่ดีควรเป็นอย่างไร และครูแนะแนวที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 ควรมีลักษณะเป็นอย่างไร ทั้งในแง่ของจรรยาบรรณทางการแนะแนว และทักษะด้านความรู้ ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ที่จำเป็นต่อการเป็นครูแนะแนวที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21

2.2 ท่านคิดว่าหากโรงเรียนมีครูแนะแนวที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 แล้ว จะส่งผลต่อนักเรียนหรือโรงเรียน อย่างไร

2.3 ท่านคิดว่าหากจะพัฒนาหรือส่งเสริมให้เป็นครูแนะแนวที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 แล้ว ควรมีแนวทางอย่างไร

2.4 จากแนวทางต่างๆ เหล่านี้ ท่านคิดว่าอะไรเป็นอุปสรรคในการที่จะพัฒนาให้เป็นครูแนะแนวที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21

3. ผู้เชี่ยวชาญทางด้านงานแนะแนวหรืออาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับการแนะแนวในมหาวิทยาลัย และผู้ที่ทำงานหรือดูแลทางด้านงานแนะแนว

3.1 ท่านคิดว่าครูแนะแนวที่ดีควรเป็นอย่างไร และครูแนะแนวที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 ควรมีลักษณะเป็นอย่างไร ทั้งในแง่ของจรรยาบรรณทางการแนะแนว และทักษะด้านความรู้ ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ที่จำเป็นต่อการเป็นครูแนะแนวที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21

3.2 ท่านคิดว่าหากโรงเรียนมีครูแนะแนวที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 แล้ว จะส่งผลต่อนักเรียนหรือโรงเรียนอย่างไร

3.3 ท่านคิดว่าหากจะพัฒนาหรือส่งเสริมครูแนะแนวหรือครูที่ทำหน้าที่แนะแนว โดยเหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 แล้ว ควรมีแนวทางอย่างไร

3.4 จากแนวทางต่างๆ เหล่านี้ ท่านคิดว่าอะไรเป็นอุปสรรคในการที่จะพัฒนาครูแนะแนวหรือครูที่ทำหน้าที่แนะแนว ให้เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21

4. ตัวแทนผู้ปกครอง

4.1 ท่านคิดว่าครูแนะแนวที่ดีควรเป็นอย่างไร และครูแนะแนวที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 ควรมีลักษณะเป็นอย่างไร ทั้งในแง่ของจรรยาบรรณทางการแนะแนว และทักษะด้านความรู้ ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ที่จำเป็นต่อการเป็นครูแนะแนวที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21

4.2 ท่านคิดว่าหากโรงเรียนมีครูแนะแนวที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 แล้ว จะส่งผลต่อนักเรียนหรือโรงเรียนอย่างไร

4.3 ท่านคิดว่าหากจะพัฒนาหรือส่งเสริมให้เป็นครูแนะแนวที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 แล้ว ควรมีแนวทางอย่างไร

4.4 จากแนวทางต่างๆ เหล่านี้ ท่านคิดว่าอะไรเป็นอุปสรรคในการที่จะพัฒนาให้มีหรือเกิดครูแนะแนวที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21

4. แบบสัมภาษณ์แนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

1. ปัจจัยส่งเสริมให้การดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีประสิทธิภาพ มีอะไรบ้าง
2. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีอะไรบ้าง และท่านจะดำเนินการแก้ปัญหาอย่างไร
3. ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีอะไรบ้าง

5. แนวคำถามในการประชุมวิพากษ์แนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษา
ในศตวรรษที่ 21

ลำดับ	แนวคำถาม
1.	แนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ได้เสนอไปนั้น มีความเป็นไปได้หรือไม่ อย่างไร
2.	แนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21ที่ได้เสนอไปนั้น มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
3.	แนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21ที่ได้เสนอไปนั้น ควรมีการปรับปรุงเพิ่มเติมหรือไม่ อย่างไร
4.	แนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21ที่ได้เสนอไปนั้น สามารถนำไปใช้พัฒนาผู้เรียนได้หรือไม่ อย่างไร

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง
เรื่อง “การศึกษาแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21”

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร ประเสริฐสุข

ผู้ช่วยศาสตราจารย์

ข้าราชการบำนาญ

ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รองศาสตราจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง

รองศาสตราจารย์

ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์ ดร.ปวีณา ยอดสิน

อาจารย์ประจำ

ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการวิพากษ์
“แนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21”

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เจษฎา บุญมาโฮม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กลุ่มวิชาจิตวิทยาและการแนะแนวและการศึกษาพิเศษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรลักษณ์ กรรณวัฒน์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กลุ่มวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
อาจารย์ ดร.นิรุทธ์ วัฒโนภาส	อาจารย์ประจำ ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
อาจารย์ ดร.ทศพล บุญธรรม	อาจารย์แนะแนว โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน
อาจารย์วรรณีย์ เล็กมณี	นักแนะแนวการศึกษาและอาชีพ กองกิจการนิสิต สำนักงานวิทยาเขตกำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน
อาจารย์ธัญสมร ศชนทร์เดชา	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2
อาจารย์วิไลวรรณ ใจแก้ว	ผู้เชี่ยวชาญด้านการแนะแนว สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย และสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
อาจารย์กมล ประทีปธีรานันต์	ครูแนะแนว ผู้เชี่ยวชาญด้านการแนะแนว โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย

ประวัติผู้วิจัย

1. รองศาสตราจารย์ ดร.นวลฉวี ประเสริฐสุข

Assoc. Prof. Nuanchavee Presertsuk, Ph.D.

ตำแหน่ง/หน่วยงาน : อาจารย์ประจำ

ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

2. อาจารย์ ดร.อุรปริย์ เกิดในมงคล

Urapree Kerdnaimongkol, Ph.D.

ตำแหน่ง/หน่วยงาน : อาจารย์ประจำ

ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

3. อาจารย์ ดร.วันัญญา แก้วแก้วปาน

Wananya Kaewkaewpan, Ph.D

ตำแหน่ง/หน่วยงาน : อาจารย์ประจำ

ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

